

30397

T. C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

CĀMASBNĀME
°ABDĪ

— DEVİR, TÜR ARAŞTIRMASI VE METNİN
35 VARAĞININ EDİSYON KRİTİĞİ —

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HATİCE KOZACI

Tez Danışmanı
YRD. DOÇ. DR. NEZAHAT ÖZTEKİN

İZMİR - 1994

#= İCİNDEKİLER =#

sayfa no

ÖNSÖZ

GİRİŞ

A. XV. YÜZYILDA OSMANLI SAHABİNİN SİYASİ, EDEBİ
VE İLMİ HAYATI

1. Siyasi Hayat	1-6
2. Edebi Hayat	6-14
3. İlmî Hayat	14-17

B. YAZARLA İLGİLİ BİLGİLER 18-19

C. ESERLE İLGİLİ BİLGİLER

1. Eserin Adı	20
2. Eserin kime sunulduğu	21
3. Eserin kaynağı	21-24
4. Eserin nazım şekli	24-29
5. Kitab-ı Camasbname'nin özeti	30-49
6. Eserin nushaları	49-54
7. Seçilen nushaların tavsifi	55-56

D. ESERİN TRANSKRİPSİYONU, EDİSYON KRİTİĞİ 57-134

E. BIBLİYOGRAFYA 135-137

F. EDİSYON KRİTİKTE KULLANILAN METİNLERDEN

IA ve V NUSHALARININ FOTOKOPILERİ

Türk Edebiyatı gerek sözlü ve gerekse yazılı olarak tarih boyunca önemli gelişmeler göstermiştir. Bu sınırlı çalışmamızda, kısaca XV. yüzyılı ve bu yüzyılda yazılmış bir eseri inceleyerek edebiyatımıza bir katkıda bulunmayı hedefledik. İncelemeye çalıştığımız Camasbname, Abdi Musa'nın eseridir. XV. yüzyılda yazılmış olan bu eser II. Murad'a sunulmuştur.

Camasbname kelime hazinesi ve dil bilgisi bakımından Eski Anadolu Türkçesi özelliklerini taşır. Sade ve akıcı bir üslupla kaleme alınmış, arapça farsça kelimelere az yer verilmiş olan eserde halk söyleyişine ve deyimlere yer verilmiştir.

Çalışmamızın giriş bölümünde XV. yüzyılın siyasi, edebi ve ilmi hayatını tanıttık. II. Murad'ın ve diğer Osmanlı padişahlarının bu yüzyılda Osmanlı edebi hayatında Türk diline verdikleri önemi göstermeye çalıştık.

Abdi edebiyat tarihimizde bilinen bu tek eseri ile yer almıştır. Belki de bu sebepten dolayı hakkında yeterince bilgi sahibi değiliz. Çalışmamız sırasında, araştırmalarımıza rağmen, yazarın eserinde verdiği kısıtlı bilgiler dışında herhangi bir malumata sahip değiliz.

Çalışmamız sırasında manzum Camasbnamelerden 17 nüshanın varlığını tespit ettik. Bu nüshaların 7 tanesi yurt dışındaki kütüphanelerde bulunmaktadır. Bir tanesi dışındakilere ulaş-

madık. Bu konudaki açıklamalarımız, çalışmamızın "Seçilen Nuşahaların Taveifi" bölümünde yapılmıştır.

Çalışmamızın edisyon kritiğinde, seçtiğimiz üç nüshadan yararlandık. Sayfa ve beyit düzenlemelerinde, beyit sayısı yönünden en iyi durumda olması nedeniyle Biblioteca Apostolica Vaticana nüshasını esas aldık.

Metnimizde yer yer değişik yazılımlarla kare-kareye kaldık. İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesinde okuduğumuz nüshada bazı yerlerde " p " harfi kullanılırken bazı yerlerde " b " harfi kullanılmıştır. " Gibi " kelimesi de aynı nüshada dahi bazı yerlerde " gibi " şeklinde kullanılırken bazı yerlerde " bigi " şeklinde kullanılmıştır. Bu şekildeki farklılıkları ve veznin uygulamasındaki aksaklıkları devrin dilinin tam anlamıyla, yazılı eserlerde, oturmadiği sonucuna bağlayabiliriz.

Çalışmam sırasında daima bana yol gösteren değerli danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Nezahat ÖZTEKİN'e, tezin yazılması sırasında büyük bir özveriyle yardımlarını esirgemeyen kardeşim Ali Rıza KOZACI'ya, saygılı Cem BEN'e teşekkür bir borç bilirim.

İZMİR-1994

Hatice KOZACI

GİRİŞ

A. XV. YUZYILDA OSMANLI SAHABİNİN SİYASİ, EDEBİ VE İLMİ HAYATI

1- SİYASİ HAYAT

XV. yüzyılın ilk yıllarında Timur'un elde ettiği Ankara Zaferi, Osmanlı Devleti'nin kurduğu Anadolu siyasi birliğini bozmuştur. Anadolu siyasi yönden küçük parçalara bölünmüştür. Fakat Osmanlı hakimiyeti Rumeli'de güçlü bir şekilde yerleşmiş olduğundan şehzadelerin taht kavgaları bile Rumeli sınırlarını değiştirememiştir.

Timur'dan önce Osmanlı Devleti Rumeli'de çok esaslı bir şekilde yerleşmiş bulunuyordu. Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman, Rumeli'de kısa fakat saltanatlı bir hükümdarlık kurmuştur. Celabi Mehmed, saltanat rekabetine girmiş olan bütün kardeşlerini ortadan kaldırarak Osmanlı Devletini Rumeli ve Anadolu'da yeniden ve daha kuvvetli bir şekilde kurmuştur. Böylelikle Timur'un Anadolu'yu istilası, daha önce Osmanlı Devleti'nin eline geçebilecek olan Bizans'ın biraz daha fazla yaşamasına sebep olmuştur. Mogol istilası, Anadolu'da Türklerin artmasına sebep olduysa Timur istilası da hemen aynı sebeplerle birçok Türk'ün Rumeli'ye geçmesine, dolayısıyla Rumeli'nin Türkleşmesine sebep olmuştur. (1)

Timur istilası geçip gittikten ve Celabi Sultan Mehmed Osmanlı tahtına rakipsiz olarak oturduktan sonra Anadolu yavaş yavaş tekrar Osmanlı imparatorluğu dairesine girmeye başlamıştır. Bu suretle istila, Osmanlı Devleti'nin siyasi gelişmesini sadece kısa bir süre için durdurabilmiştir.

1). Hıfzı Teyfik Gönençay- Nihad Sami Banarlı, Başlangıçtan Tanzimata Kadar Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul, 1942, s.111.

Celebi Sultan Mehmed'in büyük oğlu ve veliahdı Behzade Murad Bey'in tahta çıkışı 1421 yılında olmuştur. Behzade Murad Bey babasının ölüm haberini alır almaz Yalılığında bulunduğu Amasya'dan hareketle Bursa'ya gelip Osmanlı tahtına çolus etmiştir. Osmanlı kaynaklarında "Murad-ı sani" ismi ile bahsedilen padişah 1403-1404= 806 tarihinde dünyaya gelmiştir. (1) Bu durumda II. Murad hükümdar ilan edildiği zaman onsekiz yaşındadır. Karşısına kuvvetli bir rakip olarak amcası Mustafa Celebi çıkmıştır. İlk zamanları tehlikeli idi. Etrafında kendisine sadık kalan devlet adamlarından Bayezid, İbrahim ve Hacı İvaz Paşalalarla lalası Yörgüç Paşa, Mihaloğlu Mehmed Bey, Kara Timurtas Paşa'nın oc oğlu Umur, Ali ve Oruc Beyler bulunuyorlardı. Nihayet alınan tedbirler sonucunda kuvvetli rakibine galebe çalmada başarılı olmuştur. (2)

II. Murad 1423'te hakimiyetini sağlamlaştırdıktan sonra kaybedilen yerleri yeniden alma mücadelesine girişmiş. Anadolu, Mora, Arnavutluk, Sırbistan, Boşna üzerine düzenlenen seferlerde başarılar kazanmış bir kısım yerleri almış, bir kısım bölgeleri ve kaleleri de fethetmiştir. Fakat devlet 1441-1444 yılları arasında tekrar büyük bir sarıntı geçirmiş, alınan yerlerin pek çoğu elden çıkmıştır. II. Murad tahttan çekilmiştir. Papa'nın öncülüğünde Avrupa devletlerinin büyük bir güç oluşturması karşısında ordunun başına geçip Varna savaşını (1444) kazanmış ve devlet tekrar rahatlamıştır. II. Murad tekrar tahta çıkmış, Mora (1445), Arnavutluk

1). İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, İstanbul, 1971, c.1, s. 184.

2). İsmail Hakkı Uzuncarsılı, Osmanlı Tarihi, 4. baskı, Ankara, 1982, c.1, s.202.

(1448) üzerine yaptığı seferlerde başarılar sağlamıs ve II. Kosova Savaşında (1448) kazandığı başarıyla batıdan gelen tehlikeyi kırmıstır.

II. Murad, Rumeli'de I. Murad ile I. Bayezid'in elde ettiği toprakları daha da genişletmiştir. Rumeli'de elde edilen topraklara yerleştirilen, ayrıca Timur istilası sırasında Rumeli'ye göç eden Türklerle daha XV. yüzyılda Rumeli'nin Türkleşmesi ve müslümanlaşması sağlanmıştır.

II. Mehmed 1451'de tahta çıkmıs ve İstanbul'un fethi hazırlıklarına girişmiştir. İstanbul'a destek sağlayan bir kısım küçük yerleri aldıktan sonra İstanbul'u fethetmiştir (1453).

Bu fetihle gücü artan II. Mehmed devletle merkezi otoriteyi güçlendirerek fetuhata girişmiştir. Ülke sınırları içinde kalıp çeşitli sebeplerle alınamayan Siliyri (1453), Enez (1456), Amasra (1459), Sinop (1461) gibi kaleleri almıs, belirli bölgelerde yaptığı geniş fetih hareketleriyle hakimiyet kurmuştur. Boğdan bir seferle (1476) sıkıştırılarak Karadenizdeki Ceneviz hakimiyeti kırılmış, Osmanlı hakimiyeti sağlanmıştır. Ege'de geniş oranda üstünlük elde edilmiş, Boğazlarda Türk hakimiyeti sağlanmıştır. Arnavutluk ve Mora'da (1474-1478) Venediklilere şiddetli taarruzlar düzenlenmiş, bu bölgelerde başarılar sağlanmıştır. Otlukbeli'nde (1473) Uzun Hasan'ın mağlup edilmesi ve hemen sonrasında yapılan Karaman seferiyle (1474) Fırat Nehri'ne kadar Anadolu toprakları hakimiyet altına alınmıştır.

II. Mehmed'in hükümdarlığı sırasında devlet tam anlamıyla kurulmuştur. Devletin bir kısım kurumları tesis edilmiş ve

bir kisminda da buyuk değisiklikler yapılmıştır.

II. Mehmed eski ailelerin gucuna kirmis, bunun yaninda merkezi otoriteye her zaman tavir alabilen guclu Mihal oğulları, Eyrenos-oğulları, Turhan Bey ve oğulları gibi uc beylerinin de etkilerini azaltarak merkezi otoriteyi guclendirmıştır. Yenicerileri kontrol altına almış, deniz kuvvetlerini guclu esaslar uzerine kurmuştur.

Bu devrede ulkenin cesitli bölgeleri arasinda birbirini tamamlayan iktisadi-ticari faaliyetler gelişmiştir. Daha önce-leri bölgeler arası ticarete etkili olan italyan tacirlerin gucu zayıflayıp bunların yerlerini Turk mueliman, Rum ve Ermeni yerli tacirler almıştır. Batı Anadolu'da pamuklu, Ankara ve Kastamonu'da yun, tiftik, Bursa ve Istanbul'da ipekli, Selanik ve Istanbul'da culha, Edirne'de ayakkabi sanayii buyuk gelisme göstermiştir. Buralarda uretilen mamuller Balkanlar ve Kuzey Karadeniz bölgesinin tabii mallarıyla mubadele ediliyordu. (1)

Istanbul'un Fatih Sultan Mehmed tarafından zaptedilmesi, Trabzon Imperatorluğu'nun ortadan kaldırılması, Rumeli'de genis ulkelerin ele gecirilmesi, doğuda Akkoyunlu hakumdarı Uzun Hasan'ın yenilmesi; dolayısıyla Anadoludaki Osmanlı sınırlarını Fırat kıyılarına kadar genislemesi, Cenevizlilerin yenilmesiyle Kırımın Osmanlı hakimiyetine girmesi, Turk donanmasının Akdeniz'de Venediklilerle savasa ve yarısa girmesi gibi birbirini kovalayan buyuk basarılar; artık Tuna boylarına hakim olan Osmanlı Imperatorluğu'nun yalnız yakın Sark'ta değil, butun Avrupada en hatırı sayılır bir kuvvet ve devlet haline geldiğini acıkca gösteriyordu.

1). Halil Inalcık, " Mehmed II" IA, c.7, s.534

Fatih'ten sonra hükümdar olan II. Bayezid zamanında bu hızlı faaliyet biraz durulmakla beraber, XVI. yüzyıl hükümdarı olan Yavuz Sultan Selim ile tekrar hızlanarak imparatorluğun sınırları, yalnız Asyadaki genişlemesiyle kalmamış, Afrika'ya da yayılarak devletin azameti gittikçe artmaya başlamıştır. (1)

Velhâsıl ilk Osmanlı sultanlarının dirayeti imparatorluğu sağlam temellere dayandırmıştı. Orhan Bey'in askerliğe, savaflara, idare işlerine ayırdığı vakitlerin dışında, hayrattan hoşlandığı, imaret dostu bir kişi olduğu kaydedilmektedir. İlmî sevdiğinden, ulemaya saygı gösterdiğinden bahsedilmektedir.

Yıldırım Bayezid, Niğbolu Zaferiyle müslüman Türk'ün kudretini hıristiyan alemine tanıtmıştır. Celebi Mehmed kuvvetli bir siyaset adamı ve iyi bir asker olarak tanınmaktadır. 34 savaşta 40 yara aldığı kaydedilmektedir. II. Murad'ı ziyaret etmiş olan Fransız elçisi Bertrandon de la Broquerre'in takdirle bahsettiğı Türk askerleri, "bindikleri atlar gibi hareketlerinden çok sert, aynı zamanda kendilerini zapta muktedir insanlardır" II. Mehmed'in bilgili, cesitli dillere yukuflu bulunan sair bir hükümdar olması yanında, İtalya ve Kırım seferleri haricindeki bütün seferlere bir kumandan olarak katılması Osmanlı imparatorluğunu güçlü bir imparatorluk durumuna getirmiştir. II. Mehmed kudretini borçlu bulunduğu İslamiyetle İftihar etmekte, Ak-Koyunlu hükümdarı Uzun Hasan'a yazdığı mektupta şöyle demektedir: "Bizim memleketimiz

1). Hıfzı Tevfik Gönensay- N. Sami Banarlı, a.g.e., s.111-112

Dar-ı İslamdır. Eben an ced devletimizin cırağı kuffar ehlinin yurağı yağıyla rusendir." (1)

2- EDEBİ HAYATI

Anadolu'yu son ve değilemez yurtları olmak üzere seçen musulman Batı Türklerinin edebi hayatı, XIII. yüzyılda gelişmiş, bu gelişme özellikle XIV.-XV. yüzyıllarda güçlenmiş ve XVI. yüzyılda "Altın Çağı" nı yaşamıştır. (2)

XV. yüzyılda divan edebiyatı artık kuruluş dönemini tamamlayarak klasik bir duruma gelmiştir. Manzum, mensur her türde ve her konuda yazılmış pek çok eserle edebiyat iyice gelişerek bir yükselme devri başlamıştır.

Bu yüzyılda yazılmış divanların sayısı bir önceki yüzyıla oranla bir hayli fazladır. Mesnevi alanında da her konuda telif ve tercüme pek çok eser yazılmış, bes mesneviden oluşan hamseler meydana getirilmiştir. XIV. yüzyıldaki dini-destani mesnevilerin yerini bu yüzyılda daha çok tarihi mesneviler almış, yapılan fetihlerin anlatıldığı gazavat-nameler yazılmıştır. Telif ve tercüme mensur eserlerin sayısında büyük artma olmuştur. Bütün bu eserlerde dil XV. yüzyılın ilk yarısında epeyce sadedir ve XIV. yüzyılda basılmış olanlardan farklıdır.

Türk dilinin sahası yalnız halk dili olarak gelişmekle kalmamış, edebi dil ve devlet dili olarak da nüfuzunu arttırmıştır. Hicri 814'te Germiyanoglu II. Yakup'un vakfiye kitabesi, bu cins kitabelerde ilk defa olarak Türkçe yazılmıştır.

1). Dr. Necla Pekolcay, İslami Türk Edebiyatı, İstanbul, 1975, c.2 s.10-11

2). Abdulkadir Karahan, Eski Türk Edebiyatı İncelemeleri, "XV. yy. Osmanlı Dini Edebiyatında Mesneviler ve Abdülyasi Çelebi'nin Halilnamesi", İstanbul, 1980 s.233

Fatih Sultan Mehmed'in ilk devirlerinden kalan resmi devlet evrakları genellikle Türkçedir. Bu yazıyla ait olan bir takım fermanlar da temiz halk diliyle yazılmışlardır. XV. yüzyılda büyük bir imparatorluğun devlet dili, ilim ve edebiyat dili olmak kudretini kazanmıştı. Balıkesirli Devletoğlu Yusuf, 828 de yazdığı bir eserde, medreselerde öğrenimin Türkçe olduğunu yazmaktadır.

XV. yüzyılın ilk yarısında sair ve alimleri koruyan, teşvik eden başlıca üç saray vardı: Konya'da Karamanoğulları, Kastamonuda Candaroğulları, Edirne ve Bursa'da ise Osmanlı hükümdarlarıydı. (1)

XV. yüzyılın başındaki edebi faaliyetin asıl Osmanlı sahasında verimli olduğu görülür. I. Bayezid'in büyük oğlu Celebi-Süleyman (1403-1410) edebiyata ve siire meraklı olup eğlenceye düşkün bir hükümdardır. Sarayının çevresinde toplanan sairlerden özellikle Ahmedî ile Ahmed-i Dai, ondan büyük ilgi ve iltifat görmüşlerdir. Ahmed-i Dai, Emir Süleyman'a sunduğu Ceng-name'sinde onun iki meclisini övdüğü gibi Ahmedî de Celebi Süleyman'a sunduğu Teryihü'l-Ervah'ında ikkinin zararlarını anlatırken bu zararların Emir Süleyman'a dokunmadığını söyleyerek onu kızdırmamaya dikkat etmiştir.

Bu yüzyılda Türk dili ve edebiyatının gelişmesine en çok hizmet eden II. Murad olmuştur. II. Murad ilme, edebiyata, sanata karşı büyük ilgi duymuş, alimleri, sanatkarları, müzik-sinaeları korumuş, mutasavvıflara saygı göstermiş, onları sarayında toplamış, mukafatlandırmış, arapça ve farsçadan eserler tercüme ettirmiş, çeşitli ilim dallarına ait eserler ya-

1). Prof. Fuad Köprülü, "Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyatının Tekamülüne Umumi Bir Bakış XIII-XVI Asır" İst. 1986 s.356

zılmasını teşvik etmiştir. "Ebu'l-hayrat" denen II.Murad, hayırcı, adaletli, cesur, tahttan feragat edecek kadar ihtirassız ve olgun bir padişahdır. Sürde " Muradi " mahlasını kullanmış olan II.Murad, ilk sair Osmanlı padişahıdır.

Devrin en büyük sairî Seyhi (1373/1376-1431) basta olmak üzere Rumi, Husami, Bemsî, Hassan, Safî, Ezherî, Nucumî, Neditî, Ulvî, Zaifî gibi daha birçok sair ve muellifler, mütercimler II.Murad'ın etrafında toplanmışlardır.

Şehzade Ahmed Misri'nin Kirk Vezir Hikayesi, Mehmed bin Ali el-Halebi'nin Ferc ba'de's-Sidde Tercümesi, yine aynı yazarın Menakıb-ı İmam-ı Azam tercümesi, 830'da Mercimek Ahmed'in Kabusname Tercümesi, Kasım bin Mahmud Karahisari'nin Mirsadu'l-İbad Tercümesi, Mehmed bin Süleyman'ın Hayatu'l Hayayan tercümesi, Balıkesirli Devletoğlu Yusuf'un 828'de Hidaye ve Vıkaye tercümesi, Seyh Elyan Sirazi'nin 829'da yazdığı manzum Gölşen-ı Raz tercümesi, Hatiboğlu'nun 829'da taktim ettiği Ferahname adlı mesnevisi, Musa Abdi'nin hükümdarın emriyle farsçadan çevirdiği Camasbname, Musa bin Meved'un yine padişahın emriyle farsçadan tercüme ettiği Bahname Risalesi Serezli Sadi'nin 3500 beyitlik Süleymannamesi, Yazıcızade Ali'nin Selcuknamesi, Yahya bin Mehmed Katib'in Menahicu'l-İnea gibi eserler bu devrin önemli eserleridir. (1)

Osmanlı sarayının gösterisi, memleketin her bir bucağındaki sairleri, alimleri kendine çekiyordu. Fatih Sultan Mehmed ve sadrazamı Mahmud Paşa alimlere, sairlere önemli maaşlar bağlıyorlar, onları daima meclislerinde bulunduruyorlar,

1). Prof. Fuad Köprülü, a.g.e. s.357.

eserler yazdırıp tercümelet ettiriyorlar ve böylece edebi, ilmi faaliyetler teşvik ediyorlardı.

XV. yüzyılda bir yandan Hacı Bayram ve Esrefoğlu gibi hece veznini de kullanan ve aruzla yazdıkları şiirlerde bile Yunus tesiri görülen şairler yetişmiş, bir yandan Süleyman Çelebi ve Yazıcıoğlu gibi tamamiyle dini eserler yazan şairler belirmiştir. Asıl diyan tekniğini benimseyen ve İran şairlerinin tesiri altında kalan Seyhi ve Ahmed Paşa, arapça ve farsçayla karışık, İran edebiyatı unsurlarıyla dolu diyan edebiyatı dilini işlemişler, kasideler ve gazellerden oluşmuş diyanlar, İran edebiyatından ilham alarak mesneviler yazmışlardır. Edebiyatımız bir yandan İran etkisinde kalırken bir yandan da Kaygusuz Abdal, Yunus tarzında fakat tamamiyle orijinal ve çoğu heceyle yazılmış şiirleriyle Bektasi-Alevi edebiyatı denilen ve halk edebiyatının özelliklerini taşıyan zümre edebiyatı kurulmuştur.

Bu şairler arasında Seyhi ve Ahmed Paşa gibi tamamiyle İran şairlerinin tesiri altında kalanlara karşılık Kemal Um-mi, Necati ve Ahi gibi yerli unsurları, atasözlerini, orijinal ve tabiatından alınma mecazları kullananlar da olmuştur.⁽¹⁾

Fatih devrin en büyük şairi Ahmed Paşa (ölm 902-1497)dir Ahmed Paşa XV. yüzyılın başında yetişen Seyhi ile bu yüzyılın sonunda yetişen Necati arasındaki şairlerin en büyüğüdür.

XV. yüzyılın bu büyük şairlerinden sonra gelen önemli şairleri; Humami, Atayi, Safi, Seyh Elvan-ı Sirazi, Cemali, Adni, Melihi, Nizami, Nisani, Sa'di-i Cem, Safi ve Mesihî'dir

Aşrin hükümdarı II. Murad gibi, Fatih Sultan Mehmed, II.

1). Abdolbaki Gölpınarlı, "XV. ve XVI. yüzyıllarda Diyan Şiiri" Diyan Şiiri İstanbul, 1954, s. 6.

Bayezid, Behzade Cem, Behzade Korkut da siirler yazmışlardır.

XV. asırda kadın sairler de yetismistir. Bunların ilki Zeyneb Hatun'dur. Asıl adı Zeynü'n-nisa olan Zeyneb Hatun babası tarafından eyde okutulmuş, arapça, farasca ile devrin ilimlerini ve musikiyi iyice öğrenmistir. Seyhi'ye başarılı nazireler meydana getirmistir.

Asrın ikinci kadın sairisi de yine Amasyalı olan Mihri Hatun'dur. Mihri Hatun, Necati'ye yaptığı nazirelerle şöret kazanmıştır. 1506 yılında Amasya'da ölen Mihri Hatun'un bir divanı bulunmaktadır.

XV. asırda mesnevi edebiyatında da gelişmeler olmuştur. Asrın başında Seyhi'nin Husrev u Sirin'i, sonunda Hamdullah Hamdi'nin Yusuf u Zoleyha'sı bu tarzın en başarılı eserleridir. Mesnevi sahasında ahlaki, tasavvufi, dini eserler yanında aşk hikayeleri ve Vekayinameler de görölmektedir. Belli baelli mesnevi yazarlarından Seyhi, Humami, Seyh Elvan-ı Sirazi ve Cemali'den başka, Halili (ölm. 1485), Abdi (Aydıncıklı), Yazıcı Salahaddin, Mulni, Afyon Karahisarlı Abdurrahim, Antep'li İbrahim bin Bali'dir.

Asrın Seyhi'den sonra gelen en önemli mesnevi yazarı Hamdullah Hamdi (1449-1508) dir. Asrın ikinci yarısında yetişen Hamdi, meşhur seyh Aksemseddin'in en küçük oğludur. Hic bir geliri olmayan ve eserlerini yazıp satmakla geçindiği anlaşılan Hamdullah Hamdi'nin bazı eserlerinde devrinin ve çevresinin değer bilmezliğinden şikayetler bulunmaktadır. Anadolu sahasında ilk defa Hamsa meydana getiren Hamdi'nin en değerli eseri 1488'de nazm ettiği Yusuf u Zeliha'dır. Molla Cami'nin aynı adı taşıyan mesnevisinden alınarak bazı ilave-

lerle ve değişik bir vezinle düzenlenen eser saâlem ve sanatlı dili, tasvir kudreti, ahenkli misralarıyla devrinde çok beğenilmiş ve saire şöhret kazandırmıştır.

Asrın sonunda yetişen başka bir önemli mesnevi yazarı da Tacizade Cafer Celebi'dir.

II. Bayezid ve Yavuz Selim zamanında nisancılık ve kadı-askerlik görevlerinde bulunan Cafer Celebi, bir iftiraya uğrayarak 1515'te Yavuz Sultan Selim tarafından idam edilmiştir. Devrinde daha çok münşi olarak tanınan ve eski kaynaklarca nesri nazımından üstün tutulan tacizade, Türkçe ve Farsça kaside ve gazeller yazmıştır. Hevesname adlı bir mesnevisi vardır.

XV. asrın ikinci yarısında yetişen başka bir mesnevi yazarı Behisti'dir. Dorlu civarındaki Karıstıran'dan Süleyman Bey'in oğlu olan Ahmed Sinan Behisti, II. Bayezid zamanında sancak beyi iken padişahın hısmına uğramış ve İran'a kaçmıştır. Daha sonra affedilip eski vazifesine tayin edilmiştir.

XV. asrın sonu ile XVI. asrın başında yaşayan Ahi de bu devrin mesnevi şairlerindedir. Benli Hasan lababı ile meşhur ve ayrıca az konuşması ve icine kapanık bir kimse olması dolayısıyla Dilsiz Danışmend diye de anılan Ahi

1). Hevesname, Cafer Celebi'nin mesnevi tarzında yazdığı en meşhur eseridir. Konu itibarıyla tamamiyle orjinal, tertip, üslup ve nazım tekniği bakımından da çok güzel olan bu eserde (yazılışı 899/1493) Tacizade birçok şairi tenkit eder. Eser muhacabat, neat ile başlar, sonra Ayasofya, kascırlar, Fatih Camii, dargahıfa, Yedikule, imaretler ve Kağıthane gibi İstan bul'un çeşitli yerlerini tasvir eden kısımlar gelir; daha sonra bazı hasb-i haller, hitaplar, cevaplar ve şairin sergüzeştleri vardır. Arada terci-i bend ve gazeller de görülmektedir.

M. Tayyib Gökbilgin, İslam Ansiklopedisi, İstanbul 1977.

c.3 s.10

1517 yılında ölmüştür.

XV. yüzyılda dini edebiyat da büyük bir gelişme göstermiştir. Dini konularda çeşitli eserler yazıldığı gibi Hz Muhammed için Mevlid'ler meydana getirilmiştir. Devletoğlu Yusuf, Hatipoğlu, Ruseni, Süleyman Celebi, Yazıcıoğlu Mehmed dini edebiyatın belli başlı isimleridir.

Dini edebiyatın edebi bakımından yüksek değer taşıyan eserlerini Süleyman Celebi ve Yazıcıoğlu Mehmed vermişlerdir.

XV. yüzyılda Mevlid yazan başka bir şair Ahmed'dir. Sonradan Süleyman Celebi'nin Mevlid'inde de görülen "Merhaba" faslının, bu şaire ait olması kuvvetle muhtemeldir. Bu asırda yazılan mevlidlerden yazarı bilinenlerden biri de Muhibbi'nin kidir.

XV. yüzyılın dini edebiyat sahasındaki önemli eserlerinden biri de Yazıcızade Mehmed'in Muhammediye'sidir. Yazıcıoğlu Mehmed'in çeşitli vezinlerde yazıp II. Murad'a ithaf ettiği Muhammediye, Hz Muhammed mihreri etrafında tefsir ve hadislerle dayanan bütün bilgileri toplayan, bir çok hikaye ve hadislere yer veren manzum dini bir eserdir. (1)

XV. yüzyılda tarihi savaşları ve fetihleri anlatan manzum tarihler yazılmıştır. Manzum veya mensur olarak yazılan "vekayi name" veya "gazavat name" denen bu eserlerin XV. yüzyılda çok yazılmasının sebebi, devletin bu yüzyılda genişliyor olmasıdır. Bunların başlıcaları: Zaifi'nin II. Murad'ın gazalarını anlatan manzum Gaza - name'si, Enveri'nin Dastur name'si, Uzun Firdevsi'nin Midilli savaşlarını anlatan Kutup name'si, Sarıca Kemal'in Selatin name'si, Sinoplu Safayi'nin

1), Faruk Kadri Timurtas, "Türkiye Edebiyatı, XII. Asırdan XIX. Asır Ortasına Kadar" Türk Dünyası El Kitabı, Ank. 1976 s. 428.

Inebahtı ve Moton seferine ait Gazâ-name'si, Suzi Celabi'nin Mihaloğlu Ali Bey'in Gazaları, Behisti'nin Vekai-name-i Behisti veya Tarih-i Sultan Cem'dir.

XV. yüzyılda yazılmış mensur eserler, kanunlarının zenginliği, sayılarının çokluğu ile edebi alanda önemli bir yer tutar. Bu yüzyılda yazılmış olan mensur eserlerin bir kısmı Arapça ve Farsça eserlerden çevrilmiştir. Bunların yanında telif eserlerin sayısı da artmıştır. Telif ve tercüme olarak yazılmış olan bu eserler genellikle din, tasavvuf ve ahlak konularındadır. Bu yüzyılın mensur eserlerinin başlıcaları, Kur'an ve sure tefsiri tercümeleri, Tezkiretü'l Evliya cinsinden eserler, menakıp nameler, dini, destani hikâyeler, hoş vakit geçirmek ve eğlendirmek için yazılmış hikâyeler, inşâ usullerini öğreten eserler, sözlükler, tarihi eserlerdir. Tıp, heyet nucum, riyaziye, musiki v.b. alanlarda yazılmış bir çok eser Türk dili hazinesinin zenginliğini, Türkçenin anlatım gücünü ve yeterliliğini göstermeleri bakımından önemli bir malzemedir.

XV. yüzyılda nesir iki tarzda gelişmiştir. Sade halk Türkçesiyle yazılan eserlerin yanında süslü, seçili, sanatlı eserlerin meydana getirildiği görülür. Bu yeni nesir cürri acan Sinan Paşa'dır. Arapça eserler de yazmış olan Sinan Paşa'nın Türkçe eserleri; Tazarru-name, Maarif-name, Tezkiretü'l-Evliya'dır. Seçili, sanatlı, ahenkli bir nesir diliyle yazan Sinan Paşa eserlerinde büyük başarı göstermiştir.⁽¹⁾

XV. asırda sade nesrin başlıca temsilcileri Mercimek Ah-

1). Prof. M. Fuad Köprülü, a.g.e. s.370.

med ve Uzun Firdevsi'dir.

XV.yuzyılda mensur tarihler de yazılmıstır. Daha cok halk hitabeden sekıllerde ve acık, sade, puruzsuz, sanatsız bir dille yazılan bu tarihlerin en meshuru Asıkpasazade diye anılan Derviş Ahmed Asıkı (1393-1481)'ye ait olandır. Diğerlerini Oruc Bey ve Ruhi yazmıslardır. Anonim Teyarih-i Al-i Osmanların yanı sıra Hasan Bayatı'nın Cam-ı Cem-Ayin'i, Nesri'nin Cihan-numa'sı, Yazıcıoğlu Ali'nin Selcukname'si, Kıvami'nin Fetihname-i Sultan Mehmed'i, Dursun Bey'in Tarih-i Ebu'l Feth'i önemli tarihlerdir.

Halk Edebiyatından da söz edecek olursak sunları söyleye biliriz: Bu yuzyılda Anadolu'da ve Rumeli'de halk arasında, orduda, serhat kalelerinde ellerinde sazlarıyla gezen "ozan" lar vardı. Ancak klasik şairler yanında bunlar alelade birer calgıcı gibi kalmıslar, saraylardaki eski önemlerini kaybetmişlerdir. Ancak geniş halk kitleleri arasında, bunların önemleri ve rolleri hic değişmemiştir. (1)

3- İLMI HAYAT

II.Murad'ın devrinde Anadolu'ya, Kırım, Maveraunnehir, İran, Suriye ve Mısır'dan birçok alim gelmiş, eğitim ve kultur hizmetlerine katılarak yeni açılan medreselerde muderris olarak görevlendirilmişlerdir. II.Murad, dışarıdan kaliteli alimlerin getirilmesi için devrin büyük alimi Molla Yegan'ı görevlendirmiştir. Molla Qurani onun vasıtasıyla Mısır'dan Anadolu'ya gelmiştir.

1451'de tahta geçen Fatih Sultan Mehmed (853-886/1432-

1). Prof. M. Fuad Köprülü, a.g.e. s. 370.

1481) babası II. Murad gibi ilme ve sanata çok önem vermiştir. Fatih'in arzusu İstanbul'u Doğunun ve Batının en büyük kültür merkezi yapmaktır. Bu amaçla Sahn-ı Seman denen sekiz büyük medrese kurmuştur. Semerkand'da Kadizade Rumi'den ders okumuş ve Uluğ Bey'in rasathane müdürlüğünü yapmış olan büyük matematikçi Ali Kuşçu (ölm. 879-1474), Hayali Semseddin (ölm. 875-1470), Molla Hoşrev (ölm. 885-1480), Hocazade Muhiiddin Mustafa (ölm. 890-1488), Hatibzade Muhyiddin Mehmed (ölm. 901-1495) gibi devrin en büyük alimleri bu medreselerde okumuşlardır.

Fatih Sultan Mehmed serbest düşünceli ve açık fikirli bir padişattır. Huzurunda yapılan ilmi tartışmalarda dini ve felsefi konularda alimleri serbestçe tartıştırır, kendisi de tartışmalara katılırdı. Sarayında müslüman ve hıristiyan ressamlar bulunan Fatih 1479'da İstanbul'a gelen İtalyan G. Bellini'ye resmini yaptırmıştır. Veronalı Matteo dei Pasti, Ferralı Costanzo da İstanbul'a gelmişlerdir. Fatih'in özel müşaviri Sinan Bey ile sobihnovis (portreçi) Biblizade, Matteo dei Pasti'nin öğrencileridir. Fatih İslam aleminin her tarafından İstanbul'a gelen alim, sair ve sanatkarlara büyük ilgi göstermiş ve ihsanlarda bulunmuştur. İran'da Molla Cami'ye, Hindistan'da Hacı-i Cihan'a yılda bin florin gönderdiği tespit edilmiştir. Mesihî gibi kimi sairler Fatih'in yabancı ülkelerden gelenlere gösterdiği ilgiden yakınmışlardır.⁽¹⁾

XIV. ve XV. yüzyıllarda Mısır, Suriye, İran ve Ortadoğu'daki ilim kurumlarının Anadolu medreselerinden ustun olması

1), Hasibe Mazioğlu, "Türk Edebiyatı, Eski" Türk Ansiklopedisi, 1982, c.32, s.100,

nedeniyle buradaki ilim adamları mesleklerinde ihtisas yapmak için İran, Ortaasya ile Mısır ve Suriye'ye gidiyorlardı.

Osman Gazi'nin kayınpederi Edebali Sam'da, Davud-ı Kayseri Kahire'de, Kadızade-i Rumi Musa Horasan ve Maverannehir'de, Molla Fenari ve Samaynalı Bedreddin Kahire'de ihtisas yapmışlardır.

Ancak XV. yüzyılın son yarısından itibaren ilim, kültür yönünden İstanbul birinci dereceye yükselmeye başlamış ve buna karşılık ihtisas yapmaya gidenlerin geri dönmeleri ve Osmanlı memleketlerine hicretler artmıştır. Böylelikle Osmanlı memleketlerinde ilim cereyanları yükselmiştir.

Osmanlılar böylece geniş fetuhat hareketlerini sadece şehir elde etmekle bırakmamışlar, muntazam bir şekilde o şehirlere Türkleri yerleştirip hemen imar faaliyetlerine geçmişlerdir. Oralarda ilmi ve ictimai kurumlar oluşturarak Türk damgasını yurmuşlardır.

Orhan Gazi bir taraftan idari, askeri ve adli teşkilatını yaparken diğer taraftan onlarla beraber ilmi ve ictimai teşkilatı da ihmal etmemiş ve küçük beyliğine merkez yaptığı İznik'te cami imaretleriyle birlikte bir de medrese yaptırarak bu konudaki ilk adımı atmıştır. İznik Medresesi 1331'de yani buranın fethinden bir sene sonra yapılmış ve oraya zamanına göre en dolgun maaş olan günde otuz akçe ile devrin büyük alim ve müteferriklerinden Davud-ı Kayseri müderris tayin edilmiştir.

Osmanlı Devleti sınırlarını genişlettikçe önemli şehirlerde de ilmi ve sosyal kurumlar oluşturmaktaydı. İznik'ten sonra büyük medreseler Bursa'da kurulmuştur. Burada da I. Murad

Yıldırım Bayezid, Celebi Mehmed ve II. Murad tarafından yaptırılan kurumlar ilim hareketlerini arttırdığı gibi bu medreselerden sonra ikinci ve üçüncü derecelerde vezir ve beylerbeyiler tarafından yaptırılan kurumlarda Osmanlı memleketlerindeki ilim cereyanlarını genişletmişlerdir.

XIV. yüzyıl sonlarında İznik Medresesi birinci dereceyi kaybetmiş onun yerini Bursa medreseleri almıştı. İznik Medresesinin otuz akçe yevmiyesine karşılık Bursa'da Celebi Mehmed'e ait Sultani Medresesi müderrisine elli akçe veriliyordu. XV. yüzyılın ilk yarısında Edirne Şehri artık devlet merkezi olduktan sonra ilim merkezi halini aldı ve bu defa da Bursa medreseleri ikinci dereceye düştü. Burada II. Murad'ın cami imaret, muallimhane, misafirhane ve mevlevihaneden başka yaptırmış olduğu yüz akçe yevmiyeli ve elli akçe yevmiyeli Darü'l-hadis birinci dereceyi teşkil ediyordu. Edirne şehri, Fatih Sultan Mehmed'in İstanbul'da yaptırmış olduğu Şahn-ı Şerif medreselerinin açılmasına kadar birinciliği korumuştur.

Bu medreseler okutulan derslere göre yüksek, orta ve ilk olarak birtakım derecelere ayrılmışlardı. Bu devirde tedrisat dini, felsefi, riyazi ve edebi olarak yapılmaktaydı.

Bu medreselerden padişah medreseleri ilk safta geliyordu. Osmanlıların bu devirlerinde devlet merkezi neresiye orasının ilim ve fikir hareketlerinde daima önde bulunduğu görülmüyordu. Bu durum sonraki asırlarda da devam etmiştir.

Padişahlarla vezir ve diğer devlet adamlarının yaptırmış oldukları medreseler kısa bir süre içinde özellikle Rumeli'de Türk kültürünün hızla yayılmasında önemli rol oynamıştır.⁽¹⁾

1). Ord. Prof. İsmail Hakkı Uzuncarsılı, Osmanlı Tarihi, 4. baskı, Ankara, 1982, c.1, s.366-368.

B. YAZARLA İLGİLİ BİLGİLER

XV. yüzyılda Camasbname adlı eseri yazmış olan Abdi hakkında hiç bir bilgi yoktur. Başvurduğumuz tüm kaynakların bu noktada birleşmesi haricinde araştırmalarımız da bu neticeyi vermiştir. Abdi'nin Camasbname dışında bildiğimiz başka bir eseri yoktur.

Latifi, Safāyi⁽¹⁾, Salim, Silāh-dār Tezkireleri'nde, Abdi'nin Gul-sen-i Suārā'sı, Āşık Celābi'nin Mesāiru'su Suārā'sı, Kaf-zāde Faizi'nin Zubdetu'l Esar'ında, Seyrek-zade Mehmed Acım'ın Zeyl-i Zubdetu'l Esar'ında, Gofti Ali'nin Tesrifātu'su Suārā'sında⁽³⁾, Bellig İsmail'in Nuhbetu'l Asar li Zeyli Zubdetu'l Esar'ında, Rāmiz Huseyin'in Ādāb-ı Zurāfa'sında⁽⁴⁾, Kemiksiz-zāde Safvet Mustafa'nın Nuhbetu'l Āşar min Ferāidi'l Esar'ında⁽⁵⁾ " Abdi " adlı sairler saptanmış⁽⁶⁾, ancak araştırmalarımız sonucunda bu sairlerin Camasbname yazarı Abdi Musa olmadıkları tarafımızca tespit edilmiştir.

Abdi hakkındaki sınırlı bilgilerimizi yine yazarın eserinden elde ediyoruz.

Sair eserinde adını şu beyitlerde ifade etmiştir:

Bu fakir abdi zelilden anlara
Dayıma olsun revan ol canlara

Bendeyem anlara rahmet raciyyam
Musiyem ben ahmedun muhtacıyam

-
- 1). Millet Ktp, Emiri, No.771
 - 2). İst. Uni, Ktp, Ty, No.2557
 - 3). Millet Ktp, Emiri, Manzum, No.1324
 - 4). Millet Ktp, Emiri, Tarih, No.762
 - 5). İst. Uni, Ktp, Ty, No.6189
 - 6). Ağah Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, Giriş, Ankara, 1984, c.1 s. 251-519.

Ya sefiu'l-muznibin ben acıyam
Ger cefa at itmezisen acıyam

Rahmet it ben asiye çokdur gunah
Mustafanın hurmeticon ya ilah

Rahmet iyle rahmet it ben asiye
Ol muhammed hakkicon ben musiye

(beyit: 102-106)

Abdi'nin Aydıncıklı olduğunu ve eserini (833-1429) yıllarında yazdığını eserindeki şu beyitlerinden öğreniyoruz:

Sebze alem gul acılmış bagda
Basladım ben bu söze ol cagda

Hem tamam olinca bil itdum tamam
Yine gul vakti olinca vessalam

Bil nebinun hicretinden bu zaman
Gecti sekiz yuz otuz uc yıl heman

Türk dilince ben bunu nazm iyledum
Cok letaif cem iduben söyledum

Sehr-i aydıncık icinde bu kelam
Yazılıb diziluben oldı tamam

Can tamam itduk bu camasbnameyi
Hakka sakr idub birakduk hameyi

Abdi " Aydıncık " isminde bir sehirden bahsetmektedir. Ankara Milli Kutuphane'deki Camasbname kayıtlarında " Abdi Edinciki " ibaresi geçmektedir. Edincik Bandırma'nın bir ka-
sasasıdır.

1).Serif Ali Bozkapan, Camasbname : Dil Özellikleri - Kısmi
Transkripsiyon - Söz Dizini (Doktora Tezi, 1989), İnönü
Universitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, c.2 s.218.

G. EBERLE İLGİLİ BİLGİLER

Abdi Camasbname'yi bir yılda kaleme almış ve H.833 (1429/1430)'te tamamlamıştır. 5122 beyitten meydana gelen mesnevi aruzun " failatun / failatun / failun "kalibiyle yazılmıştır. Eserde aruzun değişik kalıplarıyla yazılmış sekiz be-yit tutarında on dört gazel vardır. Camasbname'de mesnevi tar-zında bir tevhid, bir na at, biri Sultan II.Murad, diğeri Sad razam Hoca Mehmed Paşa için söylenmiş iki methiye ile gazel şeklinde bir de mersiye yer alır.

EBERİN ADI

Sair kitabına verdiği adı belirtmek için aşağıdaki bu beyitleri yazmıştır.

Gun tamam oldı du a medh u sena
Baslayub girdum sözume ben yine

Sah adına buni kıldum tercume
Kimee sözün surmedim ben harcuma

Sah öninde okına sa allah didum
Buna Camasbname diyu ad kıldum (1)

Vatican nüshasındaki 137. beyitte kitabın adı " Camasb-
name " olarak geçmektedir. Bu nüshada kahramanın adı " Camasb"
ulaşabildiğimiz İzzet Köyunoğlu Müzesi Kutuphane'sindeki,
İstanbul Arkeoloji Müzesi Kutuphane'sindeki, İstanbul Univer-
sitesi Kutuphane'sindeki nüshalarda ise " Camasb " şeklinde
yazılmıştır.

Sair Vatican nüshasının 136. beyitinde eserini Sah adı-
na tercume ettiğini ve harcına kimeenin sözünü surmediğini
ifade etmektedir. Buradan Abdi Musa'nın eserini tercume etmek
ten ziyade yeniden yazdığı hükme varabiliriz.

1). Serif Ali Bozkaplan, a.g.e, s. 221

ESERİN KİME BUNULDUĞU

Eserin II. Murad'ın isteği üzerine Abdi tarafından kaleme alındığını edebi kaynaklardan öğreniyoruz. Bunun yanı sıra sair eserinin, II. Murad için yazdığı methiyé bölümünde bu noktaya değinmiş ve şöyle demiştir:

Düzeğin buni o şahun adına
Eydeğin isit o şahun adı ne

Can uruşı kıymet-i candur murad
Şaikun şahlarına candur murad

Şah-ı sultan ol muhammed oğlıdur
Bee muhammed kanimie bu oğlı dur

Fahr-i alemden hemin oldur murad
Bee murad oldur murid ol bul murad

ESERİN KAYNAĞI

" Camasbname " adıyla anılan, konuları farklı eserler mevcuttur. İlk örneklerine farsçada rastlanan Camasbname'lerin aslı, Keyaniler'den Şah Gustasb'ın kainat ve yaratılışla ilgili sorularına, İran mitolojisinde ileri görüşlü ve hakim diye nitelendirilen Vezir Camasb'ın verdiği cevaplardan oluşmuş. Pehlevice yazılmış yaklaşık 500 beyitlik bir risaledir. Bu soru ve cevaplarda çeşitli dini ve ahlaki konular ele alınmış, Keyumert'ten Lohrasb'a kadar olan dönemin tarihi ve İran hükümdarlarının efsaneleri anlatılmıştır. Risalenin son kısımlarında İran ülkesinin geleceğinden ve Zerdüşst dinindeki vaadlerden söz edilmiştir (Da irtu'l-Ma arif-i Farsi, I, II Tahran, 1345 hs, 725).

Farsça kaleme alınan bir başka "Camasbname" ise et-Tusi Nasiruddin Muhammed b. Muhammed b. Hasan (ölm. 672 / 1274)'

1). Mustafa Erkan, " Camasbname ", Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Dergisi, c.7, İstanbul, 1993, s.43.

in gizli ilimlerin bahsedilen " yıldızname " türünde otuz uc beyitlik meşnevisidir. ⁽¹⁾ Aynı yazarın yine Camasbname isminde biolojik ilimlerden bahsedilen bir yazmasının varlığını biliyoruz. ⁽²⁾

Türkçe'de manzum ve mensur birkaç Camasbname tercümesi mevcuttur. ⁽³⁾ Bu tercümelere bilinen biri Ahmed-i Dâ'i'ye aittir. Bu, Nasir-i Tusî'nin kaleminden Türkçe 'ye çevrilmiş didaktik bir meşnevidir. Bu eser adeta yıldızname türünden, geleceği söyleyen bir istihracnamedir. ⁽⁴⁾

Türkçe'deki en önemli Camasbname çevirisi, bizim incelediğimiz, XV. yüzyıl şairlerinden Musa Abdi'ye aittir. Şair, kitabını tercüme ettiğini söylemekte ancak eserin aslı ve dili hakkında bilgi vermemektedir.

Yasfi Mahir Kocaturk, eserin kaynağının, Teyrat olduğunu fakat İslamlaştırılmış bulunan bu konuyu Abdi'nin geniş bir şekilde nazma çektiğini, dayandığı eserin Arapça ve daha kuvvetli bir ihtimalle Farsça olduğunu söylemektedir. ⁽⁵⁾ Ancak bildiğimiz kadarıyla Abdi'nin eseriyle Farsça Camasbname'ler konuları bakımından birbirinden oldukça farklıdır. Bu yüzden Abdi'nin eserini başka bir kaynaktan yararlanarak kaleme almış olabileceğini düşünmekteyiz.

Camasbname'nin kaynağı konusunda değişik görüşler ileri sürülmüştür:

Irene Melikoff konunun Taberi tarihinden alındığını söy-

- 1). Süleymaniye Ktp. Ayasofya, nr. 4795.
- 2). Süleymaniye Ktp. Fatih, kyt. no. 35782
- 3). Mustafa Erkan, a.g.e. s. 48
- 4). İsmail Hikmet Ertaylan, Ahmed-i Dâ'i, Hayatı ve Eserleri İstanbul, 1952, s. 76
- 5). Yasfi Mahir Kocaturk, Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıçtan Bugüne Kadar Türk Edebiyatı'nın Tarihi, Tahlili ve Tenkidi, Ankara, 1964 s. 219

(1)

lemektedir.

E.J.W. Gibb, hikayenin kaynağının Binbir Gecce Masalları'ndan biri olan " Hasib Kerime'd-din ve Sahmaran Hikayesi " nin manzum bir çevirisi olduğunu yazmıştır.⁽²⁾ Hikaye Camasbname' de olduğu gibi burada da birbirinin içine yerleştirilmiş üç ayrı hikayeden oluşmaktadır. Hasib Kerime'd-din ve Sahmaran Hikayesi ile Dihan Sah Hikayesi, masal nitelikleri taşırlar.

Enno Litmann, Bulukiya hikayesinin Yahudi kökenli olduğunu, Hasib Kerime'd-din ve Sahmaran Hikayesinin de büyük bir ihtimalle Misir kökenli olduğunu ileri sürmüştür. Buna karşılık Jan Rypka, Sahmaran Hikayesinin kaynağının muhtemel olarak İran'da aranması gerektiğini söylemektedir.⁽³⁾

Camasbname, zamanla basitleştirilerek halk hikayesi biçimine getirilmiştir. Sahmaran Hikayesi adıyla yapılmış birçok baskıları vardır.⁽⁴⁾

Sahmaran, başı kadın, gövdesi yılan olarak ta tasavvur edilen ve konuşan olağanüstü bir varlıktır.⁽⁵⁾ Yılanların, iblis

- 1). " Sur le Jamsabname", Journal Asiatique, 242, 1954, 453
2). Gibb, HOP H.A.R. Gibb, A History Of the Ottoman Poetry. I. London, 1904, s.482
3). Iranische Literaturgeschichte, Leipzig 1959, s.503
4). H.Özdemir. Türk Ansiklopedisi c.30 fs:239 Ank.1981 s.191
5). Yaptığımız araştırmalarda ve incelediğimiz nushalarda Sahmaran'ın başının kadın olduğuna dair bir noktaya rastlamadık, ancak onun temiz, beyaz ve küçük bir yılan olduğunu biliyoruz.

Bördi Camasb eJdehaya bakıcak
Bir tabak lalin onun karnında

Ol tabakda bir yilancuk appak
gör ne kilmış sani-i sun ina bak

Yuzi Ademdur hem ilandur teni
Söyle yaratmış hem anı ol gani

Hoş fasih söyler dili adem bigi
Olmuş hem ol ilanların beşi

Buradan "appak, küçük" imajlarıyla kadınlığı düşünebiliriz.

lerin vb. cümle mahlukatın hükümdarıdır. Asıl adı Yemliha (veya Yemliya) dir. Enno Litmann'a göre Sami kökenli olan bu adın asıl anlamı "hükmetmek" "hükümdar olmak" tır. "Yemliha" adı "Eshabü'l-kehf" efsanesindeki "yaranlar" dan birinin adıdır. Ayrıca bu adın büyülerde de kullanıldığı belirtilmektedir.

Bir epizodu da Battalname' de bulunan Sahmaran Hikayesi zamanla sözlü geleneğe geçerek bir halk masalına dönüşmüştür. Masalın Ankara, Niğde, gönen ve Kırşehir'den yedi varyantı tesbit edilmiştir.

XIX. yüzyılda Tarsus'a uğrayan Alman seyyahı Fürst Pücker - Muskau duyduğu bir Sahmaran efsanesini seyahatnamesine almıştır (Fürst Pücker's Orientalischen Reisen, Hamburg, 1966. s:406-409)⁽¹⁾

ESERİN NAZİM SEKLI

Türk edebiyatında değişik konuların işlenmesinde çok kullanılan bir nazım şekli olan mesnevinin her beyitinin mısraları kendi aralarında kafiyelidir. Mesnevi aruz kaplarının kısa şekilleriyle yazılır.

Kelime arapça s, n, y kökünden ikiser ikiser anlamına gelen "masna" kelimesinin bir seklidir ve kök ve şekil bakımından arapçadır.

Iran menseli olan mesnevi şekli islami edebiyatlar içinde bu güne kadar gelen kayıtlara göre ilk olarak, arap edebiyatında kullanılmıştır. Aslen İran'lı olan Aban bin Abdal-hamid, al-lahiki (ölm. 815), ilk önce Kelile ve Dimme'yi mesnevi şekli ile, pehleviden arapçaya tercüme ederek Yahya b. Halid

1). H. Özdemir, a.g.e. s.191

al-Barmaki'ye ithaf etmiştir. Arap edipleri mesnevi tabirini kullanmamışlar, bu şekildeki bir manzume veya esere kaside demisler, ancak bunu muzdavic sıfatı ile tavsif etmişlerdir; sonraları ise bu sıfat asıl isim yerine kullanılmıştır.

Arap edebiyatında sırf edebi amaçla kaleme alınmış mesnevi şeklinde eserler, pek azdır. Öğretici mahiyetende özellikle ezberlenmesi istenilen konularda bu şekil daha çok kullanılmıştır.

Müslüman İran Edebiyatı'nın X.yuzyılda tarih sahasına çıkmağa başladığı devirlerde, mesnevi şeklinin kullanılmakta olduğu görülür. Samaniler devrinde mesnevi şeklinin hiç olmazsa kaside şekli kadar önemli olduğu hükme varılabilir.

Konularını esas itibarı ile pehlevi edebiyatındaki an-darz (öğüt) kitaplarından alan nasihat eserleride mesnevi şekliyle kaleme alınmıştır. Bunlardan Abu Sakir Bulhi'nin Aferin namesi (947-948), Badi Balhi'nin Pend-name-i Anusirvan'ı zikredilebilir.⁽¹⁾

X.-XI. yüzyıllarda Gazneliler devrinde mesnevi şeklinde bir çok eserler yazılmıştır. Bu devrin en önemli eseri olarak Firdevsi'nin Şeh-name'sinin ve Ayyuki'nin Varka u Gulşah' ını verebiliriz.

Yine bu dönemlerde Büyük Selçuklular devrinde mesnevi şekline sürekli artan bir rağbet gösterilmiştir. Bu yüzyılda islami konulu eserler yazılmaya başlanmıştır. Diğer taraftan süratle gelişen tasavvuf cereyanı, esaslarını ve hayat tarzını herkese kabul ve telkin için mesnevi seklinden yararlanmıştır.

1). Ahmed Ateş: "mesnevi". İslam Ansiklopedisi, c.8 İstanbul. 1979, s.128

XIII.- XV. yüzyıllarda Moğullar ve Timurîlular devirlerinde de mesnevi şekli rağbet görmüştür. Daha çok manzûn tarihler yazmaya eğilim gösterilmiştir.

Mesnevi, İran edebiyatında tarih sahnesine parlak bir şekilde çıktığı halde Moğullar devrinden itibaren bazı istisnalar dışında konu bakımından fakirleşmiştir.

İslam Türk Edebiyatında ise mesnevi şekli, en eski devirlerden başlayarak XIX. yüzyıla kadar epeyce kullanılmıştır. Türk edebiyatında ilk uzun mesnevi XI. yüzyılda Yusuf Has Hacib (ölm. 1077)'in (1069/1070)'de yazdığı Kutadgu Bilig'dir. Birey ve toplumu konu olarak alan ve bunlar arasındaki ilgiyi en güzel şekilde gösteren bu eser, tevhid, naat, hükümdarın methi bölümlerini kapsayan giriş kısmıyla şekil bakımından tam ve mükemmel bir mesnevidir.

Bu arada Anadolu'da XIII. yüzyılda yazılmış olan Ahmed Fakih'in pek kısa Carhname'si, Seyyad Hamza'nın Yusuf ve Zuleyha'sı sayılabilir.

Bu eski mesneviler arasında, XIV. yüzyılın başlarında Gülsehrinin Attar'dan tercüme ettiği Mantıkut-Tayr'ı, Asık Paşa'nın tasavvufa dair Garipname'si sayılabilir.

XV. asırdan itibaren Hamdullah Hamdi, Behisti, Yahya Bey, Nev'izade Atayi birer hamse yazmışlardır.

Ayrıca mesnevinin İran edebiyatında kullanılmayan bazı konuları Türk edebiyatında kullanılmıştır. Süleyman Çelebinin Vesiletü'l - Necat'ı, Hakani'nin Peygamberin evsafını anlatan Hilye'si, Ganizade Nadiri'nin Miraciye'si bu konuda anılacak eserlerdir.

Mesnevi şeklinin Türk edebiyatında yaygın olduğu konu-

lardan biri gazavat-nameler, fetih-nameler, bir diğeri de şehirlerin ve özellikle o şehirlerde bulunan güzellerin tasviri olan sehrengizlerdir.

Mesnevilerin Sekil Özellikleri

Mesnevi, şairler için elverişli bir sanat alanıdır. Cain, kaside ve gazelerde oldu-u gibi tek kafiyeye bağlı kalmayacağı için duygularına ve düşüncelerine serbestce yol verebilir, kalemini dilediği gibi kullanabilir. Bunun içindir ki geniş bir konuyu topluca ele almak isteyen şairler bu yolu seçerler.⁽¹⁾

Beyit sayısının çok olması yüzünden, aruzun hangi bahrin den olursa olsun mesnevide daima kısa kısa kalıplar kullanılmıştır. Bu kalıpları şöyle sıralıyabiliriz:

1. Mefâilun / mefâilun / faülun
2. Mefûlu / mefâilun / faülun
3. Fâilâton / fâilâton / fâilun
4. Feilâton / feilâton / feilun
(fâilâton) (fâ'lon)
5. Feilâton / mefâilun / feilun
(fâilâton) (fâ'lon)
6. Muftellun / muftellun / fâilun
7. Faülun / faülun / faülun / fâül

Mesnevilerin Düzenleniş Şekilleri

Belli bir konuyu işleyen, bağımsız bir kitap olarak yazılmış olan mesneviler:

- a). Giriş bölümü
- b). Konunun işlendiği bölüm
- c). Bitiş bölümü

şeklinde planlanırlar.

Giriş bölümü Besmele, Tevhid, Münacat, Naat, Mirac, Mu-
cizat, Medh-i Çehar-yar başlıklarından oluşur.

1). Ağah Sırrı Levend, Türk Edebiyatı Tarihi, Giriş, c.1
Ankara, 1984, s.103

"Agaz-ı dastan", "Matla-ı dastan", "Agaz-ı kıssa", "Agaz-ı kitab"... gibi başlıklarla başlayan "konunun işlendiği bölüm") mesnevinin ana bölümüdür.

Mesnevi konuları çeşitlidir. Bu konuları kısaca şöyle sıralıyabiliriz:

-- Okuyucuya bilgi vermek, onu eğitmek amacı güden mesneviler

-- Konularını menkabelerden yada tarihten alan, okuyucunun kahramanlık duygularına hitap eden mesneviler

-- Sanat yönü ön planda olan, okuyucunun edebi zevkine hitap eden, ana çizgisi aşk ve macera olan mesneviler

-- Sairlerin gördükleri, yaşadıkları olayları anlatan, toplum hayatından kesitler veren; kişileri, meslekleri, duygunleri ve belli yöreleri tasvir eden mesneviler

Bitiş bölümünde ise şu maddelere değinilmiştir:

-- Tanrıya "hamd u sena" ve dua

-- Sultana övgü ve saltanatının devamı için dua

-- Sairin eseriyle ve sairliğiyle övünmesi

-- Tanınmış mesnevi sairleri ve eserlerini anma

-- Sairin eserine verdiği ad

-- Hasetçilere, acemi ve dikkatsiz mustensihlerle metni doğru dürüst okuyamayan okuyuculara yergi, bunların esere vereceği zarardan tanrıya sığınma

-- Mesnevinin beyit sayısı

-- Mesnevinin yazılışı ile ilgili tarihler

-- Okuyucudan hayır dua isteme

-- Mesnevinin vezni

Tom mesnevilerde bu noktaların hepsini görmek kabil de-

ğildir.

Türk mesnevi şairlerini etkileyen İran şairlerini zikre-
derek bu tür hakkındaki yazımızı sona erdirmek istiyorum.

Attar, Husrevname, Esrarname, Mantıku't- Tayr, Musibet-
name, Cumcumename ile;

Nizami, İran edebiyatının ilk ve örnek eseri olan Penc
Genc adıyla anılan Hamse'si ile;

Sadi Bostan ile;

Emir Husrev Hamse'si ile;

Molla Cami, Silsiletü'z- zeheb, Selaman u Ebsal, Tuhfetü
l-Ahrar, Subhatü'l-Ebrar, Yusuf u Zuleyhâ, Leyli ve Mecnun,
Hiredname-i Iskenderi ile Türk şairleri üzerinde etkiler
yapmışlar ilgi görmüşlerdir.⁽¹⁾

Incelediğimiz mesnevinin asıl vezninin;

fâilâton / fâilâton / fâilun

olduğunu daha önce belirtmiştik. Bunun yanısıra eserde dört
değişik vezin daha kullanılmıştır:

Fâilâton / fâilâton / fâilâton / fâilun

Mefûlu / mefâilu / mefâilu / fâulun

Mefâilun / mefâilun / fâulun

Mefâilun / mefâilun / mefâilun / mefâilun

1). Doc. Dr. İsmail Unver, "Mesnevi", Türk Dili Dergisi, (Türk
Şiiri Özel sayısı, II. -Divan Şiiri-), Yıl: 36 c.LII,
S.415, 416, 417, Ankara 1986, s.430.

Kitab-ı Camasname'nin Özeti

Sözlerine besmele ile başlayan yazar, hıdayet nurunun kendine dokunduğunu ve bu söze gönüyle başladığını söyler. Yazar deyisiyle can golanın balbalıdır, tutiler ağzına seker atar. Daha sonra sözden bahseder. Sözden ötürü Cebrailin yere indiğini, sözden dolayı Fil kavminin helak olduğunu belirttikten sonra Allah'ın kudretini ifade eder.

Yazar na at bölümünde Hz. Muhammed'e olan duygularını dile getirir. Dilin kısa, sözün uzun olduğunu söyleyip selam ve salavatlarını Hz. Muhammed'in ruhuna gönderir.

Na at bölümünden sonra yazar bu esri kimin için yazdığını ve bu kişinin vasıflarını ifade eder:

Düzeğin bunu o sahun adına
Eydeğin isit o sahun adı ne

Can uruğu kıymet-i candur murad
Asıkun sahlarına candur murad (1)

der. Eserini sunduğu padişah Murad için Allah'a dualar eder.

" Agaz Kerden-i Dasitan " başlığı ile yazar hikayeye geçer. Hikaye şöyledir:

Bir zamanlar İslam dini henüz yoktur. Hak Tealâ Danyal isminde alim, mahir, hoş bir eri zamanın rehberi olarak tayin etmiştir ve Cebrail aracılığıyla ona hikmetleri bildirilir. Bircok sırlara ulaşır. Danyal peygamber bir gün halkın ömrünün günün birinde sona erdiğini, sıranın kendine de geleceğini düşünür. Buna care bulmak ister. Hikmet dolu bir kitabı vardır. Bu kitabına başvurur ve ecelin caresini bulur. Cayhun Nehrinin ötesinde bir dağ olduğunu ve bu dağdaki bir otun ölüme care olduğunu keşfeder.

1). Vatican nüshası. Beyit 113-114

Ne var ki Allah buna izin vermez ve Cebraili Danyal'ın yanına göndererek elindeki kitabı suya dağıtmasını ister. Cebrail insan kılığında Danyal'ın yanına, köprüye iner. Cebrail: " Bu ilde Danyal adlı bir er vardır, acaba bilir misin, bize ondan haber verir misin? Ona bir soru var " der. Danyal aradığının kendisi olduğunu söyleyince Cebrail " Onun bir kitabı varmış, hani? " der. Danyal kitabını çıkarır. Bu sefer Cebrail Danyal'e " Cebrail nerededir? " diye sorar. Danyal gökyüzüne bakıp yedi kat yukarıda Sidretü'l-münteha'da olduğunu söyler. Cebrail bu sözün muhal olduğunu söyleyince Danyal kitabını açar. Bu kişinin Cebrail olduğunu bilir. Cebrail bu fikri kabul etmez. Danyal kitabını kaldırıp ona hitap eder. Cebrail de kanadıyla kitaba dokunur. Birkac yaprak dışında kitap dağılıp suya dökülür. Danyal ah eder. Cebrail bu dünyanın kimseye kalmayacağını söyleyip yok olur.

Danyal uzuntu içinde evine gelir, hastalanır. Kitabın kalan yapraklarını bir sandığa koyar, hatununa vasiyet eder: " Sen hamilesin, oğlumu buyut. Bu sandığı buyuyunca ona ver. Onun da hikmet sahibi olacağını biliyorum " der. İkisini de Allah'a ısmarlayıp gözlerini yumar.

Dokuz ay sonra oğlu dünyaya gelir, adını Camasb koyarlar. Muneccim fala bakar; ömrünün uzun olacağını, çok dünya zahmeti çekeceğini ancak ilim sahibi olacağını söyler.

Camasbı okumaya verirler. Ancak bes altı yılda bir harf bile öğrenemez. Sanata verirler, başarılı olamaz. Evlendirirler. Bu sefer yoku iki kat artar. Ağlar. Anası ona iki esek alır ve odun kesip satmaya başlar.

1). Sidretü'l-münteha: Arsin sağında bir ağaçtır, ötesine mahluk geçemez. (F.Devellioğlu, Ösm-Türkçe Ans. Sözlük, Ank. 1986.)

Camasb oduncu arkadaşlarıyla çalışırken bir gün yağmur yağar. Hep birden bir mağaraya sığınır. Camasb sopasıyla toprağı söylece kazarken bir mermer kapak ortaya çıkar. Acip bakarlar ki bir kuyu ve kuyuda koyu bir sıvı vardır. Camasb'a bunu tattırırlar. Camasb bunun bal olduğunu söyler. Sevinirler. Birini gönderip sehirden tulumlar getirttirirler. Balı satarlar. Kazancın yarısını Camasb'a verip geri kalanını aralarında paylaşırlar. Bir iki hafta sonra kuyunun dibini görür. Camasb'ı kuyuya indirirler. Camasb kalan balı tulumlara doldurur, diğerleri tulumları çekerler. Kazancın yarısını Camasb'a vermektense onu kuyuda bırakmayı uygun görürler ve Camasb'ı kuyuda bırakıp kapağı kapatıp giderler. Anasına da eşekleriyle Camasb'ı kurtların parçaladığını söylerler ve meseleyi kapatırlar.

Camasb olayı anlayıp caresiz otururken bir akrep önüne düşer. Camasb korkuyla onu öldürür ve onun geldiği yeri kazıyarak ilerlemeye başlar. Bir müddet sonra demirden bir kapı ile karşılaşır. Kapının üstünde bir anahtar vardır. Kapıyı açar, içeriye doğru bir yol olduğunu görür. Yolda ilerleyip etrafı duvarla çevrili bir göle ulaşır. Suyun ortasında bir öykük vardır. Bu yeşil zebircetten bir tahttır. Etrafında da altın ve gümüşten kursöler vardır. Camasb suda yürüyüp bu tahta ulaşır. Bördüğü zenginlik onu sasırtmıştır. Etrafında 12.000 kursunun bulunduğu tahta oturur ve uyuyakalır. Uyandıığında korkudan ölecek gibi olur. çünkü kursölerde yılanlar oturmaktadır. Camasb kuyudayken akrepten de korkmuştur ancak bu korku ona benzemez. Bu yılanların her biri yüz arsidir. Hepsinin gözleri heybetle yanar. Kimi sarı, kimi boz, kimi aladır. Kimi

de suyun yüzündedir ve ona doğru gelirler. Bu sırada gök gürültüsü gibi bir ses duyulur. Tam yılanlar titrerler. Bu gelen, basında altın tepsi olan bir ifrittir. Ifrit tepsiyi tahta bırakır. Camasb bu tepsinin içinde bembeyaz küçük bir yılan görür. Bu yılanın başı insandır. Camasb'a ve etrafındakilere selam verip oturur. Camasb'a dönüp korkmamasını, kendisinin bu ejderhaların şahı, Sahmaran olduğunu, alemdeki tüm yılan, ejderha gibi mahlukların onun hükmü altında olduğunu söyler. Ona hiçbir zarar vermeyeceklerini ifade edince Camasb rahatlar. Sahmaran etrafındakilere yiyecek getirmelerini söyler. Yılanlar türlü türlü meyveler getirirler. Camasb bunları yer. Ifritler sofrayı kaldırdıktan sonra Sahmaran Camasb'a bu raya nasıl geldiğini sorar. Camasb olan biteni anlatır. Bu sefer Sahmaran kaygılanır. O kuyunun gövenceleri olduğunu söyler. İnsanoğlu kuyuyu bulmuşsa kendilerini de bulur ve rahatlarını bozar diye düşünür. Camasb Sahmaran'ı rahatlatır; arkadaslarının bir daha kuyuya gelmeye cesaret edemeyeceklerini, cesedini bulacakları endisesini tasdiklarını söyler. Sahmaran insanoğlunun hilekar olduğunu ve onlardan korktuğunu söyler. Bir tarihte onların eline dustağuna ve kırk gün hapis edildiğini belirtir. Camasb Sahmaran'ın basından gecenleri anlatmasını ister ve Sahmaran anlatmaya başlar:

- BULKIYA -

"Mısır ilinde alim,bilmiş bir er vardır. Beni İsrail kavmindendir. Bir gün Tevratta ahir zaman peygamberi hakkında beyanat görür. Kimsenin Muhammed'in dinini ısıtmasını ve ona dönmesini istemez. Bu yüzden o bölümleri Tevrattan çıkarıp hazinenin bir odasına bir sandığa saklar. Bu hazine odasının

kapisina bir duvar ördürür.

Bu sahin iki oğlu vardır. Bunlardan birinin adı Bulkiya'dır. Bulkiya'nın yüzü Yusuf'a benzer. Okumayı yazmayı çok sever. Paraya ve mala önem vermez.

Sah vefat edince Bulkiya hükümdar olur. Bir zaman sonra hazineyi dolasmaya çıkar. Odalardan birinin duvarının kapıyla örülmüş olduğunu görünce merak edip o duvarı yıktırır. Odada bir mermer, mermer üzerinde de bir demir sandık vardır. Sandığın kilidi elmasıdır. Anahtarı da yoktur. Sandığı alıp acar. İçinden bir sandık daha çıkar. Bu sandık altın, kilidi gümüşdür. BU sandığı da açınca içinden bir kitap çıkar. Kitapta Hz. Muhammed'e na at vardır. Na atı okuyunca Ahmed (Hz. Muhammed)'in sözlerine aşık olur. Bunları saklayana cezalandırmak ister. Etrafındakiler onun zaten ölmüş olduğunu söylerler.

Bulkiya bu aşk üzerine Ahmed'i aramak ister. Annesiyle helallesip Sam'a doğru yola çıkar. Bir gemiye biner. Bu gemi bir adaya gelir. Herkes adaya iner. Bulkiya bir ağacın altına da uyuyakalınca diğerleri onu farketmeyip giderler.

Bulkiya uyanınca çok korkar. Çünkü biserek develer gibi yılanlar etrafındadır. Allah'ın resulünden bahsetmektedirler. Yılanlar Bulkiya'yı görürler. Biri:

-- Ne kişisin, hangi yerdensin, adın, aslın nedir?

diye sorar.

Bulkiya Beni Israil kavminden olduğunu ve ademoğlu olduğunu söyler. Bulkiya onların ne olduğunu sorunca da:

-- Hak bizi ukubet için yaratmıştır

derler. Bulkiya Muhammed adını zikrettiklerini, tatını nereden bildiklerini sorar. Onlar da bu alemden muratlarının Mu-

hammed olduğunu söylerler. Bulkiya'nın askı daha da artar. Veda edip onlardan ayrılır. Yine bir gemiye biner. Bir adaya gelir.

Bu adada da yine çok büyük yılanlar vardır. Bunların ortasında ise küçük, ak bir yılan vardır. Diğerleri onu gözlemlemektedir."

Sahmaran o yılanın kendisi olduğunu söyler ve devam eder " Bulkiya kim olduğumuzu sorar. Adımın Yemliha olduğunu ve bunların sahi olduğunu söyledim." der. Sahmaran Bulkiya'ya ve da edip ayrılır. Sama varır.

= AFFAN =

Bu ilde Affan adında, ilimden, hendeseden, hikmetten anlayan, Tevrat'ı, Suhf'u, Zebur'ı Incil'i okumuş bir dede vardır.

Bir gün Tevrat'ı okurken Süleyman'ın yazdığı hikmetlerini öğrenmiş ve ele geçirmek için heveslenmiştir. Ancak yuzuk Süleyman'ın parmağındadır. Süleyman yedi deniz ötededir. Üstelik dev ve periler tarafından da saklanmaktadır.

Affan ona ulaşmanın çaresini bilmektedir: Bir otun suyunu almalı, ayaklarına sürmelidir. Bu sayede yedi denizi geçebilecektir. Bu otun dilinden ise Sahmaran anlamaktadır. Sahmaran'ı bulmak, onu bir sandığa koymak ve bu otu aramak istemektedir.

Şehre bir yabancıнын geldiğini işitince onu görmeye gider. Söylesirler. Bulkiya basından geceleri anlatır. Beytül Makdis'e gelinceye dek görüp işittiklerini söyler.

Affan, Bulkiya'nın Sahmaran'ın yerini bildiğini öğrenin-

1). Beytül- Makdis = Beytül-Mukaddes: Mukaddes ev. a).Kudus b).Kudus camii(F.Devellioğlu.Osm-Türkçe Ans. Sözlük.Ank 1985)

ce çok sevinir. Kendisine yardım edip Sahmaran'ı buldukları takdirde yüzüğe ulaşabileceklerini, yüzük sayesinde alemin hükümdarı olacaklarını ve Ahmed'i de bulabileceklerini söyleyen Affan, Sahmaran'ı bulma konusunda Bulkiya'yı ikna eder.

Affan demirden bir sandık alır. İçine iki kadeh bırakır. Bu kadehlerin biri ak, biri kırmızıdır. Ak kadehte süt, kırmızı kadehte sarap vardır. Bunlarla birlikte Sahmaran'ın memleketine gelirler. Gizlenip beklerler. Sahmaran sandığı bulur. Önce sütü içer, çok beğenir. Ardından sarabı içer, sarhoş olup kendinden geçer. Affan sandığı kilitler. Böylece Sahmaran'ı elde eder. Sahmaran kendine gelince ona maksatlarını anlatırlar. Sahmaran aradıklarının ayrık ot olduğunu bilir. Sahmaran, karganın tutiye özendiğini, her böceğin atlas çözemeyeceğini, her ciceğin gül kokusu veremeyeceğini, baykusun sahin olmak istediğini düşünür.

Sahmaran ile dolasmaya başlarlar. Her ot neyin dermanı olduğunu Sahmaran'a söyler. Bir gün bir ağac dibine gelirler. Ağac " dövüp suyumu alırsanız yedi denizi geçersiniz " der. Çok sevinirler. Budağını kesip dövüp suyunu sıkırlar. Şişelere doldururlar. Sahmaran'ı sandıktan çıkarırlar. Sahmaran ok gibi fırlayıp kendini dışarıya atar. Bu yüzüğün onlara nasip olmayacağını, bu sevda yüzünden yanacaklarını, yol boyunca birçok kıymetli otun yararlarını bu sevdaları yüzünden dinlemediklerini, bu isten vazgeçmelerini söyler. Onu dinlemezler. Yollarına devam ederler. Sahmaran da adasına geri döner.

Halkı onu karşılar. Nerede olduğunu sorarlar. Sahmaran olan biteni anlatır. Artık burada durmamaları gerektiğini, inşanoğullarının onları rahat bırakmayacaklarını söyler. Kaf Da

Şi'na göcmeye karar verirler. Sahmaran yazın Kaf ilinde yayladıklarını, kışın da şu an buldukları bu yere geldiklerini " Camasb'a anlatır.

Sahmaran basından geçenleri anlatıp bitirince Camasb ağlar. Kendisini, Sahmaran'ın emriyle bir yılanın yeryüzüne çıkarmasını diler. Ancak Sahmaran bunu kabul etmez. Bu dileği istememesini, oturup onlarla sohbet etmesini söyler. Camasb ağlar, otururlar. Bir gün yine otururken Camasb, yılanlar sahına Bulkiya ile Affan'ın ahvallerini sorar. Süleyman'ın yuzuğu alıp alamadıklarını merak eder. Sahmaran anlatır: " O sudan ayaklarına sürerler. Denizlerde batmadan yürürler. Değerli taşlarla bezenmiş, kıymetli kuşları olan, güzel kokulu bir dağa gelirler. Bu dağda yüz bin erin sığabileceği büyük bir mağara vardır. Bu mağarada göz kamastıran bir tahtta Süleyman yatmaktadır.

Bulkiya Affan'a geri dönmelerini söyler. O yuzuğu almaya haklarının olmadığını ifade eder. Ancak Affan ona güler, bu yuzuğu almadan gitmeyeceğini söyler. Bulkiya'ya İsm-i Azam duasını öğretir, bunu bir kösede sürekli okumasını ister.

Affan tahta yaklaştığında tahtın altından muazzam bir ejderha çıkar. Tahtın bekçisi olduğunu ve yaklaşırsa atesle onu yakacağını söyler. Ancak Affan dua okuya okuya ilerlediği için ejderhanın demiri eritebilecek atesi onu yakmaz. Affan elini yuzuğe uzattığı sırada Allah'ın emriyle Cebrail tahtın yanına gelir ve Affan'a haykırır. Affan düşer, duayı okumayı unuttur ve ates onu yakar. Bu arada Bulkiya korkudan bayılmıştır. Ahmed'in atesiyle yandığı için Allah onu bu atesten korumuştur.

Bir zaman sonra Bulkiya kendine gelir, karşısında insan kılığıyla Cebrail durmaktadır. Selamlaşır, Bulkiya derdini anlatır. Cebrail evine gidip oturmasını, endiseden uzak durmasını söyler ve yok olur. Bulkiya ayağına suyu sürer ve yola devam eder " Sahmaran burada susar. Camasb onu dinlerken kaygısını unutmuştur. Sahmaran bir sözü olup olmadığını sorunca gitmek istediğini söyler. Ancak Sahmaran canının aziz olduğunu, dünyaya çıktığı takdirde kendinin öleceğini söyler. Camasb susup gözünü yumar. Acınca da Bulkiya'nın evine dönüp dönmediğini sorar. Sahmaran anlatır: " Bulkiya, sumbul, saf-
ran, yasemin, nilüfer çiçekleriyle bezenmiş, şeker kamışlarının bolca bulunduğu, nergislerin göz süzduğu muhtesem bir adaya varır. Bulkiya yolunu kaybettiğini anlar, üstelik yiyecek de yoktur. Akşam olur. Denizden canavarlar çıkar. Ağızlarında değerli taşlar vardır. Bunların sesini isiten kaplanlar da dağdan inerler ve sabaha kadar savaşırlar. Bulkiya'nın korkudan dişleri birbirine geçer. Sabah olunca bunlar yerlerine çekilirler.

Bulkiya yine bir deniz geçip bir adaya ulaşır. Bu adanın her tarafı ucurumdur. Taşları mıknatıs, otları yavsandır. (1) Her tarafta kelerler, göbeği miskten siğir gibi geyikler vardır. Her geyiğin başında sekizer boynuz vardır. Akşam olunca denizden, deniz itleri çıkar ve adadaki hayvanlarla yeri göğü inleterek savaşırlar.

Bulkiya ağlayıp cerhe sitem ederek oradan ayrılır. Bir adaya varır ki türlü türlü ağaçlarla karşılaşır. Hepsi yemis doludur. Al al kirazlar, yanak gibi lale renk almış seftali-

1). Yavsan (yafsan): Eskiden mide ilacı olarak kullanılmış acı bir ot. (S. Ali Bozkaplan a.g.e. s.833)

ler, billur tanesi gibi uzumler, yakuttan cubbe giymis gibi armutlar, ağızına kadar bal dolu incirler, muzlar, cevizler, cesm-i yar gibi bademler, kestaneler, fındıklar ve fıstıklar Bulkiya'nın gözünü kamastırır. Akşam olunca sarda halinde kısıraklar denizden çıkar. Kus başlı, kız saçlı bu kısıraklar aygırlarla oynarlar ve sabah olunca suya batıp giderler.

Bulkiya yoluna devam eder. Kumdan bir adaya gelir. Kum kaynar, türlü şekilli canavarlar çıkar. Sakankurlar⁽¹⁾ çoktur.

Bulkiya büyük bir deryadan yine yürüyüp geçer. Yine ak süt renginde, taşları gümüş, ağaçları, otları çok olan bir adaya varır. Burada sarı yapraklı, içi lacivert çiçekler vardır. Çiçeklerin kökleri altındır. Bulkiya buradan da ayrılır.

Bir deniz geçer. Ulu bir dağla karşılaşır. Ucdan uca ağaçlarla kaplı olan bu dağın ağaçlarının gölgesine yüz biner sığabilecektir. Bu ağaçların yemisi insan başı gibidir. Ağızları ve kasları bellidir. Saclarından asılmışlardır. Bazı ağaçların yemisi kuzlardır. Kimi ağaçlar topuklarından asılmış, burnu kana batmış gibidir. Kimisi okların bile deye-meyeceği uzunluktadır. Yemisi kapkara atesten ağaçlar vardır. Kendisi kırmızı yemisi safran olanlar vardır. Abanoz denen siyah ağaçların yemisi akcelerdir. Kahkahayla gülenler inleyenler vardır. Kendisi ak yaprağı kara olanlar vardır. Ağlayan elmalar, gülen narlar çoktur. Sakız ağaçlarının haddi yoktur. Bulkiya geceye kadar gezer, bir kaya görür, uykusu gelmez, oturur. Ay doğup herkes uyuyunca denizden insanlar çıkar. Her bir ağacın dibine oturup zevk ederler. Bulkiya gizlenip onlara bakar. Gün doğunca yine yok olurlar.

1). Sakankur : Mısır'da bulunan bir kum kertenkelesi
(F. Devellioğlu Osm-Türkçe Ans. Sözlük. Ank 1986.)

Bulkiya tüm gördüklerine hayret eder ve Allah'ın kudretini bir kez daha aklından geçirir."

Bulkiya'nın yedi denizde neler gördüğünü anlatan Şahmaran sözünü keser. Camasb sonra ne olduğunu sorar ve Şahmaran anlatır: " Bulkiya yedi denizden sonra bir diyara varır. Bağ ve bahçeler yemislerle doludur. Bulkiya bir elma ağacının yanına varır. Elmaya uzandığında ağac:

-- Gelme, dur! Gelme bana ey günahkar oğlu. Ben yemisimi sana vermem, Sen Tanrı buyruğunu tutmayıp buğday yiyen o adamın oğlusun. Git, yakın gelme! Bizim yemisimize haram yemeyenler dokunabilir. Der.

-SAH SAHRA -

Bulkiya ağlayarak uzaklaşır. Bir sahra görür. Bu sahrada ellerinde ışık salan kılıçlar olan atlılar görür. Nil gibi Ceyhun gibi kanlar akar. Savaşın heybetinden korkar. Böylece titrerken savasanlar onu görürler. İki kat kanatlı atları, yeşil donları, gök gurultusu gibi sesleri olan, burun delikleri bulunmayan, gözleri yukarıda olan bu mahluklar Bulkiya'ya cepecevre sararlar:

-- Nesin, ne mahluksun, bu yere gelmede kayıt nedir? diye sorarlar. Bulkiya Beni İsrail kavminden olduğunu, Mısır ilinden geldiğini, çok mahluk gördüğünü ama bunlar gibileriyle karşılaşmadığını söyler, onlar da :

-- Hak Teala ademi yarattığından beri işitirdik ama görmemistik, demek buymuş. Derler.

Bulkiya Ahmed'e aşık olduğunu ve başına gelenleri anlatır. Bu atlılar peri olduklarını, gökte otururken Allah'ın onları kafir devlerle savaşmak için yeryüzüne indirdiğini, dai-

ma hayır işlerle uğraştıklarını, bir ulularının olduğunu anlatırlar. Bulkiya'yı sahlalarının yanına götürürler.

Sahra Sah altından bir taht içinde oturmaktadır. Diğer beyler etrafındadır. Atlı periler, peri sahına Bulkiya'yı tanıtırılar. Bulkiya selam verip gösterdikleri yere oturur. Peri sahinin emri üzerine bir deveyi alabilecek büyüklükte kazanlar, cömlekler, aşının on bin kişiyi savacağı tavalarla yiyecekler getirilir. Altın sinilerle, lal tabaklarla yiyecekler sunulur. Sinilerde gözlemeler, bazlamalar, kirdeler, yağlı kuliceler, keteler, yumurtalı hutaplar, samsalar, börekler, peksimetler, turna ve turrac etleri, türlü türlü yemekler vardır. Baklavalar, bademi, sekeri bol helvalar, paludeler yiyip serbetler içerler. Mustafa'ya na atlar okurlar, Bulkiya hasretini hatırlayıp ağlar.

Bulkiya Sahra Sah'a asıllarının neden cin olduğunu sorar Sahra Sah anlatır: Allah yedi kapı yaratmıştır, hepsinin bir adı vardır. Bu kapıların yapısı Allah'ın hismindandır. En yukarıdaki cehennemdir. Bu cehennemde yetmiş bin dağ vardır. Dağ ve bahceleri atestendir. Her dağda yetmiş bin dere vardır hepsi atestendir. Her dereye yetmiş bin şehir vardır, kale kapıları atestendir. Her şehirde yetmiş bin köşk, her köşte yetmiş bin saray, her sarayda yetmiş bin ev, her evde yetmiş bin sandık, her sandıkta türlü türlü, hesapsız, atesten azaplar vardır. Sahra Sah bunları anlatınca Bulkiya'nın aklı gi-

1). Kirde : Tandır ekmeği (s.673)

2). Kulice : Kulde pisirilen çörek (s.685)

3). Kete : Bir cins çörek (s.659)

4). Hutap : Yemek adı (s.600)

5). Samsa : Baklava biçiminde yapılan hamur tatlısı (s.757)

6). Turrac: Keklik cinsinden bir kus, cil kusu

7). Palude: Felte (F. Devellioğlu Osm-Türkçe Ans.Sözlük)

1-2-3-4-5-6 S. Ali Bozkaplan a.g.e.

der. Sahra Sah korkmamasını Mustafa'yı sevenlere bir şey olmayacağını söyler. Daha sonra kendilerinin nereden yaratıldıklarını anlatır: " Hak Teala iki nesne yaratmıştır. Birinin adı Halis, diğerininki Melis'tir. Melis yuzu kurt, gövdesi ala, kuyruğu akrep bir disidir. Halis kendisi aslan, kuyruğu yılan bir erkektir. Boyları yücedir. Tanrının buyruğu ile kuyrukları birleşir ve yeryüzünün tüm akrepleri ve yılanları oluşur. Yine Tanrı buyruğu ile birleşirler, on dört oğlan doğar. Yedisi erkek, yedisi disidir. Tanrı emriyle altısı çift olurlar ne var ki biri bu emri tutmaz. Allah, ana ve baba onu lanetlerler. Hak Teala onu iblis eder. Dev ve şeytan bu iblis ten olur. Diğer altı kardeş ise emirleri tutmuşlar, cinleri ve perileri oluşturmuşlardı."

Sahra Sah Bulkiya'yı on dört kanatlı, yuzu örtülü, culu atlastan, nalı altın, civileri elmastan, kus başlı, ceviz toy naklı, kız oğlan saçlı, sağrısı kaplan, karnı balıktan, yıldırımından hızlı bir ata bindirir. Sah, Muhammed'i bulduğunda kendisi için ayağını, elini öpmesini söyleyip Bulkiya'yı uğurlar. Bulkiya kısa bir süre içinde yüz yirmi yıllık bir yol katederek bir yere varır.

Yuhayil isminde gece ve gündüzü, yazı ve kışı ayarlayan bir meleklerle karşılaşır. Bir süre sohbet ederler. Oradan ayrılır.

Yine bir gün bir meleklerle karşılaşır. Bu meleğin bir eli gökte, bir eli yerdedir. Allah'ı ve peygamberi zikretmektedir. Bu melek cihandaki yelleri kontrol etmektedir. Bulkiya ona hayran, oradan ayrılır.

Bir zaman sonra latif bir yere varır. Orada dört meleğin

oturduğunu görür. Bu meleklerden biri kuslar, biri yırtıcı hayvanlar, biri diğer hayvanlar ve biri de dünyadaki müslümanlar için Allah'a dua etmektedir.

Bulkiya bunları dinleyip yolunu sorar. Onlar da karsıki bir dağı gösterip durmadan oraya gitmesini söylerler. O dağ Kaf Dağı'dır. Bu dağ zümrüt rengindedir. Aksi göğe ve denize vurmaktadır.

Bulkiya kapısı açık beyaz bir kulubeden içeriye girer. Orada yanyana iki mezar ve bunların yanında da bekçileri bir adam vardır. Bulkiya Süleyman'ın marasından beri insan görmediğinden çok sevinir. Mezar bekçisiyle tanışır. Bulkiya basından gecenleri anlatır. Bekçi de kendi macerasını nakleder:

- CIHAN SAH -

" Kabilistan diyarının hükümdarının çocuğu yoktur. Bu yüzden azantıdadır. Onu böyle gören veziri eğer isterse Horasan Sahı'nın kızını isteyebileceklerini söyler. Hükümdar kabul eder. Vezir ve maiyeti yola çıkarlar. Horasan Sahı bu istekten memnun olur. Kızı ve ceyzini alan elçiler Kabilistan şehrine varırlar. Büyük bir doğan yapılır, hükümdar gerdeğe girer, dokuz ay on gün sonra oğlu Cihan Sah dünyaya gelir.

Cihan Sah buyduyince babası devlet yönetimini ona bırakır. Bir sene sonra Cihan Sah erkanından yedi kişi ve bir alay askerle sahraya, ava çıkar. Bir geyiği kovalamaya baslar. Saatlerce kostuktan sonra geyik denize atlar, yüzerek karşı adaya çıkar. Cihan Sah yanındaki erkanından yedi kişiyle o adaya ulaşır. Geyiği bulup öldürür. Birden ciddi bir fırtına çıkar. Kıyıda kalan askerler onlardan umutlarını kesip geri dönerler. Olan biteni Cihan Sah'ın babasına anlatırlar.

Ote yandan Cihan Sah ve adamlarını fırtına bir gün bir gece sürüklemiş ve bir adaya çıkarmıştır. Bir süre sonra adamlar adayı dolasmaya çıkarlar. Tek kolu, tek ayaklı, tek gözlü, kus gibi civıldaşan mahluklarla karşılaşırılar. Adamların dördünde bunlar esir alırlar. Ucu kaçıp Cihan Sah'ın yanına gelirler. Hemen gemiye atlayıp oradan ayrılırlar. Yine bir fırtınaya yakalanıp bir hafta sürüklenirler. Daha sonra duvarları beyaz mermerden ve kapıları celikten bir kale ile karşılaşırılar.

- MAYMUNLAR DIYARI -

Cihan Sah ve adamları bu kalenin icindeki sehrin bos olduğunu görürler. Bu sehrin güzel bahçe ve bağları, mermerden, büyük binaları vardır. Bu muazzam sehri dolasıp bir binaya girerler. Bu binanın salonunun ortasında bir taht vardır. Cihan Sah tahta çıkıp oturur. Bu gördüklerinin ne olabileceğini düşünürken salona maymunlar girer. Onlerinde yuvarlanıp hürmet ederler. At gibi eğerli iri köpeklere binmiş olanlar da onlara hürmet gösterirler. Ertesi sabah maymunlar onlar için eyerli dört köpek getirirler. Cihan Sah ve adamlarını dağın eteğine götürürler, üzerinde yazı bulunan bir dikili mermer gösterirler. Yazı şöyledir :

" Ben ki bütün mahlukata hükmeden Süleymanım, buraya gelip maymunlar diyarını gördüm ve bunların haline hayret ettim. Bunun hikmetini bildirmesini Hak Tealaya dua ettim. Bana ilham oldu ki: Bu diyarın halkı, pek ziyade ahlaksızdırlar. Onları terbiye etmek için Allah tarafından bir nebi gönderilmiş. Bu ahlaksız insanlar, iman etmeyip onu öldürmüşler. Bunun cezası olarak Allah da onları maymuna cevirmiş.

Ey bu diyara gelen Ademoğlu! Sakin korkma. Bunlar pek sakin ve uysaldırlar. Sana hiçbir ziyanları olmaz. Sen burada kal ve bunların hükümdarı ol. Sark tarafında bir yüce dağ var ki onun öte tarafında bu maymunların düşmanları vardır. Bunlar insandan korkarlar. Sen burada kalırsan maymunlar emin ve rahat olurlar.

Sakin buradan gitmeye kalkışma, helak olursun. Çünkü bu diyarın garp tarafı bucaksız bir denizdir. Sark tarafı da altı aylık mesafeyi kaplayan maymun düşmanı memleketidir. Ondan sonra karınca diyarı gelir ki o da üç aylık yoldur. Ellere düşen herhangi bir mahluku telef ederler. "

Bu yazıyı okuyan Cihan Sah ve adamları çok üzülürler, kalmaya karar verirler. Deniz kenarına varınca maymunların gemiyi parçaladıklarını görürler. Fakat gece gündüz düşüncele-ri karmaktır. Bir gece maymunlar uyurlarken en iri köpeklerin dördüyle oradan kaçarlar.

= KARINCALAR DIYARI =

Cihan Sah ve adamları aylarca gittikten sonra karıncalar diyarına ulaşırlar. Burada köpek büyüklüğünde karıncalar vardır. Bunlar geceleri yuvalarına girip dışarı çıkmadıklarından gündüz saklanıyor, geceleri yol alıyorlardı. Bir gün saklanacak yer bulamadıklarından bir sürü karınca arasında kalırlar. Bir müddet savasırlar. Bu mücadele sonunda Cihan Sah'ın adamları ölürler. Cihan Sah tek başına kalır.

Bir müddet gittikten sonra Cihan Sah'ın önüne bir bina çıkar. Dört tarafı yüksek bir duvarla çevrilmiş olan bu binanın içine giren Cihan Sah bir sarayla karşılaşır. Odaların birinde kir sakallı, uzub boylu, iri vücutlu bir ihtiyar gö-

kur, selam verip elini öper.

= MURG SAH =

İhtiyar adının Murg Sah olduğunu ve buranın da Süleyman Kasrı olduğunu söyler. Konuşurlar. Cihan Sah evine dönmek için kuşlardan meded umar. İhtiyar onu köşkte gezdirir. Ona anahtarlar verir. Bir kapıyı açmamasını söyler. Ama o dinlemez. Bir havuzla karşılaşır. Üç tane ak suvercin gelir ve güzel birer kız olurlar, soyunup havuza girerler. Cihan Sah kızları görünce cilgına döner. Murg Sah " ben bunun böyle olduğunu biliyordum " der. Bu kızların adları Dilsad, Kameray, Semse' dir. Cihan Sah Semse'ye aşık olur. Yine havuza girmek üzere geldiklerinde Cihan Sah Semse'nin elbiselerini alır. O kus olup uçamaz. Tanışırlar. Birbirlerini severler. Murg Sah' tan izin alırlar. Semse Cihan Sah'ı alır, uçarlar. Kabil'e gelirler. Sah Taymus oğlunu görünce sevinçten bayılır. Cihan Sah Semse'yi ailesiyle tanıştırır. Basından geçenleri anlatır. Tam halkı doyurur. İçerler, eğlenirler. Cihan Sah babasından gerdek için bir saray ister. Bu arada Semse gömleğini bulur. Duğun gecesi Cihan Sah yanına geldiğinde " eğer beni istersen Beyhörnigin Kalesi'nde bulursun " deyip uçar gider. Cihan Sah ağlar, onu aramaya çıkar. Bu arada Kigal Hindi isminde bir padişah Babil ilini almak ister. Taymus Sah bir yandan oğlu için uzulurken bir yandan da bu olayı düşünmek zorunda kalır. Öte yandan Cihan Sah çok büyük zorluklarla geyherden olusmus kaleyi bulur ve Semse'ye kavuşur. Cihan Sah babasını ve halkını kurtarır. Bulkiyaya serencaminin bu olduğunu söyler. Semse'nin kurtlar tarafından parçalandığını, yanındaki boş mezara da kendisinin gömüleceğini anlatır. Bulkiya Cihan Sah'ın yanından ayrılır. Hızır'ı görür. Bulkiya

onun elini öper, kendisini Mısır'a göndermesini rica eder. Hızır, Bulkiya'ya elini tutmasını, gözünü yummasını söyler. Bir an sonra Bulkiya kendini Mısır sarayında, kardesinin ve ailesinin yanında bulur. Onlarla görüştükten sonra bu kadar senelik zahmet ve eziyetin, yorgunluğundan kurtulmak için sakin kösesine çekilir.

= Sahmaran burada susar. Bulkiya'nın hikayesi bitmiştir. Camasb, Bulkiya'nın bu kadar sene sonra ailesine kavuşmasına gıpta eder ve Sahmaran'ın onu göndermesini ister. Bunun üzerine Sahmaran :

-- Camasb! Ben sözümü tutup seni yeri yerine gönderirsem sen de sözünü tutup bana zarar verecek bir şey yapmaz mısın? Yani söylediğim gibi gittiğin yerde hamama girmez misin? Der.

Camasb da:

-- Ömrümün sonuna kadar hamama girmem ve öleceğimi bilsem dahi bulunduğunuz yeri kimseye söylemem! Diyerek yemin eder.

Bunun üzerine Sahmaran epeyce mücevher vererek orada bulunan bir ejderhayı Camasb'ı geldiği bal kuyusundan dışarıya çıkarmak üzere görevlendirir.

Bal kuyusundan çıkarılan Camasb sevinc içinde anasına ve karısına kavuşur. Anası ve karısı Camasb'ı görünce şaşırırlar merakla ona yıllardır nerede olduğunu sorarlar. Camasb yemin ettiğini bu yüzden cevap veremeyeceğini söyleyip annesine arkadaşlarını eve çağırmasını ister. Annesi onların çok zengin olduklarını bu yüzden gelmeye tenezzül etmeyeceklerini söyler. Camasb ısrar edince annesi gider ve onları çağırır. Onlar da Camasb'ın kendilerini hükümete şikayet edebileceği korkusuyla

mallarının yarısını alarak Camasb'ın evine gelirler. Camasb'dan af dilerler ve mallarının yarısını verirler. Camasb onları af eder. Rahat ve huzur içinde ancak hiç hamama gitmeden senelerce yaşar.

Bu arada Camasb'ın bulunduğu dikenin hükümdarı Keyhüsrev hastalanır. Hekimler bu hastalığa karşı aciz kalırlar. Bahin veziri bütün hekim kitaplarını okuyup bu hastalığın çaresinin Sahmaran'ın etini yemek olduğunu öğrenir.

Keyhüsrev şehre tellallar salıp Sahmaran'ın yerini söyleyecek olana büyük mükafatlar vaad eder. Camasb vermiş olduğu söz nedeniyle sesini çıkarmaz.

Bir gün Camasb hamamın önünden geçerken hamamcı onu hamama davet eder. Camasb'ın da artık tahammülü kalmamıştır ve hamama girer. Boyunup yıkılırken hükümdarın adamları onun kollarından dizlerine kadar vücudunun kara olduğunu görüp Camasb'ı hükümdara götürürler. Camasb Sahmaran'ı hiç görmediğini söyleyip türlü bahaneler ileri sürdüğü de ona inanmazlar. Desitli iskenceler yaparlar. Yine de söyletemeyince onu cellata verirler. Öldürüleceğinin kesin olduğunu anlayan Camasb, nasılsa Sahmaran'a ulaşamazlar düşüncesiyle kuyunun yerini gösterir.

Vezir kuyunun başında saatlerce bir dua okur ve kuyudan bir ifritin başında altın tepsi içinde Sahmaran çıkar. Sahmaran etrafına bakıp Camasb'ı görünce ona sitem eder. Camasb'ın yuzu kızarır ama bir şey diyemez. Onu Camasb'ın taşımasını ister. Bu sırada Camasb'a bazı öğütler verir. Kendisinin ilk suyunu vezire icirmesini, ikinci suyu ise Camasb'ın içmesini öğütler.

Sahmaran'ın öngündü tutan Camasb ilk suyu vezire icirince vezir ölür. Sahmaran'ın etini yiyen Keyhusrev iyileşir. Sahmaran'ın ikinci suyunu içen Camasb ise babası gibi alim, mahir bir hekim olur. Keyhusrev onu kendine vezir tayin eder.

ESERİN NÜSHALARI

Camasbname'nin yurt içinde ve yurt dışında manzum, mensur ve manzum - mensur karışık olmak üzere çeşitli kütüphanelerde yazma nüshaları vardır. Tespit ettiklerimiz aşağıdadır:

A. Manzum olanlar

Yurt İçi Kütüphaneleri

1. Atatürk Üniversitesi, Seyfettin Üzege Ktp. Agah Sırrı

Levend Kitapları no: 427

yk. : 156
st. : 15
yazı : nesih
ebat : 208x150, 170x115 mm
ist. : H.1019/ M.1608
must. : Ahmed bin Osman

Söz başları kırmızı, semseli, miklablıdır. Cildi kahverengi deridir.

2. Millet Ktp. Ali Emiri Bölümü, no: 1202

yk. : 119
st. : 21
yazı : harekesiz nesih
ebat : 340x225, 250x150 mm
ist. : -
must. : -

Buyuk boy, beyaz, su yollu, su dangalı kağıda yazılmıştır. Başlıklar kırmızıdır. Cildi mukavvadır.

3. İstanbul Arkeoloji Ktp. no: 237

yk. : 129
st. : 19
yazı : harekesiz divan kırmızı
ebat : 120x210, 75x157 mm
ist. : H. 981/ M.1572

üst. : -

İlk 23 varak kırmızı mürekkeple cerceveli, kağıdı su yollu, su damgalıdır. Zincireli orjinal deri kapaklıdır. Bursalı Mehmed Tahir'in bu kitap hakkındaki notu sudur: Ara yerlerinden bir çok kağıdı noksan. Mukaddimesinin birinci sahifesinden sonra noksanı olmakla muhtacı tetkiktir. Mütercimnin ismi Abdi Musa olup Sultan Murad-ı Han-ı Sanî muamma olarak tercüme ve 833'te Aydıncık'ta ikmal eylemiştir ve manzumdur.

4. Üniversite Ktp. no:231

yk. : 147
st. : 17
yazı : harekesiz nesih
ebat : 240x165, 160x105mm
ist. : -
üst. : -

Başlıklar kırmızıdır. Kağıdı sarı, su damgalıdır. Tamir görmüş karton ciltlidir.

5. İzzet Koyunoğlu Ktp.no:11397

yk. : 298
st. : 13
yazı : harekeli nesih
ist. : -
üst. : -

Yazı cercevelidir. Hikayenin ilerlemiş bir yerinde baslar.

6. İzzet Koyunoğlu Ktp. no:11398

yk. : 285
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ist. : -
üst. : -

Epeyce eski bir nüsha olduğunu tahmin ediyoruz. Yıpranmıştır. Bazı kısımlar kopuktur. Bazı bölümler eksiktir. Başlıklar kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

7. İstanbul Belediyesi Atatürk kitaplığı, Osman Ergin, nr.587

yk. : 206
st. : 13
yazı : nesih
ebat : 200x140, 140x90mm
ist. : H. 942
müst. : Hüseyin b. Abd-Allah

Nüsha mikrofilm halinde muhafaza edilmektedir. Bu yüzden yazmayı görmek mümkün olmadı. Eserin ilk bölümleri yoktur. Hikaye den başlamıştır.

8. Milli Ktp. no: Yz. A1598/2

yk. : 116
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 236x175, 190x126mm
ist. : H. 1220
müst. : Hafız Mehmed Fevzi

Cedid Avrupa kağıt, cetveller kırmızı, sırtı mesin mukavva cilt.

9. Milli Ktp. no: Yz A 3825/1

yk. : 1b-16b
st. : 15
yazı : nesih kırmızı
ebat : 202x145, 160x100mm
ist. : -
müst. : Yazıcı Öksüz

Filigranlı kağıt, söz başlıkları kırmızı, sırtı ve köşeleri mavi pandizot kaplıdır. Cildinin sathı ebrudur. Eser 26 Şubat 1975'te Vasfi M. Kocaturk tarafından bu ktp.ye bağışlanmıştır.

10. Türk Tarih Kurumu Ktp. no: 429

yk. : 165
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ist. : H. 1265
müst. : Molla Veysel b. Molla Ahmed

Yurt Dışı Kütüphaneleri

11. British Museum no Add. 24,962

yk. : 189
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 170x267 mm
ist. : H.933/M1527
müst. : Mustafa bin Nur ali

12. Almanya, no: Ms. : or. oct. 2047

yk. : 85
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 205x140, 150x100mm
ist. : H. 1109/ M. 1698
müst. : -

13. Almanya, no: Ms. : or. oct. 3075

yk. : 150
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 205x154, 155x90mm
ist. : H. 1270 / M. 1853
müst. : Ismail b. Memis

14. Vatikan Turco 52

yk. : 163
st. : 13
yazı : harekeli nesih
ebat : 205x145mm
ist. : -
müst. : -

Başlıklar kırmızı, yeşil deri, Avrupa cilt.

15. Vatikan Turco 155

yk. : 121
st. : 21
yazı : modern rik'a
ebad : 250x180 mm
ist. : H.1255/ M.1839
müst. : -

Kağıt ve deri sarı isci cilt.

16. Biblioteca Apostolica Vaticana, Barbi Orientale no:

103

yk. : 173
st. : 14 - 16 arasında değişmekte
yazı : harekeli nesih
ebat : 255x170mm
ist. : -
müst. : Mevlana Mahmud

Karton cilt, etrafı kırmızı mürekkeple çevrili. Mevlana Mahmud tarafından XV. yüzyılda istinsah edildiği anlaşılan bu nüsha mevcut yazmaların en eskisidir.

17. Biblioteque Nationale no: 1363

yk. : 183
st. : 19
yazı : nesih
ebat : 285x190mm
ist. : H. 1007/ M. 1599
müst. : Hacı Hüseyin ibni Timur

B. Mensur olanlar

18. TBMM Ktp. no: 1465

yk. : 62
st. : 13
yazı : harekeli nesih
ebat : 183x126, 135x80mm
ist. : H. 1277/ M. 1861
müst. : -

Aharlı esmer cedit kağıd, söz başlıkları kırmızı mürekkep, sırtı mavi bez, kağıt kaplı.

19. Suleymaniyeye, Ali Nihat Tarlan Dermesi, no: 66

yk. : 98
st. : 15
yazı : nesih
ebat : 183x140, 150x95mm
ist. : -
müst. : -

Başlık ve kimi söz başları kırmızı mürekkeple belirtilmiş, kahyerngi mesin cildi var, samani renkte kağıda yazılmış.

20. Konya Yusuf Ağa Ktp. no: 7582/9

yk. : 82
yazı : talik

Siyah mesin cilt, sırtı yıpranmış, başı sonu eksik, büyük boy

C. Manzum - Mensur Karışık Olanlar

21. Milli Ktp. no: Yz. F.B. 511

yk. : 228
st. : 11 ile 17 arasında değişiyor
yazı : harekeli nesih

ebat : 203x135 mm
ist. : -
must. : -

22. Milli Ktp. no: Yz. A. 2044

yk. : 72
yazı : talik
ebat : 170x122mm
ist. : H. 1258
must. : Seyyid Muhammed Rumi el Uskudari

Dicek filigranlı kağıt, sırtı yeşil bez, siyah desenli karton
cilt, bazı sayfalarda söz başlıkları kırmızı

23. Üniversite Ktp. no: 9542

yk. : 270
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 200x155, 145x105mm
ist. : H. 1109
must. : -

Başlık yok, yazı ve harekeleme düzgün değil.

24. Adnan Dtöken Ktp. no: 239

yk. : 118
st. : 15
yazı : harekeli nesih
ebat : 200x135, 155x85 mm
ist. : -
must. : -

Sarı kağıt, su damgalı, bez cilt, başı ve sonu eksik.

25. İstanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı no: 161

yk. : 95
st. : 31
yazı : Rik'a
ebat : 230x165, 175x135mm

Farsçadan tercüme edilmiştir. Şahmaran Hikayesi olarak da ge-
cebilir.

SEÇİLEN NÜSHALARIN TAVSIFI

Abdi'nin kitabı olarak geçen Camasbname isimli 17 manzum nüshadan 7 tanesine ulaşabildik. Elimizde bulunan 7 tane nüshayı da çeşitli elemelere tabi tuttuk.

Istanbul Belediyesi Atatürk Kitaplığı'nda bulduğumuz 587 no'lu nüshanın çok eksik olduğunu gördük. Hikayenin ilerlemiş bir yerinde başlıyor olmasından dolayı bu nüshayı elemedik. İzzet Koyunoğlu Müzesi Kutuphanesi'nde bulunan 11397 no'lu nüshayı da aynı sebepten dolayı incelememiz dışında bıraktık.

Millet Kutuphanesi Ali Emiri Bölümü 1202 numarada kayıtlı olan nüsha ile İstanbul Üniversitesi 231 numarada kayıtlı olan nüsha, beyit sayıları bakımından elimizde bulunanların en iyisi durumundaydılar. Mustensihleri ve istinsah tarihleri belli olmayan bu iki nüshanın incelememiz sonucunda, kullanılan kelimelerden, eklerden, kaditlerinin yeniliğinden hareketle zamanımıza yakın bir zamanda yazıldıklarını tahmin ettik. Bairin dilinin akıcılığının bu nüshalarda zaman zaman kırıldığını farkettik. Bu yüzden onları da incelememiz dışında bıraktık.

Beriye kalan İzzet Koyunoğlu Müzesi 11398 numaradaki nüshayı, Biblioteca Apostolica Vaticana, Barbi Orientale 103 numaradaki nüshayı ve İstanbul Arkeoloji Müzesi Kutuphanesi 237 numaradaki nüshayı incelememiz dahiline aldık.

Herne kadar İzzet Koyunoğlu Müzesi Kutuphanesi'ndeki 11398 no'lu nüshanın istinsah tarihini bilmiyor olsak da en eski nüshalar diye belirlediğimiz B.A. Vaticana Barbi Orientale 103 ile İstanbul Arkeoloji Müzesi Kutuphanesi'ndeki nüsh-

halara yakınlığını tespit ettik. Bu nüshanın da methiye bölümünün bulunmadığını fark ettik. B.A. Vaticana Barbi Orientale 103 numaradaki nüshayı İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi Yrd. Doc. Dr. Serif Ali Bozkaplan'ın basılmamış Doktora Tezine aldığı kadarıyla inceleyebildik.

İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 287 numaradaki nüshayı elde etme imkanımız olmadı. Ancak yerinde inceleyebildik. Müze Müdür Yardımcılarının her türlü engellemelerine rağmen okuyabildiğimiz bölümlerde bazı sayfa karışıklıkları olduğunu tespit ettik. Ayrıca bazı sayfaların da kaybolmuş olduklarını gördük.

Yukarıda belirttiğimiz tüm eksikliklere rağmen bu üç nüshayı incelemeye tabi tuttuk. Kaybolan bölümler nedeniyle zaman zaman incelememiz iki nüshaya düşüyor olsa da metni ortaya çıkarmaya çalıştık.

Edisyon kritiğimizde, İzzet Koyunoğlu Müzesi Kütüphanesi 11998 no'lu nüshayı " K " ile; İstanbul Arkeoloji Müzesi Kütüphanesi 287 no'lu nüshayı " IA " ile; B.A. Vaticana, Barbi Orientale 103 no'lu nüshayı " V " ile gösterdik.

Metin tenkiti yaparken:

a). Kabul edilen rivayet tenkitli metne konulmuş, kabul edilmeyen aparatta gösterilmiş.

b). Kabul edilen rivayet aparatta başa alınmış, kabul edilmeyen (:) işareti ile ayrılmıştır.

KITÂB-I CÂMASBNÂME-I IBN-I DÂNYÂL

Bismî'llahi'rrahmani'rrahim

- 1a. 1. Her kim ol gendozini bilmiş ola
Cumle eşyâ ilmini bilmiş ola
Sözleri ilme yakın ola 'ayân
Ma'vide keşf ide esrâr-ı beyân
Hem hidâyet nûrı dokındı bize
Gönlümüzden başladı bu söz size
Doğdı gönlümden hidâyet güneşi
Ma'ni ehline kulak dut iy kişi
5. Cân gulinañ bulbuliyen öteyin
Tutiler ağzına sekker atayın
Cevher-i söz ma'denini açayın
Berk-i gulden bulbule ton biçeyin
Ma'ni mi'râcına fi'l-hâl ağayın
Sun bigi us söz gününden toğayın
Ma'ni gögünden haberler vireyin
Tutî-ves şehd u sekerler yiyeyin
Söyleyin nice durlu hikmeti
Kim isidenler alalar ibreti
10. Bulbuli şâhbazlar ötdireyin
Durlu luğatler aña itdüreyin
- 1b. Söyledeyim ben faşahât tutuşın
Isiden disin ki ne tañ tutuşın
Eydeyin tarrâc var Allâh u Hakk
Kumrı bigi dost kapısında cak

- 2a. ilme yakın IA: ilma'l-yakîn K
3a. hem IA: cun K
4a. gönlümden IA: geldi K
4b. ehline IA: durrine K
5a. öteyin IA: öteyim K
5b. atayın IA: atayım K
6a. açayın IA: açayım K
6b. biçeyin IA: biçeyim K
7b. gününden IA: gögünden K
10a. şâhbazlar ötdüreyin IA: şâh-ı nazda ötdüreyim K
10b. luğatler IA: gulguller K
11b. tañ IA: hal K
12a. eydeyin IA: eydeyim K.V /durrâc-vâr IA.V: turrâc-vâr K
12b. bigi IA.K: gibi V/ kapısında IA.K: kapısından V

Sözde cevlân urayın tāvüsvâr
Isiden desin bunun tāvüsu var

Rumdan söz gullerini acayın
Çin hûblarına saçı saçayın

15. Söz yazından göstereyin göz kaç
Yazamasun anı biñ çini nakkaş

• Namusı ekber dilinden bir delil
Okıyayın kim necât bulsun Halil

Söz içinde çalayın bir erganun
Dâyudî nameilen darîa funun

Ben Süleymân muhrini nakş ideyin
Sözde biñ siteñ yazub raka ideyin

Göstereyin derdi mendem rencumi
Mağzeni keşf ideyin gör gencumi

20. İşbu sözleri isidub maksudum
Genduzum ögmek degaldur maksudum

Genduzin ögmek ne hâcetdur kişi
Âdemi Hakk ögdi bildardı işi

Hakkı bilendur sözi bilen temâm
Söziyle oldı Muhammed hem imâm

Sözden ötru cebrail indî yire
Haşa söz sırrın bilen sözi yire

Sözden oldı müsi elinde 'aşa
ejdeha kim yuda fir'un nîsa

25. Sözden itdi işi âluler dirî
Sözden oldı halka bu dirlik yirî

- 13a. urayın IA: urayım K.V
13b. acayın IA: acayım K.V
14a. vezin bozuk
14b. saçayın IA: sacayım K.V
15b. göstereyin IA: göstereyin K.V
16a. namusı K: namusı IA/ nâme-i V
16b. okıyayın IA: okıyayım K.V
17a. çalayın, erganun IA.V: çalayım, ağanun K
17b. nameilen K: name biñ V/ nâmeyi IA
18a. beni IA: ben K/ bir V
18b. raka IA: raka K.V
19a. derd-i mendem IA.V: derd u mende K
19b. mağzeni V.K: mağzeni IA
20a. sözleri isidub IA.K: sözler isit kim V
21b. ögdi bildardı V.K: bildardı iy övdi IA
24b. + kim IA

Sözden oldu Ya'kūba hūzn-i cezā
Sözden oldu Yūsufa mişri sezā

2a. Sözden oldu la'net-i İblīs la'īn
Sözden oldu bu cehl ānā mu'īn

Sözden oldu fil kavmi hem helāk
Lūtiler geçti yire yir oldu pāk

Sözden oldu hayr u serr sen bil ahī
Sözden oldu ucmağ u tamu daħī

30. Sözdedur işler kamu söz dildedur
Dilden içeru yeri hem dildedur

Dildedur kufr u imān u hem fesād
Dilden oldu hem revā is hem kesād

Dilde fikr ider misin bu işleri
kim dirur sakın iden cunbişleri

Kim durur duzen bu 'ālem hey'etin
Kim durur kılan bu ādem heybetin

Kim durur kuvvet viren bu cānlara
Kim durur ölüm getüren bunlara

35. Kim durur bu tağları hiç iyleyen
Yirden ağaç bitürüb piç iyleyen

Yirde darla otları kim bitürür
Ya mu'allak bu gögi kim götürür

Ya bu tokuz carhı uru durguran
Tur diyob yirle yirinde durguran

Yağmur u karıla tolu yağduran
Yirden etfāl u 'acāyib togduran

26a. oldu, hūzn-i cezā K'olur, cezā IA/ oldu V

27b. bu cehl, mu'īn V: ebu cehl, lu'īn IA

28b. pak IA: çak V, K

29a. sen bil ahī K: bil ey anı IA/ sen bil anı V

30b. dilden, yire K, V: sözden, biri IA

31a. kufr u K, V: kufr ile IA

31b. oldu K, V: olur IA

33a. dildedur K: kim durur IA, V

33b. ādem K, V: 'ālem IA

34a. kuvvet IA, K: kuvve V/ bu cānlara IA: cānlulara V, K

35a. hiç IA, V: biyh K

36b. piç IA, V: biyh K

37a. + kat gökleri V, K/ uru durguran IA: urduran K, V

37. beyitten 540. beyite kadar K nüshası eksiktir

Tohm birdür danei biñ yaradan
Ne gelür bilür misin is bu erden

40. Kim durür kuslar dilinden säzlar
Kullarına isitdüren ävâzlar

Reng ü buy iden dikenden gal ile
ötdüren balbülleri hoş dil ile

Qara yirden aq sekerler bitüren
Tutilere yidüren ü ötdüren

2b. Yaradıb durlu qicegi reng iden
Böresin kim her biri bir renkden

Ya şuşenden gör nice diller çeküb
Ya beñefşe hoş rukü da diz çeküb

45. Nergisin gözlerini şehlâ kılan
Yasemen sanbul yazın ra'nâ kılan

Hürrem idüb guli kindür guldüren
Bir nefeste anı giro solduran

Bahr ka'rında sadef icre diri
Tasrada balık öli şuda diri

Qankı birin eydeyin bu dil ile
Vaşf idemez kul anı biñ dil ile

Oldür ol hayy ü kadim ü rabb ü ferd
Oldür iden bir nefesde germ ü serd

50. Ol durür bu cin ü insi yaradan
Ol durür her cinse cinsi yaradan

Lem yelid vaşfı şıfatı lâ yemüt
ol durür rûhâ gıda canlara küt

Ol durür emrile canı iyleyen
Cân içinde 'iskını kan eyleyen

-
- 39b. gelür IA: anlanur V
40b. kullarına IA: ötdüren V
41a. gulile IA: alıla V
41b. ötdüren IA: söyleden V
43a. durlu IA: durür V
45ab. kılan IA: kılub V
48b. kul IA: dil V
52a. cânı IA: cân V
52b. cân içinde IA: cânlar icre V

Oldur ol kim saña direm oldur ol
Redd iden emrini āh olmaz kabul

Varlığın ve birliğin bilmek ola
Anı kişi isteyub kanda bula

55. Ger anı bulmak dilersen gel beru
Dut mesayihun elin şun ileru

. Koma elden elini zinhār anuñ
Yoksa ebr olar isin bitmez seniñ

Marsid iltur maqşudına her eri
Bilki maqşuda iremez serseri

Her kim ol marsid etegin dutmada
Söyle bilkim maqşudına yitmedi

3a. Sen mesāyih ilmini öğreni gör
Göziñi acar ol il oldısa kör

60. Dnyede her ilmuñ āhir seyhi var
Anı öğrenmek dilersen seyhe var

Ne direm usbu sözi añlar mısın
Bir kulag urub beni diñler misin

Her kişi bildogun öğredur kişi
Bildi sanma usbu ilmi her kişi

Aşlını ilmuñ bilen bildi Hakkı
Sen dahi bilmek dilersen ilm okı

Yā ilāhī izzetun hakkı baña
Rūzi kıl ol ilmi kim iltur saña

65. Okudub ol ilm ile kullarıñı
Göster iltoben bize didarıñı

Rabbenā ya musta'ān u yā rahim
Ol habibun hürmeticon yā kerim

der na't-ı Muştafa şalla'llahu aleyhi ve selleme teslimān

- 53a. oldurur, direm IA: oldur, didum V
53b. redd iden emrini āh olmaz IA: redd emrini ol olmaz V
54a. + ve IA
56b. ebr olar IA: ebter kıldı V
57b. iremez IA: varılmaz V
59b. acar ol ilm oldısa IA: ol aca oldısa V
61a. usbu V: hiç IA
63b. ilm IA: var V
64b. ilmi kim iltur V: ilmini öğretur IA
65a. okudub V: okuyub IA

Ol durur hazret güzini Muştafâ
Ol durur ol menba-ı sıdk u şefâ

Ol sa'âdet issı ol kân-ı ziyâ
Ol durur sultân-ı şâh-ı enbiyâ

Hazretinden pāk rûhına temâm
Biñ durud u biñ tahıyyât biñ selâm

70. Ol varıdı kamu 'âlem yogıdı
Ol habib adın añâ ol okıdı

Ol durur fahr-ı cihân u bî-riyâ
Anuñılâ buldı fahr-ı enbiyâ

Anuñıcundur kamu her du cihân
Anuñıcun yaradıldı ins u cân

Anuñıcun oldı 'izzet âdeme
Anuñıcun ugradı seyţân gama

4a Anuñıcun oldı cennâtu'l na'îm
Anuñıcun sevmeyenlere cahim

75. Anuñıcun oldı kıymet kadri hem
Anuñıcun oldı 'izzet sadrı hem

Anuñıcun yaradıldı 'aql u dîn
Anuñıcun indı Kur'ân-ı muhbîn

Anuñıcun oldı 'ars u gök u yir
Anuñıcun cumle 'âlem oldı deyr

Anuñıcun kıldı ol varlık 'ayân
Anuñıcundur kamu her du cihân

Bu ne kurbet bu ne 'izzet bu ne câh
Genducun yaratmış anı ol ilâh

80. Hem dimisdür hakkına levlâk anuñ
Sâyebandur nolayım eflâk anuñ

Anı kılmış kâbe kavseyne karîn
İy ki göstermiş añâ varlık varın

68b. mebni ol durur cihânuñ bî-riyâ IA

69a. temâm V: 'âlem IA

69b. durud u V: ruzû IA

71. IA' da mevcut değıl

74a. cennâtu'l IA: cennât u V

75. IA' da mevcut değıl

76b. indı IA' oldı V

77b. cumle, oldı IA: oldı, cumle V

80b. sâyebandur nolayım IA: sâyebandur, nûh V

81b. İy ki V: añı IA

Anı kim ol bildi kimse bilmedi
Anı kim ol buldı kimse bulmadı

Her kaçan cismi cihāna geldidi
Vir ile gök rahmetile taldıdı

Anı bilenlere ol rahmet virür
Bilmeyenlere katı zâhmet durur

85. Ol durur ol seyyid-i fahr-ı enām
Ol Muhammed Ahmed o Mahmūd nām

Kufr pasından cihāndı kapkara
Ruhı sevki tokunub acdı yarā

Zulmet olmsıdı cihān benzer taşā
Kılıcı suyu yudı baştan başā

Bu yine şaldı müsebbek çun zere
Kufri dilden yudı ol naşsı göre

* Göstericek heybet ol dine cirāg
Kufr cisminde eridi sızdı yağ

90. Geydi Ahmed çun nübuvvet hil'atın
Yırtıdı 'ālem şirk-i küfrün kisvetin

Bu nice 'izzet durur zihī celāl
Bu nice hürmet durur zihī kemāl

Aña virdi seyri mi'rāc icre ol
Aña virdi gendüyü bulmağa yol

Anı kıldı gendü 'ilmine yakīn
Anı kıldı rahmeten li'l- 'ālemin

Hem salavāt virdi aña hazreti
Ummetiyseñ salavāt vir katı

95. Mu'cizāt ile kamer sağ ilyedi
Yuydı bātil naşsını haqq ilyedi

Ve'd-duhā ve's-sensı eli yuzıdur
Sacı ve'l-leyli bu Kur'ān sözıdur

Rahmetıdur Tañrınun ol nūr u'ayn
Bunca hürmet bunca 'izzet bunca zeyn

Aña itdi aña kıldı aña ol
İmdi aña nice cāndur aña ol

84a. virür IA: durur V /84b. zâhmet IA: mihnet V

85a. seyyid-i fahr-ı enām V: seyyid-i fahr ala nām IA

88a. + bu - ki IA: - bu + ki V

88b. yudı IA: yuydı V

* . 166. beyite kadar V'den yazılacak. Diğerleri eksik.

Ne diyeyim dil kısadır söz uzun
Nicesi ta'rif ideyin ben özün

100. Bu mukassar dilile benden selām
Çok salāt u rûhına biñ biñ temām

Hem dahi etbâ'ına va âline
Çok tahıyyât u durûd u çok senâ

Bu fakîr 'Abdî zelîlden anlara
Dâyimâ olsun revân ol cānlara

Bendeyem anlara rahmet rācıyam
Müsiyem ben Ahmedüñ muhtācıyam

Ya şefi'al-muẓnibîn ben acıyam
Ger sefâ'at itmeziseñ acıyam

105. Rahmet it ben 'āsiye çoktur gonāh
Muştafāniñ hurmeticon yâ ilāh

4b. Rahmet iyle rahmet it ben 'āsiye
Ol Muhammed hakkıcon ben Müsiye

medh-i sultān-ı a'zam ve yigāne-i mu'azzam mevlā
müluku'l-garb ve'l-'acem

Ta ki sindüñ hātırundan gide pas
In suhan rā bisneviy ma'nî-sinās

Sāz eydeyin iy suhandan sözile
'Andelib ötdüreyim ben sözile

Sāzıla bulbul-ves söz eydeyin
Al u rengin gül gibi nāz ideyin

110. Bağlayayım sözde ben bir naqs-bend
Okuyanlar sözde olsun naqs-bend

Sihr ideyin usbu sözde par-fosün
Kaym-i bābil isidub sihri kosun

Lafz u ma'nîsinde olsun hem usûl
İsiden böyle gerek dısun usûl

Dozeyin bunı o şāhun adına
Eydeyin isit o şāhun adı ne

cān uruğı kıymet-i candur murād
'Asıkun şahlarına candur murād

115. Şah sultān ol Muhammed oğlıdur
Bes Muhammed kan imis bu oğlı dūr

Fahr-ı 'âlemden hemîn oldur murād
Bes murad oldur murid ol bul murād

Şahliğun olsun şāha pāyende pāk
Durdugunca 'âlemün pāyende hakk

Ol yuzi sems alnı ay kası hilāl
Görmesün husnı duni gani melāl

Erlik icre öğredür merrihe cenk
Şohbetinde zühre mat qalinsa ceng

120. Sa'd-ı ekber tālî'ine müsteri
Akl u devlet kamu aña müsteri

5a Heybetin görse eriyeydi decāl
Söyle kim düşmen eriyub oldu kāl

Ger 'utārid sizseyidi 'aqlını
Gelib andan okuyaydı naklini

Sems burcından eseddür binse at
Zevkile duzsün kamer devrinde yat

'Adlicun irdi cihāne iy cānı pāk
Yuyuban oldu zulümden cümle pāk

125. Dilde dinmez ne diyem cūd u sehā
Kullarınun her biri hātem bahā

Lafzına gevher dōyemez cūn erir
Kullara bağışlar ol tāt u serir

Yā ilāhi bu cihān şāhi şāhā
Rūzi kıl acmağ u didārun şāhā

Adı sevkindan cihān hürrem bahār
Zatına hizmet kılur leyl u nehār

Iy Huda yā hayy u kayyūm zu'l-celāl
Düşmeninun 'ömrini kıl gung u lāl

130. Şāhi sevenleri bārı iy Hūdā
Sen buları şād dut gāmdan codā

Kulların u leskerin u rāyetin
Sen müzaffer iyle artur rutbetin

'Âlem icre devletin kāyim dut
'Ömrin uzun fırsatın dayim dut

Ben fakirun bu du'āsın ta ebed
Sen kabul it şāhum ozre bāzubend

124. beytin vezni bozuk

Re's u a'lāsında anuñ inmesun
Her bed-endiş duşsun ölsun sesmesun

135. Can temām oldu du'ca medh ü senā
Başlayıb girdum sözüm ben yine

Şāh adına buni kıldum tercüme
Kimse sözün sarmedim ben harcuma

5b. Şāh önünde okına şa'allāh didum
Buna cāmast-nāme diyü ad kıdum
Bu'l-fakīr-i tuhfe dir ki yahsıdur
Tatlıcakdur sözleri sanma eksidur
Haşm oldur canda mūsī kuvveti
Şerbetin içen bilir bu şerbeti

medh-i pasā-i mokerrem ve dastūr u a'zam

140. Olsun imdi bu dilom balbal cüş
Güs iden disun budur balbal-i hoş

Cān galine karşı söyle iy ku'ayb
olmasun noksan sözünde hem'ayb

İltimās Allāhdan çok yaşaya
Kıl du'ca medh it Muhammed pasāya

Gine diz bu silke bir durr-i semīn
Kıymetini cevheri bilsun hemīn

Di senā it imdi aña iy dilom
İrdügince fehman u'aqlum bilom

145. Ol şef'ü'l-muğnibin ād āşına
Kim sa'adet tāt olubdur başına

Zatıdur baħr-i haķāyık bur-vefā
İşigidur menba'u sıdık u şafā

Devletidur 'āleme yahtu viren
Ol huma zıllına şāh olur iren

Bun gibi par nūrdur içi taş
Ol Muhammed Muştafā anun adaşı

Lutf issi cism-i cevherden arı
Pādişāhun oldurur fermān-beri

150. Devleti burc-ı serefeddur sa'īd
Giceleri kadr ü gündüzleri 'ıyd

138. beytin vezni bozuk

A'zam dustürdür ber memleket
Anunile yarasur bu saltanat

6a. Şer icre idici erkân u dîn
Kofrden islâm anunla oldı emîn

Ray-ı sems u hem kamer tal'atludur
Pak zât u hem gani himmetludur

Râst fikr u 'ilm u 'akli şarîb
Pâdisâha cân bigi düşmeş karîb

155. Kamu 'Osman beglerinin fahridur
Hem sözinden buldı kıymet fahridur

Pâdişâhlar devletinin nûridur
Ol durur 'aklı basarda nûridur

Saltanat kârında 'ilmon bahridur
Hem 'adimü'l-misîl ulular fahridur

Hem sa'âdet serlerinin fâcidur
Kamu 'âlem kapusu muhtâcidur

Şureta insan u sîretde melek
'izzetinden fahr ider anun felek

160. Kayım olsun cism-i zât-ı gevheri
Dâyima tâbende olsun cevheri

Dîn kâyim dutucı zeynü'l- beser
Kapusından baht u devlet buldı fer

Düşmeninin rizkı nâkış 'ömri az
Eyle olsun dileröz iy kâr-ı sâz

Hakk bağışlaşın murâdı ayını
Kapusında dâyim itsün ayını

Ser-firâz olsun bulend-i 'ömrile
Ruzigârı hoş geçsün emrile

165. İy kerîm u iy rahîm u lem-yezel
Kaygudan dūr it aña virme zelei

Dünyede ol sâhila sursun şafâ
Âhiretde konsı olsun Mustafâ

Mustafânun harmetiçün iy gani
Dâyima şâd it sevenleri anı

6b. Kıssa-hanun bu' duâsin iy kadîm
Kıl kabul ol görmesün 'ömrinde bim

166a. şafa V: ferâh IA

166b. Mustafâ V: kâ-penâh IA

Con du'ayı kılduk ol sultānuma
Farzidi anuñ du'ası cānuma

170. Kıssa-hān la'liñ dilünden dil şunar
İlla 'ummān bardaga kaçā sıgar

Bunları elmas bil kursorıla
Gökleri kim ölciser arşunıla

Gul ne bilsun Suleymān kadrini
Yahu zerre sems tāban kadrini

Bir duā kılduk aña cān dilile
Vasf idemez kimse anı dilile

āgāz kerdēn-i dāsītān

Başlayalum imdi bir hoş dāstān
Key garib u cān fizā u dilsitan

175. Bulbul olub gule karşı ötelum
Gulu görub ma'rifetler satalum

Sözlerin aslına şāh aşlayalum
Bir 'acāyib dāsītān başlayalum

Dinlerisen sözimi iy mu'temer
Eydeyin sana 'acāyib bir haber

Uşbu sözde durleri nazm ideyin
La'l içinde gevheri hazm ideyin

Ol zemān kim küfridi ender cihān
Yoğıdı bu din-i islāmdan nişān

180. Hakk Te'ālā kudretin gör neyledi
Dāniyālī gönderuben söyledi

Dāniyāl adlu meger bir hoş eri
Kıldı anı ol zemānun rehberi

Cebra'ili gönderür Allah aña
Bildürür hikmetlerin öñden soña

169a. du'ayı IA: du'a V

170a. gel şunar IA: dur toğar V

170b. illa 'ummān, kaçā IA: illa 'ummā, kaçan V

171b. gökleri V: gülleri IA

172. beytin vezni bozuk

174a. başlayalum IA: başlayayım V

175b. guli görub ma'rifetler satalum V: bir acayib dāstanā
başlayalum IA

179a. küfridi IA: küfrdi V

179b. din-i IA: din u V

182a. gönderür IA: gönderub V

182b. bildürür IA: bildürub V

7a.

İlm ü hikmet şol kadar virdi aña
İsidenler tanılaşub batdı taña

Hikmetine aslana oldı sıvār
Kamu şırlar oldı ana aşikār

185. Hem hakim ü hem peyamberdür ol er
Bulmısıdı hikmet aḡşamında fer

Gördü kim halkuñ bu ömri dukenür
Kime el şunsa ecel boynı şınur

Bildi ol hāl genduye de geliser
Oluben toprak icinde kalısar

Fıkr kıldı bir zemān ol bu işi
Anı baltadı bu ölüm teşvisi

Didi hikmetle müdārā kılayın
Ölüm olmasuna çare bulayın

190. Bir kitābı varıdı hikmet tolu
Kamu derde anda dermān yazılı

Yiñinüñ icinde anı şaklarıdı
Dāniyāl gafil degül şaklarıdı

Ol kitābı aḡuban kıldı nazar
Her dekāyıktan aluban bir eḡer

Buldı vü bildi ecel dermānını
Kırtaram dirdi ölümden cānını

Buldı otlar ya'ni bir şerbet düze
Anı içen ten ölüm naḡşın boza

195. Adı Ceyhūn bir şü var aḡarıdı
Andan öte bir ulu taḡ varıdı

Bu ölüm dermānının çok otları
Biterimis anda anuñ ekşeri

‘Azın kıldı Dāniyāl durdı gider
İşbu yolda bir isit gör kim nider

185a. peyamberdür V : peygamberdi IA

185b. aḡşamında IA: aḡşamında V

186a. gördü IA: bildi V

188a. bir zemān IA: gendüsü V / 188b. baltadı IA: incitdi V

189a. kılayın IA + bulayın V / 189b. bulayın IA: kılayın V

191. beytin vezni bozuk

193b. ölümden V: ecelden IA

197a. kıldı IA: kılub V

197b. gör kim IA: ki gör V

Köprüsi vardı Ceyhunun ulu
Olume dermân bulam diyu delo

8b. Suruben köpriye geldi Dāniyāl
Vahy kıldı Cebra'île za'l-celāl

200. İzzetün hakıcun yā cebrā'īl
İmmeziseñ Dāniyāl buldı sebil

Tiz iris tağıt kitābını şuya
Koma kim ol dirilmege dermân bula

Çun Hudadan vahy isitdi ol emîn
İnuben ol köbri başında hemîn

Girdi âdem sûretine hos gelür
Dāniyālî köprü üstünde bulur

Hoş selām virdi aña peyk-i celīl
Dāniyāl aldı selām-ı cebra'īl

205. Didi yā pîr bir haber şorsam saña
Bilüriseñ eydivirseñ sen baña

Dāniyāl eydür bilürsen diyeyin
Katuma gel kayduñı ben yiyeyin

Cebra'ıl eydür aña iy reh-guzār
Uşbu ilde Dāniyāl adlu bir er

Vardurur sen iy aceb bilür misin
Bize andan bir haber kılur misin

Dāniyāl eydür bilürem anı ben
Neyicün istersin eyit billāh sen

210. Cebra'ıl eydür varıram görmege
Bir su'alum vardur ana şormağa

Dāniyāl eydür su'alun ne ola
Di eyit biz de işidelum hele

Sen bilecek söz degul dir cebra'ıl
Dāniyāl kanda olur baña digil

198a. köprüsi vardı ceyhunun V: ceyhunun köprüsi vardı IA

200. beytin vezni bozuk

201a. tağıt V: tağıd IA 201b. dirilmege IA: dirliğe V

202a. Hudadan IA: Huzadan V

202b. inuben IA: iniben V/köbri başında K:köbrinin üstünde IA

203a. girdi V: gördi IA

205a. yā pîr V: yara IA

206a. diyeyin IA: eydeyin V

209b. eyit billah IA: bi'llah anı V

211b. bizde işidelum V : isidelum bizde IA

Varıbanı ana su'âlüm sorayın
Nice eydür cevabını göreyn

Dāniyāl eydür benem uş Dāniyāl
Sor göreyn nicesidur ol su'al

8a. 215. Cebra'il eydür yalan söylemegil
Sen degulsin git lağ iylemegil

Dāniyāl eydür benem Tañrı Hakkı
Di su'alın al cevabını dağı

Cebra'il eydür isitdum ben añun
Bir kitābı varımıs kanı senün

Bunı isidub çıkardı Dāniyāl
Yiñi icinden kitābın fi'l- hāl

Dāniyāl eydür budurur uş kitāb
Di su'alini diyelüm biz cevāb

220. Cebra'il eydür eyit imdi baña
Kanda durur cebra'il sordum saña

Böyle diyub geldi biraz ileru
Dāniyāl geldi va yukarı bakaru

Eydür iy kardes su'ālün bu midir
Dāniyāla kıl u kālın bu midir

Yidi kat gökden yukaru bak taña
Sidredur kim mantehā dirler aña

Anda olur rühu kudsi bil makām
Anda olur cebra'il her şubh u şām

225. Cebra'il eydür degulsun Dāniyāl
Bu su'alume cevabundur muhāl

Git gideyin dāniyāli bulayın
Varıban bu muskuli hāl kılayın

Dāniyāl eydür birazcuk dur ahı
Nice dersen anladayın sor ahı

- 213a. varıbanı aña IA: varubanı hosV
213b. nicesi, cevabın IA: nice, cevabını V
214b. göreyn IA: görelüm V
215. beytin vezni bozuk 215b. git V: gid IA
216b. cevabını dağı IA: cevabu gör oğı V
219a. budurur V: budur, da IA
220b. kandedurur cebra'il IA: kandedur cebra'ili V
221a. böyle IA: bile V
221b. yukarı bakaru IA: bakdı yukaru V
223a. taña IA: dene V
225a. eydür V : dir sen IA

Cebra'îl eydür su'alim budur uş
Kandadır rûhâ'l emîn banâ di hos

Usbu dem ne yirdedür baña digil
Yirde midür gökde midür cebra'îl

230. Dāniyāl eydür kitābum açayın
Ben senün müskilleroni seçeyin

8b. Iyle diyuben kitābını açar
Gökleri sidre'i seyr idub gecer

Cebra'îli bulmaz iner yire
Ya'ni ister her ne haberler vire

İlmile cibrîli buldu Dāniyāl
Bir'acayib yirde kılur kıl u kâl

235. İlla görür gündüye igen yakîn
Ne havādür ne semādür ne zemîn

Cebra'îl bu kisidür diyob bilür
Uşbu ise aciz u hayrân kalur

Döndi eydür cebra'îl sensin ola
Yirde gökde istedüm yokdur hele

Cebra'îl eydür ne hos bildüñ yare
Ko gidëyin Dāniyāl peygambere

Dāniyāl eydür ahî bir dem yine
'Älemi isteyeyin döne döne

240. Bes kitābına gine kıldı nāzar
Seyr kıldı 'älemi heb ser-be-ser

Cebra'îli key yakîn yine bulur
İllâ bir tañ nesne astinde olur

Ne göge beñzer ne yirdür ne havā
Bir mu'allak nesne dört yanı ova

228b. baña di V: di baña IA'

229a. dem ne yirdedür baña digil IA+demde nirededür bello bil V

229b. midür gökde midür cebra'îl V: mi yahu gökde cebra'îl IA

230b. ben, müskillerini IA: bir, bu müskillerini V

231a. Iyle IA: öyle V/ 231b. idub IA: ider V

232a. iner yire IA: anda yare V

232b. her ne haberler IA: şah haber diyü V

236b. ise V: işi IA

237a. cebra'îl sensin ola V: kardasum sen ola IA

237b. istedüm yokdur hele V: isteyob bakdum meger IA

239a. - dur +dem IA: +dur -dem V

241a. yine bulur IA: gine bilür V

241b. olur IA: bilür V

242a. yirdür IA: yire V

IA. Cebra'îl hbs ustine binmiş durur
Dāniyāl eydur 'acayib iste durur

Döndi eydur sensin ahîr cebra'îl
Toğrusin di gendazın gizlemegil

245. Cebra'îl eydur git ahî söyleme
Söz ki akla sığmaz serh iyleme

Sol ki yirde gökde ol görünmeye
İsteyüb kandalığı bilinmeye

9a. Sen anı bulamayasın iy kisi
Hâtırundan dur dutğil teşviği

Kılmazıdun bunca dario kıl u kâl
Sen mi sayıdun ahîr Dāniyāl

Git yolundan Dāniyāle varayın
Cebra'îl ahyālin andan sorayın

250. Dāniyāl eydur yigit Tañrı hakkı
Uc gezin olsun göreyin bir dahi

IA Cebra'îl eydur bugez yahşi bil
Kandadur bir dahi toğrusin digil

İsteyüben Dāniyāl bugez bulur
Cebra'îl budur diyüb yakîn gelur

Kolını kaldırdı elinde kitāb
Cebra'île kağıyub kıldı hitāb

Didi kardeş Cebra'îl sensin ya ben
Yirde gökde bulmadum isteyüben

255. Eyle yiyüb ya'ni dırter göksire
Kanadıla cebra'îl dahi göre

Duşdi elinden kitābı dağılır
Bir biş alti kağıdın tuta kalur

243-246. beyitler IA'dan alındı.

247a. bulamayasın IA: bilmeyeceksin V

247b. dur dutğil IA: ço gidergil V

248b. vezni bozuktur.

249a. git IA: gid V

251a. vezin bozuktur.

251b. bir, toğrusin V: bil, busin

252b. diyüb IA: diyu V

253b. kağıyub IA: kağıyu V

254b. bulmadum isteyüben V: isteyü bulmadum ben IA

255a. eyle yiyüb, göksire V: böyle diyüb, gökde IA

255b. dahi göre V: dir şekre IA

256a. düşdi, dağılır IA: kaldı, tağılır V

256b. kağıdın tuta IA: kağıdı tuta V

Kalani suya dökülöben gider
Dāniyāl āh iyleyüb feryād ider

Didi iy kardeş ne kildum saña ben
Bu kitābumı tağitduñ şuya sen

Cebra'il eydür bu şirri bilgil us
Olmayısardur ölüm şayrusı hoş

260. Ne saña kalur bu dünyā ne baña
Fāni olur kamu halk önden soña

Bāki Allāhdur ki yaratdı cihān
Hem dimüsdür Tañrıdan ayrığı fān

Cebra'il böyle diyöben gayb olur
Kubri üzre Dāniyāl durdı kalur

9b. Bir zemāndan sonra derdi ögini
Ağlayüb eydür bu sözi dögini

V * gazel goften-i Dāniyāl 'aleyhi's-selām der mersiyye

Vāy ne hoşdı dehr ger olmasaydı mevt
Vāy ne hoşdı 'ömr ger olmasaydı fevt

265. Hoş menzilidi dehr eger bāki kalaydı
Dirlik şuyına katmasa ol soñra ağu neft

Becdükke nolayıdı dükenmeyidi 'ömrüñ
Her sālı vü her mähı vü her yevmile bu heft

Mağrur oluban devletile sağlığa zinhār
Muhkem diyü inanma bulur uşda bu olur fevt

Heyhāt kani dünyāya gelen kamusı gitdi
Diñle sözümün ma'nisini dahi her ya'kut

Ey iys idöben lezzet alan key hazer iyle
Saña da suñar zehri yakın bil meleku'l mevt

256a. dökülöben V: döğülöben IA

258b. tağitdun V: dağitdun IA

259b. ölüm IA: dahi V

262a. böyle diyöben IA: eydür bunu vü V

263a. derdi IA: direr V

* "... selām ez der..." IA

264, 270, 267, 266, 268, 269. beyitler IA'ıda bu şekilde sı-
ralıdır. 270. ve 267. beyitler değisik olarak mevcuttur.

264a. dehr ger V: dirlik IA. Vezin bozuktur.

264b. hoşdı 'ömr ger V: 'ıysdı 'ömr IA

268a. kamusı IA: kamu V

268b. sözümün, -sen. yakut IA: sözüm ki, yaft V

269a. idöben IA: idiben V

269b. yakın bil V: sakın IA

270. Ne hūb yiridi sahn-ı muzeyyen bir yir gör
Ger qarh rahīl diyoben itmeyidi şavt
**

Böyle diyob Dāniyāl döndi giro
Korhudan gönli melūl beñzi şaru

Kayguyile yine geldi evine
Olum odi düsdi gönli kayına

Åh ider yanar içi çok su icer
İçini ağrı dutub karnı gecer

Hasta olur Dāniyāl bunda kalur
Çun kitābı şuya düsdi gör nolur

275. Ehl-i hikmet bunda bir iki kelām
Söylediler dinlegil imdi temām

Arpa şuvarurlarıdı ol şuya
Ol kitāb şuyı dokundi arpaya

Arpa şalanlarki gayba hokm ider
Bu fesāda bunlar is bundan gider

10a. Bir dahī hikmet şuya bakanlaruñ
Andan oldı bakduğı bin anlaruñ

Düdügicun şuya onda ol kitāb
Ol sebepten haşıl oldı bu hisāb

280. Çun temām oldı bu söz isit yine
Dāniyāl ahvālin eydelum yine

Yanıb içi bir zemān rencūr olur
Hos olumaz gördi bu gez kim öler

Ol kitābdan kim kağıtlar kaldıdı
Anı bir sanduk içine saldıdı

Şandığı kilitleyob gör neyleği
İtdi vasyet hatununa söyleği

Ağlayıp eydur ana kim yā helāl
Åhret hakkın baña kilgil helāl

** vefāt-ı ger Dāniyāl 'aleyhi'sselām IA

272a. kaygu yile V: kaygulu IA

273a. +eder IA: -eder V

277b. is bundan gider IA: ol isden gider V

279a. onda IA: bes V

280b. yine IA: gine V

281a. yanıb V: ağırır IA

283a. kilitleyob V: vurdı geldi IA

283b. itdi V: aldı, +idub IA

285. Us ecel irdi baña ben ölärem
Sen hamilesin ben anı bilürem

Oğlan oluban buyuye ulala
Sen bu sanducağı saklağıl hele

Ben anı ilmile görüb bilmisem
Hikmet issı ölesidor bilmisem

Hic atandan aña diyüb ol saña
Bir teberrük yok mı diyöben baña

Sordığı sa'at bunı sen viresin
Neyleyiser anı soñra göresin

290. Bu vasiyyetdör saña sakla bunı
Ben ölärem seni dahi oğlanı

Tañriya ismarlayuban gitdam us
Sen esen kal imdi oğlumla hos

Böyle diyüb yumdı iki gözünü
Ah idüp duketdi ol dem sözünü

Bitdi is fevt oldı Dāniyāl
Bitdi andan ilm u hikmet yāl u bāl

10b. Yaluñuz sanmañ ölüm añadurur
Bice gündüz ol bizi ana durur

295. Her birümöze ölüm gelse gerek
Kamu halka uşbu is olsa gerek

Kavm u kardes cem' olub ağlaşdılar
Yas idüben başlarını açdılar

Yuyuban götüröben iletdiler
Kabrine anı koyuban gitdiler

Geldi mirās soralar bu gez malını
Ülesür bilmez anuñ ahvālını

Böyle olur qarh-ı gaddārın işi
Dünyede hic diri kalmaz bir kisi

289a. buñı IA: aña V

289b. aña soñra IA: buñı ol dem V

290a. saña V: buñı IA

292b. -ölüb duketdi ol dem sözünü IA: +ölüb, -ol dem V

293a. is IA: işi V

296a. kavm -u IA: +u V

296b. idüben IA: idüb heb V

298a. mirās soralar IA: mirās- hora V

299a. olur, gaddārın IA: durur, gerdünün V

300. Sor bu sefer Dāniyāl peygambere
Neyledi ol hikmet issı servere

Olum olmasun diyub hikmet kılan
Var mıdı bu dünyede yoksa yalan

Dehr daīm şöyle kıılır dostların
Saña da kıılır bu işi bu gün yarın

Nitdi Eflātunı ya Bukratı ol
Yire urdı dutuban bu çarh-ı sol

Kanı sultanlar cihāngirler kanı
Yire girdi toprağa sindi kanı

305. Kıssa-han öğudanı çap halka di
Çunki dünyā fānidor kaydunı yi

* berhod āmeden-ı Cāmas ibn-ı Dāniyāl ve kıssa-ı u

Yine başla bir 'acayib hos beyān
Kala senden yādigār ender cihān

Kala erden bir teberrak söz durur
Anlar uş bu ma'niyi her sözi dur

Çarh halinden 'ayān iyleyelam
Bir hikāyet hos beyān iyleyelam

11a. Dāniyāl öldi anuñ bitdi isi
Geldi nevbed oğlına degdi kisi

310. Muddetile çunki öldi tokuz ay
Geldi bir oğlan vücuda gör ki bay

Resm-ı erkānın idoben durdılar
Şād olub oğlana bir ad urdılar

Didiler bes Cāmas ibn-ı Dāniyāl
Hos muneccim geturoben açdı fāl

300a. sefer, peygambere IA: yire, peygamberi V

300b. servere IA: serveri V

301b. yoksa IA: yoksa V

302a. +dayım, -öte V: -dayım, +öte IA/302b. bu isi V: anı IA

303b. urdı IA: virdi V

305b. dünyā fānidor IA: fānidor cihān V

* berhod āmeden-ı Cāmas ibn-ı Dāniyāl ve kıssa-ı u V:

berhod āmeden-ı ibn-ı Dāniyāl ve kıssa-ı u IA

306b. yādigār V: bir kār IA

307a. kalan erden, söz durur IA: kala andan sözidor V

309b. degdi V: dutdı IA

311a. erkānın, durdılar IA: erkānı durdılar V

311b. şād olub, +bir IA: şadı kılub, -bir V

312a. Cāmas ibn-ı Dāniyāl IA: Cāmas V

Tālî'ini tutdı gördi oğlanuñ
'Ömri key uzun olısardur anuñ

İlla dünyā zahmetin çok çekiser
'İlm ü hikmet tohmanı bu ekiser

315. Doğdı oğlan bu ad virdiler bitdi is
Bislemege başladılar yaz u kıs

Terbiyetle degdi yidi yaşına
. Diñle bir gör kim ne gelir başına

Virdiler Cāmasb kim 'ilm okıya
'Alim olub hikmet aqsāmin tuya

Vardı geldi mektebe bis altı yıl
Bir hurūf öğrenmedi ol bellü bil

'Aciz oldu kaymı hayrān kaldılar
Behre yok buña 'ilmden bildiler

320. Anasıyla atası tanışdılar
Okıyımaz 'ilmi bu diyistiler

Virdiler her şan'āta başarmadı
Bir netice başarub yaşarmadı

Kodı geldi kamudan mahrum olup
Tanılasurlar kamu halk ana gulub

Anası vü atası taña kalur
Belmez oğlan ilerü soña kalur

Gördiler kim gelmedi bundan bir is
Cün nasibi yok gerekse biñ dur is

11b. 325. İttifāk iylediler bunı bu gez
Everelüm hatunı olısarcagız

313a. tutdı V: dutdı IA

313b. uzun olısardur anuñ V: cefalu olısar didi bunun IA

314b. 'ilm ü, ekiser V: ilm-ı, ikiser IA

315a. virdiler IA: uruldu V / 315b. başladılar IA: başladı ger V

316a. terbiyetle IA: muddetile V

317a. Cāmasb IA: cāması V / 317b. tuya V: duya IA

318a. vardı geldi mektebe bis altı yıl V: yidi yıl 'ilme
varuban geldi ol IA

318b. bir hurūf öğrenmedi ol bellü bil V: nesne hasil kılma-
dı oldı melul IA

319a. oldı V: olub IA / 319b. bildiler V: didiler IA

320a. anasıyla atası tanışdılar V: anası vü ebesi danısdılar

321b. netice başarub yaşarmadı V: nice iş gösterub başarmadı

322a. kamudan V: cem'den IA / 322b. halkı V: ile IA

323a. atası V: ebesi IA

325b. everelüm hatunı olısarcagız IA: kim anı eveler ola
evcegez V

Hâtunı olıcagaz çun çiftlene
Şan'ât öğrene vara gayretlene

Böyle diyub vardılar everdiler
Bir kisinin kızın alıvirdiler

Basın iki ayagın dört itdiler
Bu gez işit key yavuz iş itdiler

İse uğradı bu gez Cāmasb isit
Yā kazanc getir eve yā turma git

330. Bir iken kaygı bu gez oldı iki
Key ağır yökür ere'avrat yoki

Nitekim cehd iyledi Cāmasb çok
Var naşibi kamunun hiç buna yok

Bördi kim kaldı naşibsuz ağladı
Anasının yüregini tağladı

Anası eydür anā kim yā oğul
Uş esekler alayım olma melul

Koşayım esekcilere ne cerā
Şan'ât öğrenmedün ayruk bi-çerā

335. Bāri dağdan şehre var odun getir
Akça pul kazanuban yi iç otur

Usbu söz hos geldi anuñ gönline
Yalvaruban eydür iy cānum ana

Tañla bana birkac esek alıvir
Kos esekcilere tağa salıvir

Varayın tağdan odun getoreyin
Satayın ev harcını yitireyin

Anası eydür ki olsun cān-ı men
Alayın esek basardek hārtmen

-
- 328b. iş IA: dert V
329a. ise, Cāmasb IA: nise, Cāmas V
329b. turma V: durma IA
331b. kamunun hiç IA: kamu halkun V
332b. tağladı V: dağladı IA
334a. koşayın IA: kosayım V
335a. dağdan şehre var IA: tağdan var sara V
336a. +usbu söz V: iş-söz IA
337a. bana V: olsun IA
338b. yitireyin V: bitireyin IA
339a. -ki olsun cān-ı men V: +ki olsun cānuma
339b. basardek hān-ı men V: basardun cānuma IA

340. Bu söze söyleşdiler gecdi o gün
Oluban yarındası cun toğdı gün

12a. İşit imdi usbu söze tutma sek
Alıvirdi anası birkac esek

Alıvirdiler latif bir balta da
Diktiler bir hos abadan melte da

Bitdi tağa kim vara is başara
Tağdan odun getüre ya'ni şara

Birkac esekçilere yoldaş olub
Anlarıñla hos bile haldäs olub

345. Bir bis altı gün bu işi isledi
Kazanub kazanc getüri başladı

* yâften-i Cāmasb ender çāh-ı diden-i engeri

Bir işit gör kim yine hukm-i ilāhī
Neye irgürür anı ol padisah

(İlm anuñ kudret anuñ hikmet anuñ
İşleden ol her işi neñ var sendüñ

Kul başına ne gelür andan durur
Böyle fikr it bu işi kandan durur

Bir nazār kıl gine Cāmasb isine
Diñle anuñ ne getürür başına

350. Çıkdılar esekçiler bir gün tağa
Bile Cāmasb başladı yağmur yağa

Bir mağara varımıs anda bular
Bilürimıs geliben sigindılar

İçerü girubenin oturdılar
Kapuya eseklerin getürdiler

Geçdi Cāmasb bir bucakda oturur
Bulungaç elinde dutub oturur

340a. gecdi IA: oldı V

340b. toğdı V: doğdı IA

341a. söze tutma V: sözi dutma IA

342b. melte V: halk IA

* yâften-i Cāmasb ender çāh engubin V

337a. kudret, hikmet IA: hikmet, kudret V

338a. durur V: gelür IA

338b. böyle, durur V: yā Allāh, gelür IA

349a. Cāmasb IA: Cāmas V

350a. çıkdılar esekçiler bir gün V: çıgdı bir gün esekçiler IA

353b. bulungaç, dutub oturur -hos IA: bizlegüç, hos dartub
durur V

Dyun idunubeni dörter yiri
Kazariken çıkarur bir mermeri

355. Kağırur esekcilere bir gelan
Nice mermerdur buni görn bilan

13a. Kazuban ol mermeri can asdılar
Altı kuyımış key ostan asdılar

Kapamışlar mermeri anuñ ağızına
Lökänile hoş sıvamışlar gine

Nola deyub mermeri kopardılar
Ağızına dek toptoludur gördiler

Söyle toldurmışlar anı mālāmāl
Kapaga degmiş içi toptolu bal

360. Alıban taşra çıkarub gördiler
Dat diyü Cāmasb eline virdiler

Döndi Cāmasb didi vallāh zehi bal
Nice idersiz nite olur usbu hāl

Bir uzun cıbuk kesiben soqdılar
Irmedi dibine girü cekdiler

Ol esekcükiler bu gez tanışdılar
Oturub çevre yanına asdılar

Akca çıkarub tulumlar alalum
sindi şehre bir kaç adam şalalum

365. Eyle diyub akqayı çıkardılar
Bir kağı alub şehre vardılar

Akqayı virub tulumlar aldılar
Tiz dönuben yine anda geldiler

Sevnişuben toldırurlar balile
Şatalum hoş bāy alalum malile

Neyimis eşekcilik de koyalum
Nice bir zahmet çekerüz yuyalum

354a. idinubeni V: iduben anı IA

355b. buni V: sunı IA

356a. kazuban, asdılar IA: kazıban, asdılar V

356b. kuyımış key, asdılar IA: kuyıyımış, -key, asdılar V

357b. gine V: yine IA

360b. dut diyü Cāmasb IA: dud diyub Cāmas V

361 . IA da mevcut değıl

362 . IA da mevcut değıl

367a. sevnişiben V: sevnuben IA

368b. yuyalum V: doyalum IA

Böyle diyub kölege yükletdiler
Kimi sehre kimi kuye gitdiler

370. Kodılar Cāmasbı anda bekleye
Tā bular gelince balı saklaya

Gitdi bunlar balı şatub geldiler
Bir iki hafta bu işi kıldılar

13a. Karşu inen kuyuya Cāmas idi
Nice inmesun ki bir hoş kesbidi

Sarkıdurlar yine iner kuyuya
Tā ki tulumlara yine bal kıya

Dokedub balı tulumlar toldurur
İp dakub anlar ceker bu kalduru

375. Aldılar balın kuyunun kaldı bos
Neyleyiserler bular Cāmasba us

Bunlar eydur ger buni çıkaravuz
İsmüz bizum olıserdur yavuz

Zira kim bu kuyuda bu buldı bal
Benüm olur diyiserdur yaru mal

Ol sebebden anı koyub gitdiler
Geldiler sehre isit kim nitdiler

Başladılar yiyubenün içmege
Her birisi zevk idub hoş gecmege

380. Bunları Cāmasb anası cun görer
Kanı oğlum nitduñuz diyu sorar

Bunlar eydur sol fulan gün kim tağa
Varmışıduk başladı yağmur yağa

Bir mağara varımıs girdük aña
Bir eşegi kaçdı gitdi bir yaña

Varuban kaplan deresine iner
Göruben kaplanı girdü tiz döner

372b. bir IA: bu V

373a. iner IA: indi V / 373b. + ki, bal IA: -ki, balı V

374a. toldurur V: doldurur IA

374b. ip dakub anlar ceker bu V: ib cekub anlar yukaru IA

375a. balın kuyunun IA: balı bu kuyu V

375b. neyleyiserler, Cāmasba IA: nidiserdur gör, Cāmasa V

377a. kuyuda bu, bal V: kuyuda balı IA

379a. başladılar V: başladı anlar IA

380a. Cāmasb, cun IA: cun Cāmas V

382b. -ol, bir yana IA: ol gitdi ana V

383b. kaplanı girdü V: kaplanları, -tiz IA

Döndüğün göricegez kaplan yiter
İki päre iyleyub yırtub atar

385. Eşegini daği Cāmasbı didi
İkişini daği hem kaplan yidi

İsidub Cāmasb anası karıcuk
Şöyle duşdı şanasın dusdı açuk

Bu sözi diyub daği aşıdılar
Her birisi başlarını açdılar

13b. Kavm kabile dirulub yas itdiler
Sen eşekçiler işit gör nitdiler

Uşbu tedbir ile hîle kurdılar
Bal ucından heb bular bay oldılar

390. Her eşekci bir ulu hoca olur
Kavm-i Cāmas kaygı içinde kalur

Kim bazırgān oldı kimisi bağal
Ne kim istersen bulardan var bak al

Kankisi Cāmas anasını görür
Kıgırur katına nesneçuk virür

Kimisi yağ virür kimisi bal
Uşbu resme geçirürleridi hāl

Hoş taña umda bular çok mālile
Becürürler rüzigār bu hālile

395. Uşbu resme kaldı bunlar bir zeman
Virmişdi dehr bunlara aman

* tenhā manden-i Cāmas derin çāh ve dihliz ve diden-i
'acāyibhā

Diñle imdi bir 'acāyib par- 'iber
Bu yaña Cāmas hālinden bir haber

384a. döndüğün V: kaçduğın IA

384b. yırtub V: yırtur IA

385b. daği hem IA: de bile V

386. ve 387. beyitlerin yeri V'da yer değıstirmistir.

386b. dusdı, dusdı IA: dutdı, dutdı V

388a. kavm kabile IA: kavm u kable V

388b. eşekçiler V: eşekçileri IA

389a. kurdılar IA: kıldılar V

391a. bazırgān, bağal V: bazzār, bağkal IA

392b. kıgırur, nesneçuk V: kıgıruban, nesne IA

393a. virür kimisi V: virür idi kimisi IA

394. beyit IA'da yok

* +tenha manden-i V: -tenha manden-i IA

Neyleyiser diñle imdi pādīsāh
Gör ki nitdi aña taķdir-i ilāh

Can eşekciler anı koyub gider
Ol kuyu iķinde bir gör kim nider

Kuyı dibinde ğağırur yukaru
Bal dukendi cıķarın andan gird

400. Nite kim ğağırdı gelmedi cevab
Hic birinden ne hitāb va ne şavāb

Didi bunlar taşrada bal yukledur
Unimi isitmedokleri budur

Yohsa nice koyubanı gideler
Haşa kim bunlar bu işi ideler

14a. Böyle diyub oturub diñleridi
Gözedub yukarusın diñleridi

Baķa gördi hic kimse gelmedi
Kuyudan Cāmasbı ğekub almadı

405. Bildi koyuban gitduklerini
Buninıla bu işi itduklerini

Eytđi iy vāh kim ğodılar gitdiler
Eyluge yavuzluĝı nite itdiler

Kime eyluk iylesenñ yavuzluĝ um
Bu meselde var mı bir gör uzluĝum

Kaldı Cāmas kuyuda efgānıla
Gözlerinden yas akardı kanıla

Bir gör imdi hākm-i fettāh u 'alīm
Nice işler gösterur bunda delim

410. Bir zemān kuyu dibinde kaldı ol
Ne sebebden viriserdur Tañrı yol

397. bu beytin IA'da mısralarının yeri deĝisiktir.

398. IA'da mevcut deĝildir.

399a. kuyı IA: kuyu V

399b. cıķarın IA: cıķayın V

400b. hitāb IA: ğata V

402a. yohsa nice koyubanı V: yoksa beni. koyuban IA

403b. gözedub IA: göz dutub V

404a. gördi hic kimse IA: görub irub V

405a. - genduzin V: +genduzin IA

406. IA'da mevcut deĝil.

408. ve 409. beyitler IA'da 409.408 seklindedir

409a. hākm-i, u 'ālem V: 'ilm-i, 'ilm IA

410a. ol V: iyle IA

410b. yol V: ola IA

Ber şalâvat viresin isitdurem
Hem şalâvat virmegi is itdurem

Oturub Câmâsb ana kaygu duser
Karsusunda bir yere toprak duser

Neyiki diyub anı tûrdı göre
Çıkdı bir akreb oradan kapkara

Hamle kıldı yurıdı Câmâsba ol
Kuyu içi kanda kaçsun kanı yol

415. Gördi akreb geldügin içi kopar
Hey väveyla diyuben bir gez deper

Depicek ayığı altında öler
Korkudan kurtıldı hâ gef gef solur

Bakuban ol akrebi key tañladı
Çıkdığı yirden nesne añladı

Didi kim bu kuyu tolu balıdı
Bunda akreb olduğı ne hâlidi

14b. Bu meger kim taşradan gelmiş ola
Çıkdığı yiri göreyin bir hele

420. Ola kim yol vire ol hayyu'l-ebed
Kurtulam bu kaygudan olam meded

Bir bıçağı varımıs añâ duser
Çıkaruban ol delucegi eser

Oyduğunca açılır buyur delik
Degmedin şıgarıdı yakla kölak

Gördi bir dihliz içi bağıu dolas
Sevinuben didi uş buldum halâs

Ol deluge girdi gitdi bir zemân
Karşudan aydın görindi nâgehân

425. İrdi gördi bir demörden kapu var
Kargirden hos muhkem yapu var

Aydın ol kapu yarugından çıkar
Böricek anı durub varıb bakar

412a. duser IA: duser V

413a. tûrdı V: çıkdı IA

414b. kaçsun IA: gitsun V

420a. hayyu'l-ebed IA: hayy u ebed V/ 420b. olam IA: ola V

422a. buyur V: büyük IA/ degmedin V: degmeden IA

423a. +bir, dolas IA: -bir, tolas V

425a. irdi IA: indi V

426a. aydın V: aydayın IA/426b. durub varıb V:+camasb. durur IA

Hem kilidi var demürden key ulu
Kapı üstinde anahtar aşılı

Pes şunuban el kilide urdı ol
Kapuyı acub içere buldı yol

Gördi anda bir ulu yüksek serây
Key ulu su dolayu çevre divâr

430. Ol şu ortasında bir yeşil öyük
Varıdı yavlaq ulu katı büyük

Ol öyükden bir 'aceb nesne görür
Nûr pertâb iyleyub hoş bakar urur

Ol yiron aydınlığı andanımıs
Anda irmez gun zihî hoş kanımıs

Yiron altında bunun gibi garîb
Kimse nesne görmemiş ola 'acib

Bakdı Câmâsb ol munevver nesnenüñ
Çevre yanında neler gördi anuñ

15a. 435. Bilmedi hic anlaruñ ol neydugin
Şoyunub çıkardı kamu geydugin

Şuya girdi boğazına qıkdı çak
Yaruyub öyük dibine vardı çak

Gördi ol öyük zebarcıdeden yeşil
Şaşı iyler çok bakarı ol yeşil

Ol munevver bir guherden taht imis
Isidesin anı kimün tahtımıs

Kürsilermis ol katında görinen
Ben diyeyin başa varma gör inan

440. Sım a zer tuc u biranc a hem demür
Hoş düzilmis üstine cik da dem ur

- 428a. pes, el kilide urdı V: -pes, ol kilidini hoş -urdu IA
429a. yüksek serây IA: tañsuh şu var V
429b. şu dolayu IA: göl çolayu V
431a. görür IA: durur V
431b. nur iyleyub hoş bakar IA: nûrı, iyleyuben berk V
432b. irmez, zihî hoş kanımıs V: gecer, kanı kandanımıs IA
433b. kimse, 'acib V: kimse garîb IA
436b. yaruyub, vardı çak V: yazubenin, qıkdı çak
439a. kürsilermis V: kürsimis IA
439b. varma V: var var IA
440b. + da V: - da IA

Buğları görüb 'aceb tanlarıdı
Tanlanursa ne 'aceb tanlarıdı

Beloben taht önüne turub bakar
Şanasın kim bir duru şudur akar

Baka baka imrenür Cāmasb aña
Tasra olsa hōsıdı bu kesb aña

Çıkuban ol tahta binub oturur
Ah idub key kâti göksin ötarür

445. Dir ki basuma ne yazuluyimis
Nice buldum bunları gizleyimis

İy 'aceb us bunları bında düzen
Ne sebebden eylemis anı düzen

Yıruñ altında bu rasme yir ola
Bu yir isı buña ne dirler ola

Bu yire hergiz gelimeye ādem
Ferriler ola buña başan kadem

Yohsa bu araya 'adem oğlanı
Belse korkudan duseyidi oğlanı

450. Bunları tañlayu Cāmasb bir zemān
Kursileri şaymis oldı nāgehān

15b. Kamusı on iki biñ korsiyidi
Bunı Cāmas-nāmede böyle didi

Tahta binub dört yanın gözleyirek
Dururiken nāgehān uyıdı yarek

Uyhu yarekden kopup dutdı gözün
Uyıdı uyanıcağaz us sözün

İsidesin kim neye iresidor
Cok 'acāyib nesnelər göresidor

-
- 441a.b. tañlarıdı V: diñleriđi IA
443b. aña IA: baña V
444b. idub, ötarür V: ider, urur IA
445a. +ki, -yazu V: -ki, +yazu IA
446b. sebebden, anı düzen IA: sebeb cun, ola düzen V
447b. -ad dirler IA: +ad dir V
449b. korkudan V: korhudan IA
450a. tañlayu Cāmasb IA: tañladı Cāmas V
452b. dururiken V: tururiken IA
453a. uyhu yarekden kopup V: uyhu yurak kopup IA

bizar soden-i Cāmasb ve dīden-i mārān-ı bozorg ve
āmeden-i sāh-ı mārān

455. Kılğıl imdi fitratu'llāha nazar
Añla bir gör kinden oldı bu eger

Bu eger coklugına kalmasaña
Bu mü'essir kindür anı bilsaña

Öer eger bilmek dilersenñ sen anı
Olmayısar bilmeyince sen seni

Añla bir gör gendözen bilme beni
Hiç birisi bulı bilür mi anı

Bil ki anlar gendöyi bilmiş durur
Anlar anlardur hakkı bulmiş durur

460. Gendöyi bilen bilür kim nedir is
Nefsüni bilmeklige var ki düris

Hemnisin ol sunlara kim söz bile
Cok acayib görmis ola is bile

Tā ki menzile ilede seni ol
Acıla müşkil işüñ togrula yol

Kışsa-hān algıl meşâyihüñ elin
Dutuban girgil yola vardıl yolın

Ol makama ilede bunlar seni
Göresin kim nicedur cānlar cānı

465. Bil ki maqşudına irse her kisi
Hoş olur hatırı kalmaz tesvisi

16a. Ma'rifet söylemegi ko kışsa-hān
Basla imdi giru bir dem kışsa-hūn

Ötsen imdi bulbul bu cān-fezā
Tuñı bigi basla sekkerden söze

Lāle bigi ter yanahlu bir nigār
Yaz ki gören disun tahsin u kār

455b. eger V: nazar IA

460b. -di var +ki IA: +di var -ki V

461a. ol, söz IA: -ol, yol V / 461b. ola iş IA: ola V

462b. müşkil işin, yol V: şarb işlerin, yola IA

463a. algıl V: imdi IA / 463b. girgil V: gir IA

465b. hoş olur hatırı kalmaz teşvişi V: mahv olur teşvişi bi-
ter her işi

468a. yanahlu, nigār IA: yanaklı, şikār V

468b. ki, tahsin u kār IA: kim, tahsin-kār V

Niceme inceyise cevġān sapı
Korkma vur 'ayyuġa ġaksun sen topı

470. Dehr ġalin söyle di gelson dile
Dildedur söz sen suna dilden dile

Kanı Cāmas neylediñ nitdiñ eyit
Şanma yavuz kimseye sen eylok it

Eylok iden lācirem eylok bula
Uyıldı Cāmas o taht uzre hele

Uġusu dökendi ol canuñ ġsnub
Aġdı gözün baġdı nāġāh uyanub

Didi dos mi yā ġayāl mi yā yalan
Ne yalan her kurside bir zist yılan

475. Söyle ditrer korġudan san berg-i bīd
Cānı arkdi rengi oldu senbelīd

Kuyu dibindeki 'akreb geldidi
Ānda buña korġu ġaşıl oldidi

illā beñzemez bu korġu hic āña
Tolayı almıs kaçamaz bir yaña

Āñla yuz arsun olaydı her yılan
Toġru direm bu sözi şanma yalan

Dahī ulu yaradur bunda ne var
Kādir-i sāni durur perverdigār

480. Sāni 'uñ şun 'īna yoġdur hadd u cins
Durlu durlu cānavārlar cin u ins

Yaradandur ġamuya rizkın virür
Ğice gündüz ġulların ġaydın görür

16b. Neyledi Cāmas yiron altında us
Eydeyin āñla baña dut sem-i hos

Cān başına sıġrayıb tırmsidi
Ol yılanları baġub görmisidi

469a. ġevġān V: ġevġa IA

470b. sen suna V: söz IA

473a. dökendi ol V: dökdi o IA

473. ve 474. beyitler arsında IA'da su beyit var:

Gördi her bir kurside ifrit var/Şeher ol tiz durdı ifrit var

475. IA' da yoktur.

477b. bir IA: dört V

479a. yaradur V: oldur IA / 479b. kādir-i IA: kādir u V

480b. cānavarlar IA: cānavar hem V

481a. virür V: yiron IA / 481b. görür V: görün IA

482a. yiron IA: yir V / 482b. hos IA: ġus V

Ejderhālar görüben kaldı taña
Kıvrılub bas kaldırub bakar baña

485. Her birinñ gözleri türki ocak
Yanaradı heybetile söyle cak

Kim şaru kimi kara kim boz ala
Cān alıcı görse oları vehm ala

Dāhī durlo durlo çok usak yılan
Su yuzin dutmis gelur giro kalan

Öru turub bunları tanlariken
Nola halam diyuben inleriken

Un tokındı kulagina añsuzin
Sevini dusdı şarub ādem sözün

490. Çağırur cāmasa eydur korkma sen
Us irisdam divşur ögüñ arkme sen

Görđi Cāmas cıkdı bir ner ejdehā
Kim ana fil ugrasa olmaz rehā

Heybetinden ditredi kamu yılan
Karşu durdı heb aña anda olan

Görđi Cāmas ejdehāya bakıcak
Bir tabak la'lin anuñ karnında cak

Ol tabakda bir yilancuk appak
Öör ne kılmis şanı-ı sun ina bak

495. Yuzi ādemdur hem ilandur teni
Söyle yaratmis hem anı ol ganı

Hos faşih söyler dili ādem bigi
Olimis hem ol ilanların begi

-
- 484a. ejderhalar IA: ejdehalar V
486a. kim, kim boz V: kimi, kimi -boz IA
486b. görse V: görürse IA. Vezin bozuktur.
488a. IA'da mevcut değildir.
490a. çağırur V: çağırub IA
490b. ögün V: ögünün IA
491b. ana fil ugrasa olmaz rehā V:dinden olmasdı fil-rehā IA
492b. durdı V: vardı IA
493b. karnında IA: farkında V
494b. şanı-ı sun'ına IA: şanı imdi sun'a V
495a. hem ilandur IA: yilandur hem V
496a. bigi IA: gibi V
496b. ol ilanların IA: -ol yılanların V

Adı hem anun Şāh-ı mārānımıs
Ol kamu ilanlara sultānımıs

17a.

Buyımıs ol çağırın Cāmasā da
Geldi irisedi isit gör kim nide

Çun yakīn geldi selām virdi aña
Bu dahi alub selām kıldı fanā

500. Ara yirden turuban bir ulu mār
Ol tabak kıragina agzin sunar

Ağziyila tutubanı indürür
Getüruben sāhi tahta bindürür

Her yılan gird biner karsusine
Otururlar gecöben karsusina

Hāl diliyle her biri alkış kılur
Şāh-ı mārān isidür tahtin kalur

Didi yā Cāmas üsenme korkma sen
Kamu kuldur u Şāh-ı mārānam bu ben

505. Heb kamu hükümdedür bunlar başa
Hos muti' olmiş ziyānı yok saña

Bu kamu ifrit yılanlar ne ki var
Pehlevanlardur kamu düşmān kovar

Bu giri kalanların şubasıdur
Alb u erlik bunların hem isidür

İmdi bunlar bendedür sāhi benem
Bu kara bulutların māhi benem

Hic üsenme gel berügil yanuma
Her ne kim saña şanursam cânuma

510. Bu sözi Cāmas isidüb şād olur
Göñli kamu kaygudan āzād olur

- 497a. hem anun IA: anun hem V
497b. kamu ilanlara IA: yılanlara kamu V
499b. olub IA: oldu V
502a. gird biner IA: yine bindü V
502b. gecöben IA: geciben V
503b. isidür tahtin kalur IA: dilile bir ne iş kılur V
504b. ben IA: sen V Vezin bozuktur.
505b. kamu V: kamusu IA
507a. kalanların IA: kalanları V
507b. alb u. bunların hem IA: alb. hem bunların V
509a. berügil IA: berü sen V
510a. sözi IA: işi V
510b. kamu IA: kullu V

Şāh-ı mārān yanına oturdu hos
Bendü eydur gendöye kim ögdün us

Şah-ı maran didi sen acsın ola
Aclıg elinden dahi bunca belā

Bilarem görüb durırsın sen dahi
Nite kim gördüm bilarem ben dahi

17b. Böyle diyub döndi ol yılanlara
Getürün varun ta'ām dir anlara

515. Varıban getördiler bunlar ta'ām
Her yimiden ne ki varısa tamam

Her yılan ağızına almısdı birer
Çak şabından şanma kim ağızı irer

Elma ve emrud u üzüm kayısı
Kozıla hem kesdenenün eyüsü

Fınduğ u fıstuk bādām seftalı
Tut u hurma vā enār tatlı şulu

Getürüb Cāmas önüne kodılar
Hös tekelluf iyleyub yi didiler

520. Şāh-ı mārān eydur iy Cāmas iy cān
Bizde ancak yiyecek budır heman

As u etmek bizde bismez bilesin
Bu yimisleri sen iftar kılasın

Yidi Cāmasb ol yimiden doydu
Şāh-ı mārānıñ aña ol doydıdı

Qün ta'ām yindi bular götördiler
Resm-i erkān yirine getördiler

Şāh-ı mārān baslayub girdi söze
Hos fasih adem dili birle bize

525. Eydur iy Cāmas eyit ahvālını
Korkma bizden di bilelüm halını

Bas koyub Cāmas yirinden bes turur
Şāh-ı mārānıñ öninde yuz urur

514b. varun, anlara IA: imdi bunlara V

517a. emrud IA: armud V

518a. fıstuk V: fısduk IA/ 518b. tut u, tatlı V: dut, datlı IA

520b. yiyecek budır IA: yiyesi bu olur V

522a. doydu IA: toydu V/ 522b. doydıdı IA: toydı V

524b. bize IA: söze V

525b. korkma, di bilelüm IA: korkmagıl, eyitgil V

526a. bes turur V: -bes durur IA

Başladı söz evvelinden söyledi
Ne ki geldi basına serh iyledi

Anası okumağa virdüğünü
Bunca yıllar varıban geldüğünü

Okumaktan nesne haşıl kılmadım
Şan'ata vardım anı da bulmadım

18a. 530. Şöñra esekler alıvirdi bana
Nice gün gönderdiler anı tağa

Yağmur olub ol mağaraya gelub
Kuyuyıla anda ol balı bulub

Ol esekciler buña is kılduğın
Kuyu dibinde koyuban gitduğın

Akrebi çıkduğı yiri gördüğün
Dihlizi delub icine girdüğün

Geliben bu tahta nice bindidi
Uyuyuban uykusın cün kaldıdı

535. Özünü acub buları gördüğün
Korhuyıla ol arada kaldüğün

Hā sebep budur didi geldüğüne
Bu aracığda sizi bulduğuma

Dahī bilmezem ki hālum nolısar
Bunda dahī basuma ne geliser

Şāh-ı mārān eydur imdi hayr ola
Tanrı bilir kul basına ne gele

Hele bunda bir zemān turmak gerek
Tahrinunñ takdīrini görmek gerek

540. Hos görgil ne ki Allahdan gelür
Ne ki takdīr itdiyise ol olur

Bu benüm basum serencāmin saña
Eydurisem kalasın yaylak taña

-
- 528b. bunca geldüğünü IA: nice turduğünü V
530a. alıvirdi bana IA: alıvirub ağa V
530b. nice gün IA: nicesi V
532a. kıldüğün IA: itduğın V
534b. uykusın IA: uykusı V
535b. kaldüğün IA: durduğın V
540a. gelür V.K: gele IA
540b. olur V: olar K/ ola IA
541b. taña IA.V: saña K

Döndi Cāmasb eydur iy şāhum size
Yakı a niceşi olaydı size

Şāh-ı mārān eydur olsun eydelom
Hālomozı biz sana arā idelom

Dinle imdi bu bendm ahvālcmi
Hos serencāmdur isitgil hālcmi

545. Beni dağı iki kişi dutdılar
Şanduşa koyub aluban gitdiler
186. Döndi Cāmasb eydur iy şāh-ı aceb
Nice dutdılar seni noldı sebep
- Şāh-ı mārān eydur imdi kıssa çok
Buna beñzer bir acāyib dağı yok

* ser āgāz kerden-i kıssa-i hūd-rā şāh be-nezd-i
Cāmasb

Sāzı kıl ey andelib-i hoş gu
Di o destānı latif-i hoş söz gu

Göncadan göster yine berg-i gülü
Hurrem idub ötdür imdi bulbulü

550. Bahçede tavüsläyin gel celve kıl
Sözi sekkerden bisurub helva kıl

Tutiler yiyuben sabas disun
Nus olsun yiyene zi-as disun

Carhun islerin di imdi söyleye
İtdüğün halka anuñ kim söyleye

- 542a. +Cāmasb, -imdi IA,K: -Cāmasb, +imdi V
542b. olaydı V,K: oldı IA/ size K,V: din bize IA
543b. hālomozı K,V: hālomuzden IA/ saña K,IA: size V
545b. koyub aluban IA,V: koyuban alub K
546b. seni V,K: sözi IA
547b. buna beñzer bir IA,K: bir buna beñzer V/ dağı V,K:
kıssa IA
- *. şāh be-nezd-i Cāmasb K,V: şāh-mārān yezd ü Cāmasb IA
548a. sāzı K,V: şad IA/ +ey K: -ey V,IA
548b. di K,IA: söygil V/ latif-i hoş söz gü K:latif hoş gü
IA/ -latif hoş gü V
- 550a. tavüsläyin gel K,V: tavüsvār bir IA
551a. tutiler V: diller K
551b. nus, yiyene, zi V: aş, yiye, narı K. Bu beyit IA' da
yoktur.
552a. carhun IA,V: bir hal K/ islerin di imdi IA: isleri
demidor K,V

Bir dönüde nice biñ is gösterer
Bir nefesde nice canbis gösterer

Bir nefesdur gitdi 'ömrin nice yıl
Yum avucun bil ki durmaz elde yıl

555. Ömr didakleri ol bir yılınıs
Niceler yaz yıl u biñ yıl yılınıs

Hic imis bildakleri hic öldilar
Bunda mağbun anda da piç öldilar

Var olan oldur bu 'ömri harc ide
Hakq yolında ol yola togru gide

Uşbu sözden işid imdi bir meşel
Şah-ı mārāna nice buldilar el

Başladı hālin hikāyet itmege
Devran elinden şikāyet itmege

560. Şah-ı mārān eydur 'iy Cāmasb isit
Şemf kıl sözlerime gözün işit

19a. Mışr ilinde varıdı bir key kişi
'Alim idi bilmisidi her işi

Ol kişidi beni israili
Beğligile dutmişidi ol ili

Dirleridi ol kişiye us nām
Aña yaz dutmişidi ol il temām

Varıdı oğlu adı Bulkiya
Aslı yūsuf hem yuzi beñzer aya

565. Okumak yazmak añuñ hem işidi
Hakq sevenlerin ol hem işidi

Ğice gündüz geturardi hak dili
Beğurardi 'ömrini hoş vakt ile

554a. nice K.V: bunca IA

554b. yum IA.K: yumuban V/ bilki durmaz elde yıl K: acınca
gitdi bil V/ bilki durmaz anda bil IA

555b. +u, +yıl K.V: -u, -yıl IA

556a. bildakleri K,IA: yildakleri V

557. beyit IA'da mevcut değıl.

559a. hālin K.V: imdi IA

559b. -hos K.V: +hos IA

560b. gözün K.V: gūşel IA

564a. ilk kelime K'da okunmuyor.

565a. añun hem işidi K.V: hem añun işidir IA

565b. işidi K.V: nisidi IA

566a. "ğice" kelimesi K'da okunmuyor

Zahididi Bulkiyā hos eridi
Atasunuñ hazneleri var idi

Akçaya ve mala ol bakmazıdı
Böñlü meyl idub aña akmazıdı

Ta^catıdı gıce gündüz heb isi
Ända yoğıdı bu dünyā tesvisi

570. Bir zemān ol hālile varur kalur
Atası bir gün meger şayru olur

Şayru olub key katı yatmıdı
Hastalık aña gıluvv kalmıdı

Qendunuñ hālını bildi nolısar
Ömri irdi āhire can ölüsar

Oğıdı kavmi beni isrāīli
Dirilub heb katına geldi ili

Özr dilemege dilim bileği
Yalvarub kamuya özron diledi

575. Oğlına dönub vaşıyyet ıyledi
Ne ki sözi varısa heb söyledi

Kavmiyle heb helāllesdi temām
Ben giderem oğlumu kılun imām

19b. Böyle diyub dağı bir gez itdi āh
Öitdi dirlik geldi ölüm irdi vāh

Gözlerini yumdı dağı virdi cān
Dunyānuñ işi budur bilin iy cān

Āskare şan^cātıdur dnyānuñ
Burimis ğaflet gözün görmez senüñ

580. Gözi açuqlar bilürler ğibreti
Dunyeye tapan ne bilsün hikmeti

567a. "zahididi" kelimesi K' da okunamıyor. Eridi K,V:
vakiğdi IA

567.den -598.e kadarki beyitler K'da mevcut değil.

568a. +ve -hem IA: -ve +hem V

568b. meyl V: uyuban IA

569a. -vu, +heb V: +vu, -heb IA

571b. kalmıdı IA: itmıdı V

573b. ili V: vardı IA

574a. bileği V: nalıdı IA

575a. ilk iki kelime V'da okunamıyor.

577b. vāh V: āh IA

578b. dnyānuñ isi, +bilin IA: dnyānuñ hem pişesi, -bilin V

579a. dnyānuñ IA: dnyānuñ V

580b. tapan V: bakan IA

Hikmet añlayan bilir her ne ki var
Hic durur dünyā icinde ne ki var

Danyeden kalan saña bir hos 'amel
Hoş 'amel kıl itmegil tül-ı emel

Ömrü hos gecirmek oldur danyeye
Danyeden ol hos 'amel birle gide

Yaradığñ yolu añla kârdesim
Bendüñi gör dime kaymam kârdesim

585. Olm olan yir ne yurdundur senñ
Neñ durur çalışdugun derdñ senñ

Ol yiri iste ki bakı kalasın
Anda varub bakı dirlik bulasın

Anda olur lezzet u 'ıys u hayāt
Yaz gel andan ki toludur memāt

Öldi ol şah cunki gitdi ol yaña
Bördi oğlı bu işi batdı taña

Ağlasub kavmiyle ah itdiler
İledub kabre koyuban gitdiler

590. Geldiler miras evini kıldılar
Şamm malın ayratına virdiler

Kalanın oğlına teslim itdiler
Tağilub işle isine gitdiler

Ata gidub oğlı dutdı yirini
Harc idub ömrin geçürdi yirini

20a. Ol kavum anı ulu idindiler
Tağilub işle isine gitdiler

Ol kavum anı ulu idindiler
Ne kıldirse ol yola gidindiler

595. Atasından can bunı yig gördiler
Kamu anuñ buyrugına girdiler

- 582b. itmegil tül-ı emel V: ahır tola emel IA
585a. yir ne yurdundur senñ V: yirden ne olur saña IA
585b. çalışdugun V: çalış u IA
587b. toludur V: doludur IA
589a. ah IA: yas V
590b. virdiler IA: böldiler V
591a. itdiler V: kıldılar IA
592b. geçürdi IA: geçürür V
593b. tağilub işle isine V: ne yola dirse ol yola IA
594. ve 595. beyitler IA'da mevcut değildir.
594. beyitin vezni bozuk.

Ol beni isrâ'ılun kavmi temâm
Bulkiyâya uydılar oldu imam

Âlimidi Bulkiyâ fetvâ virub
Dunya ya hem ahîret kaydın görub

Otururdu bir gün eydür turayın
Ne ki vardur hazîne bir görerin

Bunu fikr idub revân durdu gider
Bir isit imdi hazînedede nider

600. Cün hazîneye geluben girdidi
Ne ki malı varıdı heb gördidi

Hazne dîvarında gördi bir kapu
Söyle belersüz sanasın kim yapu

Kapuyı açub dahî girdi iceri
Bir kucacak evcegez gördi icru

Orta yirde bir ulu mermer turur
Mermer uzre bir demar şanduk turur

Kapusunun kilidi elmasıdı
Acmağa anahtarı olmasıdı

605. Gördi anahtarı yok sanduğı ol
Aldı anı döndi eve dutdı yol

Eve gelub bir cilingir okudu
Belicek sanduğı önüne kodı

Şan'âtile açtı anı bakıcak
Gördi içinde anuñ bir şanducak

Şanducak altun gamasden kilidi
Şanducak üstünde anuñ dilidi

20b. Açuban ustad anı cankim bakar
Bir isit gör kim içinden ne çıkar

- 597b. dünya V: dîna IA
598b. hazîne bir IA: hazneleri V
600. Beyit IA'da mevcut değıl.
601b. kim K, IA: ki V
602b. icru K, V: giru IA. Beyitin vezni bozuk.
603b. demar, turur K, V: ulu, görür IA
604b. olmasıdı K, V: elmasıdı IA
606b. önüne K, IA: önünde V
607b. şanducak IA, V: sanduğcak K
609a. ustad K: ustadânı IA/ şanducacı V

Okıdı içinden anun bir hoş kitāb
Bulkiyā kimden oldı bu hitāb

Okıdı gördi ki na't-i Muştafā
Muştafā na'tinden aldı çok şafā

Ālini etbā'ını evlādını
Okuyuban cemle bildi adını

Ummetini gördi kimler olusar
Ummetinden ne veliler kopısar

Genda hāş u ummeti kavm-i gazin
Asık oldı okuyub Ahmed sözün

615. Bunı Fevrītden cıkarmış atası
Dinle imdi bir nice dor ötesi

Isidub kimse Muhammed dinini
Aña dutmasun dir imiş yönini

Buhl ider imiş bu dīn-i Ahmede
Lānet ol bi din u malhid martede

Ra'bet idub bilmesunlar dir imiş
Na'atide bulmasunlar dir imiş

Andan ötra gizler imiş ol anı
Ögü buldı okudı gördi anı

620. Kisiler saldı benı isrā'ili
Okuduban cem' kıldı ol ili

Göeteruben ol kitābı anlara
Kanda buldıgın didi hem anlara

Açuban na'tı içinden okıdı
Cun temām itdi va elinden kıldı

- 610b. oldı V, IA: olar K
611a. +ki K, V: -ki IA
611b. aldı K, IA: oldı V
612a. etbā'ını V: aşābını K
613b. kopısar K, V: geliser IA
614b. okıyub K, V: isidub IA
617a. -ol K, V: ider imiş ol IA
617b. bi-din u malhid K, V: nā-dini la'lin IA
618a. ra'bet K: ragbet V, IA
618b. na'at nide bulmasunlar K: na'atiye bulmasunlar IA/
na'atiyile bilmesunlar V
619a. ötra gizlerimis K, V: ötri gizlemis IA
620. beyitin vezni bozuk.
621a. anlara V: bunlara K, IA
622b. itdi K, V: oldı IA

Didi kim turun kamumuz varalum
Meshedinden atamı çıkaralum

Ol Muhammed dusmenini bu söze
Oda yakun adla viron ceza

21a. 625. Bunlar eydur anı yakmakda ne ola
Olidor yakduğumuzu ne bile

Kul sininde Tañrı yoksun dusmeni
Açuban dek görmeyelum biz anı

Böyle diyub her birisi gitdiler
Dilde Ahmed mahrini berkitdiler

Āşık oldu Bulkiyā cun Ahmede
Diler imdi anı isteyn gide

Anasınun katına turub varur
Hazretinde yuz yire vurub turur

630. Eydur iy ana helāl iyle baña
Ben giderem bes vedā olsun saña

Anası eydur helāl olsun kuzı
Kańca gidersin aceb koyub bizi

Bulkiyā eydur habibi isteyn
Kamu dertluye tabibi isteyn

Isteyn ahir zeman peygamberin
Siz esen kalun aña ben giderin

Anası eydur ogul olsun ugur
Hoş niyet eylemissin sen bugur

* resten-i Bulkiyā taleb kenden-i resulu'llāhi aleyh ve
yaften-i saħ-i marān

635. Ol aradan Bulkiyā girdi yola
Azm kıldı kim surub sāma gele

623a. didi kim turun K, V: didi durun kim IA

623b. meshedinden V, IA: meşakkadinden K

623. beyitten itibaren IA nüshası karışmış olduğundan dolayı
739. beyite kadar metne V ve K'dan devam edilecektir.

624a. dusmenini V: dusmanını K

625a. vezin bozuk.

626a. kul K: kan V

628b. diler, isteyn V: dilde, isitegi K

629a. turub K: turur V/ 629b. varub turur K: urub durur V

630b. giderem bes V: giderem us K

631a. kuzı K: yuri V

631b. gidersin aceb koyub bizi K: gider iy aceb gird V

632a. dertluye V: dertlere K

*. ...yaften-i marān saħ-i marān K: yaften-i saħ-i marān V

Yurayub yolda katı dardıdidi
Yolı bir gun denize irısdıdidi

Bir gemi buldı meger şama gider
Ol gemiye girdi bir gör kim nider

Gemiye gemiciler can girdiler
Gideriken bir adaya irdiler

Bulkiyā cikub adaya yatdıdı
Ol uyıdı gemiciler gitdidi

21b. 640. Uyanub gördi ki gitmiş ol gemi
Kalmamış ol arada bir ādemi

Ol cezirede birazcuk yurıdı
Ol cezire key'acāyib yir idi

Gideriken on isitdi key katı
Korhudan gitdi anuñ var kuvveti

Varuban gördi yılanlar havl-nāk
Kim görenanñ zehresi olurdı gāk

Biserek deye gibiydi her biri
Hiç uşadı yoğıdı kamu iri

645. Zıkr hus iderleridi par-uşul
Tañrı bir durur Muhammedür resul

Bulkiyā onları ne hayrān kalur
Bir zemān ol deng olubanı kalur

Çün yakın geldi bulara Bulkiyā
Korhudan yavlak bası geldi kaya

Bu yılanlar Bulkiyayı gördiler
Kamusı bas kalduruban durdılar

Biri eydur Bulkiyāya di eyit
Ne kisisisin neyidi bunda kayit

650. Kanğı yirdensin aduñ asluñ nedur
Kim durur cinsuñ eyit fasluñ nedur

636b. yolu K: yola V

638b. adaya K: aṭaya V

641a. birazcuk K: birezcuk V

641b. cezire key V: cezir bir K

642a. an V: ol K/ 642b. korhu V: korqu K

643b. kim görenan V: biyem diyekam K

644b. yoğıdı V: yok idi K

647a. geldi K: gelir V

650b. fasluñ K: faslan V

Bulkiyā eydur kim ādem oğliyam
Hem beni isrā'ildān ben kavmiyem

Bunlar eydur biz beni isrā'īli
Bilmezuz isitmedak biz bu dili

İllā bilaruz isitduk ādemi
Hakk yaratmis heb ana virmis gami

Bulkiyā eydur 'aceb gördüm sizi
Dilānuz ādem bigi söyler sözi

655. Siz nesiz hem aslinuz sizan nedar
Bana diñ eydañ hikāyet nitedar

Bunlar eydur tamu durur yirumuz
Aşlimuz andan durur hem yirumuz

Tamu ehline isitgil bu sözi
Hakk ukubet can yaratmisdur bizi

Bulkiyā eydur tamuda nolduñuz
Ne sebebeden bu adaya geldiñuz

Bunlar eydur tamu kaynayub bizi
Tasra atdi tasuban isit sözi

660. Söyle bil yilda iki gez ol tasar
Kukreyub gelub kapagindan asar

Kati kaynar bahr gibi mevc urur
Heybetile adeti söyle durur

Genduzin gira cekicek görürüz
Variban gira tamuya girürüz

Tamu yilda hem iki gez dem urur
Issi sovuq dünyada andan durur

Yazin issi olucak tamu solur
Zemheride nefesin cekeer alur

-
- 651a. kim K: ki V
653b. gami K: demi V
658b. adaya K: aḡaya V
661b. adeti söyle durur V: adet söyle durdurur K
663a. tamu K: kamu V
663b. dünyada K: kamusi V
664a. olucak V: oldığı K

665. Hem bizom hem tamu ahvali budur
Di senun dahi soracagun nedur

Bulkiyā eydur tamuda ol kalan
Sizden ulu var midur anda yılan

Bunlar eydur var yılanlar tamuda
Burnina bizom gibi girub gide

Tuymaya hic dahi hergiz bilmeye
Tamu durur tamuda ne olmaya

Bulkiyā eydur Muhammed adını
Zikr idersiz ne bilersiz dadını

670. Bunlar eydur tamuda her bir dirahht
Bergi uzre yaziludur ne ki raht

Yaziludur vardur anda usbu ad
Usbu'alemden Muhammeddur murad

22b.

Con isitdi isbu sözi Bulkiyā
Arttdi askı guzel bir ne kalkiya

Bunlara itdi vedā' oldi revān
Suruben deryaya geldi nāgehān

Gördi bahrun sāhilinde bir gemi
Heb muretteb āleti yokdur kemi

675. Gemiye suya itub bindi āna
Azın kıldı surdi gitdi bir yana

Bir cezireye gelub yine çıkar
Yurayuben tolayu cevre bakar

665b. dahi soracagun K: de soracagun kim V

668a. dahi V: dahi K

671a. yaziludur vardur, usbu V: vardurur verdurur, bu K

671b. usbu V: isbu K

672a. isbu K: usbu V

Metnin tamamında bu kelime K'da "isbu", V'de "usbu"
sekinde kullanılmaktadır.

676a. yine V: yine K

Anda da gördi yılanlar key büyük
Başları var şanaşın kim bir öyük

Ol yılanlardan bular yavlaq ulu
Kâti heybetle cezîre toptolu

Orta yırde bir gücucuk ak yılan
Turur anı gözler ol giro kalan

680. Teni abbakça şanaşın kim bilür
Bir yılanın başı ostunde durur

Her kaçan kim çağurur ol bunlara
Tiz gelm̄ diyö kırur anlara

Diriliben ol yılanlar heb gelür
Ol neyi kim buyurur anlar kilür

Şāh-ı mārāndur bu sözi söyleyen
Bunı cāmāsa hikayet iyleyen

Ol yilancuk kim didüm ol benidüm
Dinle imdi bulkiyāya ne didüm

685. Döndi Cāmāsb eydur iy şāh-ı yılan
Siz miduñuz ol cezîrede olan

Şāh-ı mārān eydur Cāmāsb belī
Dinle koyub nice gitdüm ol ili

Bulkiyāyı kīgirub sordum aña
Ne hikayet ne kişisin di bana

68a. Bulkiyā eydur muhamed adını
Okuyub buldum kitābda dadını

Āşik olub çıkdüm anı isterin
Topraga ten başuma taş yastarın

690. Söyledi heb kamu ahvālin aña
Uş budur kim eydayirdüm ben saña

Bulkiyā dönüb baña söyle didi
Şen neşin dinüñ neder söyle didi

Ben didüm uşbu yılanlara bahā
Bunlara şāham adumdur Yemlihä

- 677b. toptolu V: heb tok K
680a. abbakça K: abbak V
680b. durur K: ulur V
681a. çağurur V: çağura K
681b. kīgirur V: kīgira K
683b. Cāmāsa V: Cāmāsb K
691a. dönüb bana V: Bana dönüb K
691b. dinüñ neder V: neder aduñ K

Bes veda idubeni şan gitdi ol
Gemisine bindi şama gitdi ol

Ben didam ya Bulkiyâ yazbin selâm
Benden olsun bu emanet şubh şam

695. Bulucagız habibu'llâhı illâ
Benden aña degorecin ahıla

Gidibeni Bulkiyâ şama gelur
Bir zemân beytu'l-makdiade kalur

evvel reftan-ı Bulkiyâ 'Affan ra ve reftan-ı her da ve
giriften-ı şah-ı marân ra

Ol şehirdе varıdı bir şeyh-i pîr
Adı 'Affan 'ilm içinde bi-nazîr

Hem beni İsa' ilimîş ol dede
Bulkiyanın kaymiyimîş aslı da

'Alimimîş ol beni İsa' ilî
Her neye sunsa İrermîş 'ilm eli

700. Hendeşe ya ilm-i hikmet hey'eti
Dakeli fenne yitermîş kuvveti

'İlmün ol eöyle bilormîş aslını
Kim bilir her cinsün asl u faelini

Tevriti şuhfi zebûrı incili
Okimîş bilormîş her bir dili

23b. Bir şan ol Tevrit içinde mu'teber
Okuyub buldı 'acayib bir haber

Beldi Tevritde okurken uşbu diy
Kim Süleymânın yazugin oldı diy

705. 'Älemi yazug musahhar kıldugin
Anı diy olub Süleymân olduĝin

Okudı 'Affan bu sözleri hemân
Hem Süleymân ölmîşidi ol zemân

Beçurub komislarıdı iy ata
Tabutını yidi denizden öte

693a. idubeni V: idub bana K/ 693b. gitdi ol V: döndi bul K

694b. benden, şam V: senden, nâm K

696a. gidibeni V: gidebanı K

+ evvel, +ra V: -evvel, -ra K

697a. şehirdе, şeyh-i K: şehrdе, şeyh V

700a. ilm-i K: ilm u V/ 700b. dakeli fenne K: dakelisine V

701b. kim bilir her cinsün asl u faelini V: ibtida kandan
olur ya fael K

Barmasındaydı bile engüsteri
Korhudan yarmaz ana diy o peri

'İlm icinde bildi Affan bunları
Ben alayın diridi engüsteri

710. Nice seçem dirdi yidi deñizi
Uşbu kaygudan sarardur benizi

'İlmile buldı işt dermān āñā
Kim nice oldı sonlar fermān āñā

Buldı hikmetde ilanlar şāhini
Kim dutub şanduga koysa āhini

Şenduyile anı götürub yurise
Otlarun dilli bile ne dirise

Āñā hem otlar ağaçlar söyleye
Hāşiyetlerini ma'lūm iyleye

715. Uşbu kayguları Affan diridi
Kanda ola şāh-ı mārān diridi

Bulkiyā bir gun anuñla göriseur
Söylesub birbirile kaym oluseur

İkisi dahı bir illu çıkdılar
Birbirine sözlerini çakdılar

Bulkiyā eydur ilen çok bende derd
Neyledi işt bana bu tire-gerd

24a. Oldı atam kaldı andan çok şayar
Bendim oldı her hazine ne ki yar

720. Bağladı hālin hikāyet eyledi
Şandugı hem ol kitābı söyledi

Tevritun icinden almışdur atam
Yasf-ı Ahmēddur didişum na'tı tām

Bizlerimis haznesinde şahlayub
Buldum anı çunki gitdi ol koyub

-
- 708b. korhudan V: korhudan K
709b. diridi V: didi ola K
710b. sarardur V: sarardı K
711a. buldı K : bildi V
711b. sonlar K: sonra işt V
713a. yurise K: yurise V
716a. göriseur V: buluseur K
719b. oldı +her K: oldı -her V
722a. haznesinde K: hazne V

'Asık oldum okuyub ne' tîñ añā
Høy neler gördüm diyeyin ben saña

Başladı yola çıkuban gitduğın
Ol cezirelere bir bir yitduğın

725. Ol yılanları yarub da gördüğün
Şāh-ı marāna niceşi irduğın

Yolda ne gördise ne isitdise
Ta gelince bunda beytu'l-makdise

Dinledi 'Affān bunun sözlerini
Tiz turub öpdü iki sözlerini

Didi şāz kılduñ söziñle sen beni
Tañrı lutfından sevindürsün seni

İmdi diñle ben sana ne diyeyin
Kamu kaydunı sendü ben yiyeyin

730. Ol Muhammed Mustafā vakti irak
Diyeyin saña kılalum hoş yarak

Bel bana göster yılanlar şāhını
Gidereyin gönlañun ben āhını

Bulkiyā eydur eyā hikmet bilen
Bir eyit neye gerekdur ol yılan

Döndü 'Affān eydur isit Bulkiyā
Her kim ol yılancuğı duta koyā

Bir demürden şanduk icinde bile
Götdürüb yarı dese ilden ile

24b. 735. Her ne ota uğrarısa söyleye
Ne ki var hikmetleri arz öyleye

Andan ötru isterin ben anı bil
Ger bilürsen imdi anı çare kıl

Bulkiyā eydur bulındı eyle dut
Göstereyin neylesen eyle dut

Anı dutub otları bilincegez
Neyleyiserün eyit imdi bu gez

724b. yitduğın V: nitduğın K

725a. yılanları Yarub da K: yılanlara iruben V

727b. durub K: turub V

729a. diyeyin K: diyeyim V / 729b. yiyeyin K: yiyeyim V

732b. yılan K: ilan V / 734a. demürden K: demür V

734b. yarı dese ilden ile K: yuririse ilanıla

735b. ne K: ta V / 738a. bilincegez K: bilicegez V

738b. neyleyiserün K: neyleyiserdür V

Döndi 'Affān eydur anı bulalum
Kamu otlarun devasın bulalum

740. Bol otı bulub suyını alalum
Sarıben derya katına gelem

Ol sudan ayagumuza sorolum
Yarayub derya icine girelum

Batmayalum denize hoş gidelum
Gecuben deryaları is idelum

Andadur kabr-i Süleymān bulalum
Hem Süleyman yüzüğünü alalum

Çün elümüze gire engüsteri
Hukumumuzde ola cumle diy peri

745. Ālemanın şahı olalum ser-be-ser
Bizim olsun şark u şarb u bahr berr

Ser bizim elümüze girere ol
Bulucarsın Ahmedî bulmaga yol

Bulkiya can usbu sözi isidur
Şād olub eydur ana kisi budur

Yaragun varisa iyle gidelum
Şāh-ı marānı varub şayd idelum

Isid imdi gör bu 'Affān ne kilur
Bir demurden kucacak sanduk alur

750. İki billürdan kadehler götürür
Sud u suciyle aluban getürür

25a. Ol aradan sarubeni gitdiler
Geliben derya katına yitdiler

739a. bulalum K, IA: bilelum V

739b. otlarun K, IA: işlerun V / bulalum IA: kilalum K, V

742a. batmayalum K, V: Bulkiya gel IA

743a. andadur kabr-i K, V: kadedur kabr-i IA/ bulalum K, IA:
Varalum V

743b. Süleymān V, IA: Süleymānun K

745b. şarb u bahr K, V: şarb bahr u IA

746b. bulucarsın V, K: bulucarsın IA

746'dan 806. beyite kadar K eksiktir.

747a. can usbu sözi V: usbu sözi can IA

747b. ana kisi budur IA: ki ne hos kisidur V

748a. yaragun, iyle V: ne, it IA

749a. isid imdi IA: imdi isid V

749b. kucacak sanduk alur IA: sanducak gaccak bulur V

750b. sud u suciyle aluban getürür V: sud suci bile alub
götürür IA

751a. +ol, sarubeni -tiz IA : -ol, sarubeni +tiz V

Bemiye binub adaya geldiler
Diñle imdi gör bular ne kıldılar

Kodılar ol şanduga iki kadeh
Sud u sadi icini kilur ferāh

Koyıban katında anuñ gıtdiler
Beni usbu lu'bile sayd itdiler

755. Gızlendub bunlar gözedürler beni
Ĝāfil idom neyleyeyin ben beni

Ĝāfil ola er dutılur baş gider
İs ola mı dahi Ĝāfletden biter

Ĝāfil olub kamu şāhlar oldı māt
Dirlişe mağrur olub geldi memāt

Ĝāfil u mağrur gerekmezdir kisi
Ĝāfil olan kisinin bitmez isi

Ĝāfletile kalma kilma sen gurur
Kıldı Ĝāflet iblisi mağrūr durūr

760. Ĝāflet u mağrūrı iblis iyledi
Yaregin göyandurub is iyledi

Diñle imdi ol iki er nitdiler
Nice şan'at kıldılar lu'b itdiler

Hileyile kıldılar bunlar duzak
Us dutarlar bizi kişşada uzak

Uğradum Ĝāfil gezerken ben aña
Şandugı görub dahi kaldum taña

Beluben çankim icine bağdum
Sadi ya sadi göruben ağdum

-
- 752a. adaya, geldiler IA: aṣaya, gıtdiler V
752b. gör bular ne kıldılar IA: neyleyubben nitdiler V
753a. kodılar IA: koydılar V
755b. ben V: bunda IA
756a. gider IA: yiter V
757a. olub V: oldı IA
757b. olub V: olan IA
759b. kıldı, mağrur durur IA: itdi, mağrurdur V
760. beyit IA'da mevcut deñildir.
761b. kıldılar IA: iduben V
762a. kıldılar IA: kurdılar V
762b. dutarlar bizi kişşada IA: dutıarlar beni kişşada V
762. beyit IA'da aynı sayfada iki defa yazılmıstır.
764b. +ya V: -ya IA. Beytin vezni bozuktur.

765. Tiz turub icine dasedam şandugun
Saci ya sadini icdam bil anun

Dutdi saci beni sarhoş iyledi
Aklum alub basumi hoş iyledi

25b.

Yatmışam anda beni saci dutub
Gelaben bunlar bu şandugı yapub

Gemiye koyub alip gitmişlere
Hey kimay aklı irer bu işlere

Danyenan hoş adeti oldur nidem
Halkı sarhoş iyeler icarur mudam

770. Öör ahi bu maru nuh-serden rehâ
Hic olur mi yâ yılan yâ ejderhâ

Kahr agusun icaraben tas tas
Yarılır dil u tamakları tas tas

Her kime kim mey lobinden çatdurur
Şonra başı azre nice yatdurur

Her kime kim nimet u izzet yirur
Şonra elinden alur yire urur

Öösterer hoş lezzet u iye u hayât
Ahla andurmaz bu halka ol memât

775. Neylesun gaflet sarâbin icarur
Şân-ı mârân gibi aklın söcorur

Ya'ni ol dahı bu carha neyledi
Koydurub şanduga dutşak iyledi

Neylesun carhın elinden ne gelir
Hikmet işi hukmini ieler kilur

765a. tiz turub icine dasedam şandugun IA: şandugun tizcek
icine dasedam V

765b. sac u sadini icdam bil anun IA: saciye saci ikisin
icdam V

767a. dutub V: alub IA

768a. koyub IA: girub V

769a. danyenan oldur nidem IA: danyenan budur mudam V

769b. iyeler IA: -iyeler V

770a. maru nuh serden V: mârâna ser IA

770b. ejderhâ IA: ejdehâ V

771a. icaraben V: yedcaben IA

771b. tamakları IA: tamaklar V

772a. çatdurur IA: dutdurur V

773. beyit IA'da şöyledir:

Kime gelmez eyvel celü kalub

Şonra hoş yire urur elin alub

774b. Ahla IA: ah V

Diñle imdi sañ-ı mārāndan haber
Aluban gitdi beni ol iki er

Yatmışam şandukda bir gün bir gece
Çunki sarhoşlugum iriedi uca

780. Özümü acub cû gördüm Özümü
Buldum ol şandukta ben şanduzümü

Çunki bildüm aliban gitdiklerin
Benümile bu işi itdiklerin

Çağırub didüm beni kimdür dutam
Ne kişilereñ ki kılduñuz fitān

26a. Didiler öldürmezüz korkma seni
Eksogumuz yar bulalum bir anı

Koyuvirayuz yine hoş gidesin
Varasın bize duşalar idesün

785. Ben didüm anı nedir ekeşgünüz
Neyi istereiz di bana eyduñuz

Didi sol otı gerek bulavuz
Şuyını şıkub anuñ biz alavuz

Ol şuyı ayagumuza şurevuz
Varıban deryā icine şirevuz

Geçiben deñizleri batmayavuz
Şark oluban koynına gitmeyevuz

Bildüm ayruş dahı virmedüm cevāb
Bunlara ben ne hatā ya ne şavāb

790. Şöyleserler ol ikisi şubunı
Ben de şandukdan işidirem anı

İşteyib ol otı bunlar bulalar
Şuyını bir hoş şiseye alalar

Şaroben deryā katına ireler
Ol şudan ayaklarına şureler

780a. acub IA: aqđum V /780b. +ben IA: -ben IA

782b. fitān IA: fiten V

783b. bir V: biz IA

785a. anı nedir IA: kim nedir V

786a. didi -kim, geçer bulavuz IA: didi kim, bulub alavuz V

786b. şıkub anuñ biz IA: anuñ şıkuban V

788b. koynına IA: ka'rina V

791b. alalar IA: koyalar V

Batmayalar ol denize girerler
Hem Süleyman dahmesine irerler

Barmağından yüzüğünü alalar
Varıyan bunlar Süleyman olalar

795. Zî muhâl u zî muhâl u zî muhâl
Ör ahi kanda ucar usbu hayâl

Kimseneye ol naşib olmayısar
Hic kimsene ol demi bulmayısar

Karğa kaçan öyküniser tûtiye
Ya kaçan öyküniser toynu toya

Ayu aralan dilka kaplan ola mı
Ya çalakdan mask kokusı gele mi

85b. Kırm bigi aplan göze mi her böcek
Ol kokusun götöre mi her cicek

800. Gelmeyiser olmayıardıur bu hâl
Yahu baygus sahin olmayığı muhâl

Şandığıla beni bunlar bir zeman
Götürubenun yaradiler hemân

Kankı ota varsalar söyleridi
Ben fülân derde devâyam diridi

Bunlara herbir nebât u her secer
Söyleyuben viruridi bir haber

Beldiler bir gün bir ağac dibine
Börmemislardı anuñ gibi neşe

805. Söyleyuben ol ağac eydur benim
Döguben şıkub şuyum alea benim

Ayağına dürtiben girse şuya
Bece yidi denizi şuya şuya

Batmaya ölmeye key bilanz
Eksağunuz neyse benden alunuz

793a. ol IA: can V

795a. +u,+u V: -u,-u IA

797b. öyküniser toynu toya IA: beñzeyiser tûti toya V

798a. aralan IA: aslan V

798b. çalakdan IA: çagalardan V

799b. kokusun IA: kokusun V

800b. yahu, olmayığı IA: kim, olmak V. Vezin bozuktur.

801b. götürubenun yaradiler IA: götüruben yaradilerdi V

804b. gibi neşe V: bigi ne IA

805b. benim IA: cânım V

807a. key bilanz IA,K: ayagunuz V

İşidub bunlar buni şād oldılar
Zirā kim maşşūdlerini buldılar

Bir budagin kesiben hōe yıkdılar
Döşuben anuñ şuyunu sıkdılar

810. Koydılar şiselere mumladılar
Pādişān olduk diya şumladılar

Bu meşeldar umduşun yimez konuk
Bitudugin yir bu söze Hakk tanuk

Hoe dimie Şa'di buni Hae-namede
Ben de geturdum bu Cāmaeb-namede

Gök konuk kuzi yimege fikir ider
İllā ya arpa ya taru yir gider

Donyeden kimeş murad almayışar
Bi-yefādur hic yefā gelmeyişar

27a. # rehā kerdēn-i sāh-i mārān ve her dā ve kişşei kerdēn-i
engāster-i Şaleyman ra

815. İmdi işid gör ki bunlar neyledi
Tanuşuban birbirine şöyledi

Şūn şuyı aldık yöneldi kaydumuz
Koyalum şiteşūn şine bu şaydumuz

Böyle diyub şandugūñ şapuşini
Acdılar cıkaralar bunlar beni

Şicrayub ok gibi atdum şenduzum
Şaara dūşdum diñle ne oldi şözüm

Şiñ yire cıkdum bir yirde durub
Döndüm an itdum bunlara çağırub

820. Didum iy'Affān iy merd-i hilekār
Bil ki onmaz niyyet itdugūñ o kār

809a. kesiben K,V: kesuben IA

810b. şumladılar V,K: yumladılar IA

811b. bitudugin, söze, şanuk K,V: buldugun, şözdar, danuk IA

812a. Hae-namede K: Hoe-namede V/ Şeh-namede IA

813a. cok K, V: con IA

813b. ya arpa ya taru K,V: arpa ve ya daru IA

814a. murād almayışar K,V: rehā bulmayışar V

Bu beyit K'da 818 ile 819. beyitler arasındadır.

...ve her dā, Şaleyman ra K: ... ra her dā Şaleyman -ra V
Bu başlık IA'da yoktur.

816a. yöneldik, IA: bitdi V/817b. cıkaralar K,V: kim çıkara IA

818a. "şicrayub" kelimesi K'da okunamıyor.

819a. -da, yirde IA: +da, yire V,K, K'da ilk kelime okunmuyor

820b. onmaz K: olmaz V, IA/+o K, IA: -o V

Yuz ki irimez elan iy bed-flal
Nice bir sez kulurisan mekr-i al

Elane girab ala mi sanasin
Belki yarub anda oda yanasin

Bu yayuz endise'i siz terk idun
Gira donub hos eyanze gidun

Bende varidi eyet bir isunoz
Ol gidereydi sizon teviseinuz

825. Anı bilmekte cū'aciz kaldunuz
Uda du gezin yabanda kaldunuz

Didi ger kim nice neshedur eyit
Eksugumuz bulduş u bitdi kayit

Ben didum eksugunuz olmaya ol
Belki andan şag isinuz oldu şol

Sizon eksugunuz ot usbuyidi
Şuyı şerbet kendusi hos buyidi

Her kim anı kokuban suyin ice
Ölmeye diri kaluban hos sece

87b. 830. Olmaya şir ölmeye kocalmaya
Hergiz anın yuzi rengi şolmaya

Varidi dirlik otı bilmedunuz
Eksugunuz oludi bulmadiniz

Yohsa seniñ ol Suleymān yuzigi
Elane girmez iderden bilan buni

Buni Affān isiduben kaşidi
Var ki kurtuldun elamuzden didi

821a. yuz ki irimez K,IA: is buna irmez V

821b. mekr-i al K: mekr al V/ meger Var: IA

822b. belki K,V: bil ki IA

823b. donub V,IA: gidub K

824b. gidereydi K,V: gerek idi IA

825a. bilmekte V,IA: bilmege K/ aciz kaldunuz V: aciz
oldunuz K/ akil oldunuz IA

825b. uşda V,K: uşta IA

826a. didi ger kim K: didi kim V/ didiler IA / neshedur K,IA:
fesānedur V

830a. olmaya şir K: olmaya şayru V/ ölmeye kocalmaya şir
olmaya IA

832a. yohsa şenon K,V: yoksa şizon IA

832b. elane girmez iderden bilan bunu IA: elane girmez ko
arkandan yuki V/ elane girmez idersen bil belı K

833a. buni K,IA: bu V

Duyamaduk öldürürdük biz seni
Di ki kurtardun elmaden cân

835. Böyle diyub gitdi anlar egera
Ol aradan ben dañi döndüm gira

Ol cezîreye yine geldüm iy yâr
Beni görub cem'oldı cumle mar

Didiler kim iy bizüm sultānumuz
Yoluna kurbān fedā bu canumuz

Noldı saña kim koduñ gitdāñ bizi
Neyledük kim söyle terk itdāñ bizi

Kullaruñ yok reynākı sultānumuz
Bidicük sultān ola iller isuz

840. Şāh aradan gidelden birbirumuz
Yimege bacladı usagi irumuz

Kaysudan kamu konumuz kurudı
Katumuzdan şāhumuz çun dūr idi

Şāhı görub kaysudan bulduk halāş
Gercek inan bu sözi iy ehl-i naz

Kanda gitdunuz neyidi kaydunuz
Halañuz ne kullarada ey dūnuz

İstedük illeri çevre bulmaduk
Kandalıgūñızı dañi bilmedük

845. Ben didüm geldi serencām basuma
Diyeyin kim şāña kalun iseme

-
- 834a. duyamaduk, öldürürdük K,V: tuymaduk öldürürdük IA
834b. di ki: iy V/ zi IA/kurtardun V,IA: kurtuldun K
835a. egera K,V: gira IA
839a. yok reynākı K,V: reynākı yok IA
839b. iller isuz K,V: tahtlar isuz IA
840a. gidelden IA: gideli K,V
840b. vezin bozuktur,
841a. konumuz IA: kutumuz K,V
842a. görub K,V: görduk IA
842b. gercek inan bu sözi iy ehl-i naz IA: kim bizi şam
eridirdi çun rasās V/ bu söze inan mene K
843b. kullara da ki: kullaruna V. Bu beyit IA'da mevcut
değildir.
844b. kandalıgūñızı K: kandalıgūñı V/ kandalıgūñ dañi biz
bulmaduk IA
845b. kim şāña V: kim şā ki K/ ki şāña IA

Başladım 'Affân bunda geldiğin
Sanduğıla başa hile kılduğın

Beni dutub alıbanı gitdiler
Otı bulub giru âzâd itdiler

Didim ayrık bunda hic durmayalım
Bizi âdem anı görmeyelim

Gidelim kaf tagın işra geçelim
Yarub ol illerde yiyub içelim

850. Qân serencâmımı bunlar bildiler
Gıjgırıban kamu örd durdılar

Noladı biz anları tıyayıduk
İkisin dahi bile yiyeyiduk

Didim ahir geçenden geçmek gerek
İşbu ilden lâcerem göcmek gerek

Böyle diyub ol aradan'azm idub
Yola girduk kaf illerine girub

Sıruben ol aradan gelduk kafa
Gice sunduz zevk ü işret hōş şafâ

855. Yaz olıcak yazın anda yaylarıuz
Kıe olıcak buracuşda cayılarıuz

Yaylamuz kaf kıelamuzdur usbu yir
Sâh-ı mârân sözini Câmâsba dir

İsided Câmâsb bu sözi tañladı
Kâdirañ kudretlerini añladı

846a. vezin bozuktur.

847a. Beni dutub alıbanı gitdiler K,V: dutub alub otı bulub
gitdiniz IA

847b. otı bulub giru âzâd itdiler K,V: o beni giru hem âzâd
itdiniz IA

848b. biz anı V,K: yazın giru IA

849a. tagın V,K: dağın IA

849b. illerde V,K: arada IA

851a. +biz V,K: -biz IA

851b. dahi bile V,K: bile dahi IA

852a. didim ahir geçenden geçmek gerek IA: imdi geçenden
didim geçmek gerek V/ ahiri IA

853b. illerine girub IA: iline gidub V,K

854a. gelduk K,V: gitduk IA

854b. +a K,V: -a IA

855b. buracuşda IA: buracuşa K,V

856b. Câmâsba IA,K: Câmâsba V

Sāh-ı mārān eydür iy Cāmāeb maña
Didum uşda kışşama öñden soña

Yardurur her birinun halkiñ zeyāl
Halıka yokdur zeyāl ol bi-zeyāl

860. Darıo darıo kulları ol yāradur
Bahri kārında şadef ağzında durr

Hind illerinde görösin fili
Sıyrısinek kocucuk ince dili

28b. Sokub anı niceşi kılur zebun
Akl anuñ islerine olur cunün

858a. Cāmāeb IA,K: Cāmāe V

858b. öñden IA,V: öñdun K

859a. birinun IA: birine V,K

860b. bahri kārında IA,K: bahr kārında V/ ağzında durr IA:
kārındadır K,V

861a. fili K,V: kim bir fili IA, vezin bozuktur,

863b. olur V: oleun IA

Yir yüzinde bak bu ulu taşlara
Depesinde şular akub çaglara

Yā giyikler göbesinde kandan
Maak olur otlar biter yafaandan

865. Çok bunun gibi anuñ kudretleri
Göziñi ac bak göre hikmetleri

Çan bu reeme diñledi Cāmaab kelām
Ağlayub dir pādīsāha ben gulām

Noldı sāhum kulına luṭf ide
Bir yılanı emr idub alub gide

İleddüben yir yüzine çıkara
Cinsime yaram bu ben yuzi kara

Sāh-ı mārān eydur anı söyleme
Bu dilegi dahi benden iyleme

870. Olmaz ol is bunda kalduñ sen hemin
Şohbet it benümile hem-niçin

Kaf iline bizumomile gidesin
Diyler iklimin yarub seyredesin

Ādemizād illerine ben seni
İltmāzem söylece bilgil sen buni

Key melūl olub bu Cāmaab saldı baş
Gözlerinden yuzi üzre aktı yas

Kaldı bir muddet sāh-ı mārānile
İkisi birgün otururken bile

875. Sordu Cāmaab ol yılanlar sāhına
Bulkiyā ve 'Affān ahvālin yine

Bunlar aldı mı Süleymān yuzugin
Varı bildiler mi yā aña degin

-
- 863a. taşlara K, V: dağlar IA
863b. çaglara K, V: çaglar IA
864. IA'da mevcut değildir,
864b. biter K: yıpar V. Son kelime K'da okunamıyor.
865b. bak göre K, V: görösin IA
866b. dir K: bir V / ağlar eydur IA
867b. noldı sāhum K: nola sāham V/ sāha nolaydı ben IA
868b. yaram bu K, V: varayum IA
869b. iyleme K, V: dileme IA
870b. +ol K, V: -ol IA
872b. söylece, sen buni K, V: söyle, sen anı IA
873a. olub K, V: oldı IA
874b. otururken K, V: oturdı IA
875b. +ve, gine K: -ve, yine IA, V

Key 'acāyib kişşadur diñleñ size
Eydeyin bir' baslayub girdu söze

29a.

Ol aradan cunki bunlar gönüler
Diñle imdi baslarına ne gelur

İkisi gidub delim il geçdiler
Bice yatub tañla durub söcdiler

880. Ol şudan ayaklarına surdiler
Yuruyub deryā icine girdiler

Batmadılar denize hā gıtdiler
Neylediler isit imdi nitdiler

cok 'acāib bahri cānāvarları
Bördi bunlar darlu darlu her biri

Deñizāñ yazinde yururleridi
Anları su icre görurleridi

Şu yazinden itmeyub hergiz meger
Yidi deñizden bular kıldı guzer

885. Yidi deñizden öte geçub meger
Gördiler bir taş yuce söge deger

Buluda benzer yuce key ulu taş
Dört yanından şular akar taş taş

Yemyesil ol taşda yeşim taşları
Darlu darlu kıymetiden kusları

Toprağı muşk u 'anberden ol zemīn
Tolu 'arzi bee berāberdur hemīn

Suruben bunlar bu taşta çıkdılar
Yuruyuben çevre yana bakdılar

890. Gördiler ol taşda bir key ulu gār
Birurise anda yuz biñ er sigār

877a. diñleñ K,V: diñle IA

877b. baslayub K,IA: basladı V

877'den sonra IA'da su beyit vardır:

Bir gun irub deñize kosdılar

Pes revān ol şice ağzın aqdılar

879-894 arası K'nun bir sayfası elimizde yoktur.

881a. deñize IA: turmadın V

885a. geçub IA: geçib V / 885b. yuce IA: ulu V

887a. taşda yeşim IA: taş yeşimdur V

888a. 'anberden IA: 'abirden V

889b. yuruyuben çevre yana IA: yuredub çevre yire V

890a. +key IA: -key V

Gördiler ğār icre bir zerrin taht
Bir cuvān üstinde yatur hūb saht

Durr u cevherle māsakkal taht zeyn
Bakıcak göz kamaşur olur ayn

Ol cuvān üstinde durlu kıymeti
Tonları var kim bulunmaz kıymeti

895. Sal u mah yıllar şecub yetmişdi
Öluben bu dünyeden gitmişdi

896. Sağ elini yareği uzre komis
Söyle yatur şanasın kim uyumıs

Key ölüm uykusına yatmış yatur
Tura sol vaktin meger calına şur

Merdan ber dest ra engusteri
Şurh-ı yakut murabba her biri

Ber nobisatē car-nam rani nigin
Bozurg-ı nām-ı Huda-yı ber-terin

Hös murabba kasi var yakutdan
Canlar olurlar safā ola kutdan

900. Belk urur şun bigi ol söyle aru
Ya şanasın bir icim sudur şuru

Hem kasi bil muhr-ı Suleymānıdı
İne u cin vahai ana fermanıdı

Bulkiya göruben oldu ters-i nāk
Korhudan şan zehresi olurdu çāk

Döndi Affāna şorar kim usbu yir
Adı ne kindar bu yigit ber şerir

Geldi Affān eydur us bunca emek
Heb bununçundur ne hācet demek

892a. durr u IA: durlu V

894a. sal u mah V: salı IA

897a. merdān IA: merādān K, merderān V/dest ra IA, K:dest-ı rāst

898a. ber IA, V: ben K/ car-nām K, IA: car-su-yı V /rani nigin
IA: an nigin K, V

899a. murabba, var K: murabba, -var IA, V

899b. canlar alurlar IA: cinniler anlar K, V

900a. belk, bigi +ol, aru K: berk, gibi -ol, nurlanu V/IA'da yok

901a. +bil V: -bil K/ IA'da mevcut değil,

901b. cin u, ana fermanıdı V: cinni, -ana fermanıydı K

902a. göruben V: görub de K/IA'da mevcut değil,

903b. bu yigit ber şerir K: ki bunun ismi dir V, IA'da yoktur,

904b. bununçundur IA: bununçun oldu V

905. Ubu tahtı bil Süleymān tahtıdur
Ne ki var rahtı Süleymān rahtıdur

Hem Süleymāndur bu taht üzre yatan
Çokdan ölmisdir canı kırı ten

Barmağındağı yuzukdur mülketi
Anuñla dutdı oldur heybeti

Diy ü perri yıl ü kuş mar canāyār
Bu yuzukdedür muşahhar canı var

Yuzığı kıldı Süleymān bil bunı
Barmağından alayın üş ben bunı

30a. 910. Çekuben zahmet şararduban beñiz
Bunun için geçdöge yıldı deñiz

Buyıdı maķşudum bunı bulayuz
Barmağından yuzigini alayuz

Varuban hem biz Süleymān olayuz
Ne ki bu hakm itdi biz de kılavuz

Bulkiyā eydür eyā hikmet bilen
Hikmet icre bir kılı iki dilen

Bu degül midar Süleymān-ı nebi
Kim bunun Dāvud peygāber ebi

915. Yuzigile dutduğı bu mülketi
Mu'ciz itdurur bunıñ iy hikmeti

Her nebide var durur bir mu'cizat
Gösterür durur anuñla beyyināt

Gökde İdrīs Nuh tufān iyledi
Hem Halil odı galistan iyledi

Oldı Musānun'asāsı ejderhā
Yusuflı kardeşleri koydı çaha

906b. ölmisdir, -yoktur kırıtın IA: ölmis, yoktur kırıtın

908a. +a, +a, IA, Vi divi -a, yılı -a, K/ mar IA: her V,K

908b. yuzukdedür IA: yuzugedür V,K

909b. añı IA: bunı V

910a. çekuben IA: çekiben V,K

911a. buyıdı maķşudum IA: maķşudum buyıdı V/ maķşudın K

912b. kılavuz V,K: +her, ideyüz IA

913b. dilen IA,K: yaran V

914a. Süleymānı IA: Süleymān V,K

914b. kim bunun, ebi V: buna durur bil Davud, emir IA/ bunadır K

915b. mu'ciz itdurur IA: mu'cizatıdur V,K

916a. her nebide vardurur bir mu'cizat IA: vardurur her ü nebi
de mu'cizat V/ -a nebi K/ 916b. gösterür IA: gösterür V,K

917a,b. eyledi K, IA: diledi V

Dutdı Dāvud demari mum iyledi
Olulər durup İsa'ya söyledi

920. Bu Süleymān-ı nebiye mülketi
Buña mu'cizə virdiler añla buni

Yüzüğini hic kiməne alımaz
Bunciləyin həm Süleymān olımaz

Zirā kim kıldı 'du'ā usbu resul
Təhrī dergāhında həm oldı qəbul

Rabbī həb lī mülketi lā yabağı
Var durur Teyritdə də işbu dahi

Gəl gidəlmə olmayanı işləmə
Bir cürək əndisədən gətir söyləmə

925. İsidub 'Affān bu sözi kəkidi
Əmri gəcmis ol gəni cək şəkidi

926. Bulkiyəyə döndi əydür söyləmə
Bu cürək tə'villərini işləmə

Bən yüzüğü əlməyınca gətirməzəm
Çunki gəldüm bən buni tərək itməzəm

İəm-i a'zəm ögrədəyin bən sənə
Okuyuban söylə durgil bir yanə

Bən də okuyu okuyu yarayın
Barmagından yüzüğün çıxarayın

927. Bəylə diyub ögrədi virdi añə
Okuyub gəndi dahi yardı añə

Tahtə yakın gəlincək kıldı nigāh
Tahtuñ altından cəkə gəldi nəgāh

919b. durub İsa'ya İA: İsa'ya durub V,K

920a. Süleymān-ı nebiye mülketi İA: Süleymān-u nebiye mülkünü
V/ Süleymān nebiy dünyə mülketi K

920b. buni V,K: 'ibrətini İA

923a. mülketi yabağı İA: mülkən yabağı K/ mülkən yabağı V

923b. vardurur Teyritdə, dahi kədəğı V/ içində bu dahi də,
dəğı İA

924a. olmayanı İA: olmaz işi V,K/ 924b. bir İA: bu V,K

925a. Affan bu sözi İA,V: bu sözi Affan K

925b. gəni cək şəkidi İA: gəni cək kəkidi K/ gəni içün kək idi V

926b. tə'villərini K,V: də'villərini İA

927a. gətirməzəm İA,V: gətirməzəm K

927b. gəldüm bən buni, itməzəm K: gəldük bunda bən, itməzəm V
gəldük bunda bən, itməzəm İA

928a. ögrədəyin K: ögrədəyim V,K/ 928b. -söylə İA: +söylə V,K

929b. yüzüğün çıxarayın İA,V: yüzüğünü ələyin K

931a. kıldı İA,K: itdi V

Bir ulu ejdehâdir gijşuriban
Kuyruğının üstüne tarb duruban

Didi kim bi-terşane bâk fuzûl
Tanrıdan korkmaz misin bedbaht kul

Ben Süleymân tabutına bekciyem
Eice gündüz saklaram key sakciyam

935. Dön gıra kılma dilîrlik gelme hey
Oda yanma ecele sözüm ölme hey

Eslemez 'Affân korkmayub varur.
Hâ dilinden İsm-i â'zam gecirür

Ejdehâ cun eslemez gördi sözün
Ağzını acub dem urdı bir gezin

Çıkdı ağzından nefes odı semum
Ger dokunsa demari eylerdi mum

Ol mağara odıla oldı dolu
Yalıñ oldı heybetile key ulu

940. İtmedi od bunlara her giz kâr
Dillerinde nâmıdı buzurgvâr

İllâ heybetden bu yaña Bulkiyâ
Kısilub cânı bası geldi kaya

61a Key diler olub bu 'Affân cun gelür
Dağırub bu ejdehâ feryâd kılur

Tañrı adıyla 'azim oldun baña
Emriyile gör ne kılam ben saña

Eyle diyub yine ağzını acar
Dem uruban gijşuriban od sacar

945. Eslemez 'Affân odı gelür becidd
Yuzıgi almaklıga eyledi cidd

Heybetinden ol yılanın odıla
Bök karardı nefesinden odıla

932a. dir IA: kim V,K

932b. tarb IA,K: dik V

933a. ne bak K: nâ-pâk IA,V

933b. korkmazıñın K: korkmazıñın iy V,IA

934b. sakciyam IA,V: bekciyem K

940. IA' da mevcut deñil

943b. kılam V: kıluram IA,K

944b. uruban, od IA,K: urub odlar V

945b. eyledi IA,K: iderdi V

946b. sök karardı nefesinden odıla V: kararındı nefesden dudı-
la K/ göñi karardı nefesinden dudıla IA

Kakıyuban kati dem urdı cihān
Odıla teldi deniz cumle cihān

Belmedi 'Affānıñ ol hic 'aynına
Cān u dil yuzuk dinlemis aynına

Dem uruban ejdehā bağlar yolu
Korkmayub 'Affān kimramaz kıli

950. Tahta gelub küsesine bindidi
Elini cankim yuzuge şundidi

Hakk Te'ālā Cebra'ile emr ider
Yire indi gör bu 'Affāna nider

Bir gezin haykırdı kati un ile
Urdılar anı gönele gönile

Duğdı 'Affān Bulkiyā usşı sidub
Ejdehā dem urdı anı işidub

Çıkdı od 'Affānı yakdı kapkara
Kulini yil göge şavurdi yire

955. Bulkiyāyı yakmadı Hakk bekledi
Muştāfanun 'aşkıdur şakladı

Şevdigicün Ahmedi dünyā odi
Yakdı 'Affānı yu anı yakmadı

Gör ahī anı şevneni dünyāda
Yakmadı od şarkı olmadı şuda

91b. Her ki şevub Ahmedi yolın vara
Şenduyi cennetde yarın ol göre

aşıkān-ı muştāfā ender bihist dūsmeni u der cehennem
odi zist

Rahmet'ullāhdur anun 'aşıkları
Kamu cennetde şamuda yok biri

947a. ilk kelime okunamıyor K

947b. doldı IA: teldi V

948a. hiç ol 'Affānın IA: 'Affānın ol hiç isine K/ aynına V, IA

948b. canu dil, dinlemis aynına IA, K: can gönli dūşdi, şevkına V

949b. korkmayub IA: korkuban V, K

951b. 'Affāna K: 'Affānı IA, V

952b. urdılar anı gönele gönile K: urdı şandılar iy gönile IA
urdi anı nārıla degul nūrıla V

955b. 'aşkıdur IA, K: 'aşkıydı V

956b. anı K: bunu IA, V

958a. her ki şevub IA, K: kim ki şever V

#. dūsmeni u der, odi IA: dūsmen-i u der-, ruy-ı V/
dūsmeni u der, ruy-ı K

960. Sən dəhī bulmaq dilərəñ ol demi
'Asiki ol ədikilə yimə şāmi

Ger anuq sən sunnetin dutmayasın
Tənrinin buyurduğun itmeyəsin

Bil ki sənəin əgī yu cāni kişī
Kəni inşāf Həkdən utən iy kişī

İltələr sənī tənunun dibinə
Görməmiş oləsən ənün bigi ne

Ahmedi sənənlər həli sōyledür
Səymənlər ahvəli həm sōyledür

965. Muştəfānuñ 'əkini cənler fedā
Başlayələm yimə 'əffāndan nide

Yandı 'Affān Bulkiyə qaldı gərib
'Aklı gitdi bir zəməñ ibrət görüb

'Aklı təgilmis sərāşimə olub
Gəh gələb gənduyə gəh yavı kələb

Cəbrā'īl bu həlde həs gəldi aña
Cəbrā'īli görəcək qaldı tənā

Şuret-i ədem giyer tənler arı
Bulkiyə didi kim gəlmiş bəri

970. Bulkiyə varub aña virdi səlām
Ol dəhī aldı səlāmını tənām

Bulkiyə əydir yigit ne kişisən
Uəbu illerde kimuñ bilisən

Bulkiyə didi bənven Cəbrā'īl
Pəyk-i həzret həlik u rabbu'l-cəlil

960b. yimə K: yiməgi IA,V

961a. dutmayasın IA,K: dutmazısən V

961b. Tənrinin buyurduğun itmeyəsin IA,K: Həkk buyurduğı
yolə gitməzsən V

962. IA' da məvcut değıl

963a. tənunun IA: tənular V,K

963b. bigi IA: gibi V,K

964a. həli IA: istə K/ uəda V

964b. ahvəli həm sōyledür IA: həli dəhī bōyledür V,K

965a. gərib IA: həzın V,K

965b. 'ibrət görüb IA: əqdı gözün V,K

967a. 'aklı təgilmis V,K: yənmiş əzmis IA

968a. Cəbrā'īl bu həlde həs V,K: dururkən Cəbrā'īl IA

969b. bəri IA: bərdə V,K

970a. varub IA: vardı K,V

971b. illerde IA: yad ilde V

92a. Ne kisîsin ben de sorârın saña
Nedur adun neye geldün bu yaña

Bu Süleymân kabrine geldün neye
Bunda maķşudun neyidi söyleye

975. Ruh-ı kudseî Bulkiyâ cunkim bilir
Ta'zimile aña key'izzet kılar

Didi ben kaymâm benî İsrâ'îlî
Ahmedicun terk kıldum ol İlî

Bulkiyâdur bilgil adımı benüm
Muştafânun 'âsıkıyam iy cânüm

Muštafayı İsteyü çıkdum sama
Anda şataşdum bu 'Affân-ı şuma

Baña didi Muštafâyı bulasın
Sen eger benümile bir olasın

980. Eyle diyicek gezin uydum ana
Ol da beni aldı geldi bu yana

Yandı ol şokr ben kaldum diri
Ölmedin İnea'llah görem peygâmberi

Gebrâ'îl eydur İstî dinle beni
Muštafacün yakmadı ol od seni

Yarı İmdi dağı bunda durma git
Ne dirüm saña sözum benüm İstî

Hos evuñde fâriğ oluban otur
Bu guruk endişenden terkini ur

985. Böyle diyub Gebrâ'îl cün gayb olur
Ol arada Bulkiyâ durı kalur

reften-i Bulkiya deryâ-yı 'ummân ve dîden-i
'acayibhâ-yı u ra

973b. adun IA: işün V

976a. ben V: benim IA

977a. -söyle gil adımı IA: söyle bil adum V

978a. muštafayı İsteyü çıkdum IA: çıkdum anı İsteyü geldum V

978b. Affanı şuman IA: 'Affan uşuma V

980a. gezin IA: bu gez V

981a. yandı ol, ben kaldum IA: ol yandı, kaldum ben V

#, -residen-i IA/ -ummân +ol K

981' den 988'e kadar V' in fotokopisi okunamadığından K
nushasından devam edilmiştir.

986. Gâr icinden cikuban döndi giru
Surubeni denize indi giru

Eise'i icre gine suyin alur
Ayagini ol suyila yar kilur

98a. Denize girub gönuler o gine
Çok serencâm görür ol döne döne

Dinledi Cāmasb bu hāl-i kişşā'i
Kāyguyı kedi unıtdı suşşāyi

990. Sāh-ı mārān didi iy Cāmasb-ı yār
Yarisa sözün senün dahı biyar

Döndi Cāmasb eydur iy dānā-yı sāh
Nice olur usbu benüm isüm ah

Baňa da olmaz mı hergiz bir meded
Söyle kalısar miyam bunda ebed

Sāh-ı mārān eydur ana cān-ı men
Cān azizdur kıyamazam aňa ben

Sen çıkınca dünyeye ben ölürüm
Bu işi ben nice rāzi oluram

995. Bunu Cāmasb isidub kesdi sözün
Oldı hāmus bir zemān yumdı gözün

Gözini acub katı ah iyledi
Şāh-ı mārāna dönübün söyledi

Bārī digil Bulkiyā hālin digör
Evine gelmiş mi ol yanmış cigör

* vasf kerdan-ı sāh-ı mārān ez hāl-i Bulkiyā der pis-i
Cāmasb ve residen-ı deryā-yı evvel

Başlayalum gine bir söze gārib
Aqla dūr u kudrete yavlaq karīb

- 986a. döndi IA: döner V,K / 986b. indi IA: iner V,K
987a. eise'i icre K: eiseyi aca IA,V / 987b. yar IA: ter V,K
988a. o K: ol V
989a. Cāmasb K, IA: Cāmas V
989b. kedi unıtdı IA: unıtdı kedi K,V
990b. sözün senün dahı K, IA: senün dahı sözün V
991b. ah K: vāh V
992a. olmaz mı -ki hergiz +bir K: +ki, -bir V
993b. kıyamazam -bil IA: kıymazam +bil V,K
994a. çıkınca dünyeye IA: çıkıncak dünyāya K / çıkınca dünyāya V
997a. digil V, IA: dinle K / 997b. gelmiş IA: geldi V,K
*. ...+der pis-i IA: -der pis-i K,V
998a. gine, söze K: yine, söz-i V, IA
998b. karīb K,V: gārib IA

Zira kâdir kudret isidur hakîm
Kimese bilmez ilmini öldür âlim

1000. Diñle imdi kudret iselerin gine
Tutiler ötdüreyin döne döne

Bulbul-ı dilden aculaun cān guli
Söz meydānına çıkun cū daldalı

999b. Dökübən söz zulfikārın gira
Dökübən kafūr üzre anberi

Söz nakşından urayım bir rakam
Muek ac üzre saçayım hem bakam

Söyle imdi dilde fırsat variken
Cān bağıın gullerin almadın diken

1005. Yoksa bir gün şolısar taze gulūñ
Ötmeyübən kalısardur bulbulūñ

Bir gānīmet vaktunda zinhārgū
Yohsa bir gün ölüser zinhārgu

Söz sunğurını ögret āhūya
Bağma sen yā köklige yā tihuya

Evciyisēñ sen evuni alagör
Yohsa dilka gibi kuyruk şala gör

Nerresir olub söze aqlanlayın
Egre dilka gibi olub yatma bayın

1010. Söyle imdi holdı hāl-ı Bulkiyā
Kancaru yardı isit kaya kaya

- 999a. zira kâdir, isidur V.K: zira kim kâdirdür kudret işi IA
1000a. gine K: yine V/ bu beyit IA' da yoktur
1001b. çıkun cū diledi IA: çıkun daldalı K.V
1002a. zulfikārın gira IA: zulfikārın ben gira V.K
1002b. anberi IA.V: anberi muy K/ beytin vezni bozuk
1003b. ac üzre saçayım hem K: bigi ac üzre saçayın-hem IA/ ac
üzre saçayın hem V
1004a. dilde IA: di ki K.V
1004b. bağıın IA: bağı K.V
1005a. yoksa IA: yohsa K.V
1005b. kalısardur IA: kalısar K.V
1006a. gānīmet K.IA: gani sen V
1006b. ölüser IA: ölesin K.V/ vezin bozuk
1008. beyitten itibaren IA' da inceleyeceğimiz bölüm yoktur.
1008a. evini V: pelengi K
1008b. dilka V: dilki K
1009b. olub, bayın V: anıb, buyrun K
1010b. kancaru, isit V: kancuru, eyit K

Sāh-ı mārānūñ dilinden bu sözi
Dinleñil Cāmasb söylərđi özi

Eyduñ iy Cāmasb diyeyin girdi us
Bulkiyanun kışşasınıñ dinle hoş

Deniz uzre yurıyuben gıtdi ol
Bideriken nāgehān azdı yol

Denizün yazın yurıyub geçicek
Bir cezire gördi hurrem par-cicek

1015. Otları sūmbul za feran yāsēmen
Kıymetiden taşları yeşil cemen

Bular akar taşyib u tāhir-revān
Su kenārın çevre almış ergevān

Bitebenen ney şekerler uzamış
Toptolu şeker içi her bir kamış

33b.

Nilofer altın kadeh ele alub
Su sene dolu içer serhos olub

Yā süsen mest oluban çekmişdi tiğ
Hişm-nak durmuş özenmiş reng-i miğ

1020. Can urur karsu benefese huy-ı hōş
Belur ağızından nefesler buy-ı hōş

Ya gullı gör urunub yākūt i renk
Galdurur meclide ol bulbulē reng

Anberin zulfını gör sūmbul qözub
Nergisi gör karsusına göz süzub

Lale tonlarını la'līn reng idub
Karara yanmış ciğer üşü gidub

Cağırur baba diye kim colıki
Gel beru bana de giru colıki

1025. Yā geluncuk ciceği kana banub
Par-cemen kararduban oda yanub

Cağırur haşhaş kim yā ser-firāz
Beru gel kim öpeyin taş iyle nāz

1011. vevin bozuk.

1017a. bitebenen K: Can Y

1018b. sene K: sana Y

1019a. çekmişdi K: çekmiş Y

1019b. özenmiş K: şeymiş Y

1020a. can urur K: görürür Y

Yâ karecik demcugi ne hōca ter
Orta boylu kehribar rengi dutar

Kamudan öndin geloben çağurur
Tiz gelin bu meclise dir kiğurur

Her şukufe urunub bir reng ü buy
Her kenârda meclis ü ortada huy

1030. Serhös olub bu cicekler kamu mest
Tolu icmis yâr elinden dest-be-dest

Bu safâdan hös müzeyyen marg-i zâr
Bunlari görüb ider her margi zar

Her seher durler ider sebnem-nisâr
Bu cicekler üstüne fasl-ı bahâr

Bu safâdan kamu eşcâr katı hös
Oluban baclar şalarlar sebze-püs

34a.

Cânayarlari anuñ kulli pelenk
Şulari tahir-revân ayn-ı kuleng

1035. Bulkiyâ cıkıban anda bakdidi
Ağlayuban yaşlari çok akdidi

Anda bildi göndunuñ yol azduğın
Yol bitmez tañlama ol azduğın

Yimege nesne bulamaz zâdı yok
Key melul oldı oturdu anda çok

Tâline katı karandıyidi
Ahsam olub cun güneş indiyidi

Nagehân cıktı deñizden bir kepî
Söyle çağırdı cihân ditrer hepî

1040. Cıktı ardınca delim maymun ulu
Bulkiya korkub bası oldı kayu

Dabı cıktı cânavardandur meğer
Her biri ağzında dutar bir gaher

1027a. hōca ter K: hōs dutar V

1029a. reng ü V: rengi K

1029b. meclis ü, cüy V: meclisi, hüy K

1031a. müzeyyen K: müretteb V

1032a. ider K: kilur V

1035a. aña K: añdan V

1036b. ol K: yol V

1038b. olub K: oldı V

Cağrısuban bir zemân ulıedılar
Dınayub birbirile kalıedılar

Bunların unın isiduben peleng
Tağdan inib başladılar katı ceng

Irteye değin katı ceng itdiler
Tanla olıcak tağılıb gıtdiler

1045. Bu deniz cāhavarından olanı
Götüruben aldı kaplanlar anı

Aldı bunlar da ulusun kaplanın
Şuya çekub yidiler etin anın

Bulkiyā gördi yice bu iseleri
Korhudan birbirne gecdi dieleri

Taırinun bunun gibi kudretleri
Añla iken çok durur ibretleri

reften-i Bulkiyā ve residen-i deryā-yı davem ve diden-i
‘acāyibhā-yı u ra

Bulkiyā andan sararduban beñiz
Gıtdi geldi sine buldı bir deñiz

1050. Giriben anda dañi bilmez gider
Ol deñizi öte gecdi gör nider

Yine bir hurrem cezire buldıdı
Saruben cun ol araya geldidi

Yoğıdı anda ağac kāmı kaya
Dere yu uçrum inen çok kim saya

Otları yavean mignatış tağı
Toptolu olms keler ici tağı

Yavean otlar çok giyikler var şığır
Tolu göbegile mşk yığın yığın

1055. Her keler bir ejdehā gerdārıdı
Anda yavruları yumurdlarıdı

Her giyik yir zinde pilden uludı
Başları heb sekizer boynuzludı

1050a. giriben K: giruben Y

1051 K'da yeri deñisiktir.

1052b. dere yu uçrum Y: dereler uçurum K

1054b. tolu göbegile mşk K: toptolu mşk göbegi

1055b. yavruları yumurdlarıdı K: yarıyub yumurtlarıdı Y

1056b. boynuzludı K: boynuzıdı Y

Ahşama dek Bulkiyā anda kalur
Çunki nūruñ yirini zulmet alur

Çan güneş taht-ı zemīne 'azm ider
'Aakeri nūrāni heb bile gider

Çekiben sancağ kamer yire göge
Bendedur yılduzlar ol beñzer beñe

1060. Çan kamer 'akai gice bahre düşer
Kamu yılduzlar bile çeyre düşer

Gök olur deñiz yazi seyyaradan
Nicei duzmis gör ahi yaradan

'Arifisēñ kudretine kıl nezar
Nice gör nur kudretinden çok eser

Kalmasıñ işbu eserde tañlayu
Yaradani gör ahi sen añlayu

Yine nolar diñle imdi ol gice
Bulkiyā miskin becidd uğrar güce

35a. 1065. Gicēniñ geçicegez bir ulisi
Su icinden cıkdı gine ulusu

Bir ulu seri deñizniñ itleri
Ditreduridi yiri heybetleri

Ol giyiklere cıkub çapındılar
Göruben atlar dahi depindiler

Urer itler ol giyikler yugrāsır
Korkusından ol kelerler segrisur

Yine bunlar iylediler katı ceng
Yiryuzi heybetden oldı teñg teñg

1070. Yine cıkdı bir bölük çok cānavar
Beydeleri kara emcekleri var

Her biranın emcegi san bir tulum
Sadile toptolu yimis iy ulum

Ol kelerleri varub emzurdiler
Biru varıban deñize girdiler

1059a. yire K: yarar V

1060b. yılduzlar, düşer Y: yılduz, düşer K

1062a. kudretine kıl V: kudret kılğıl K

1063b. ahi K: ahir V

1065b. cıkdı gine V: gine cıkdı K

1067b. depindiler K: degindiler V

1071b. yimis K: durur V

Tağılub itler giyikler gittiler
Şubha degin usbu isi itdiler

Dok 'acayib tañuq isler isler ol
Durla durla gösterur cunbieler ol

1075. Lu 'betidur halkı ol hos oynadur
Yili esdurur denizler kaynadur

Durla halkı yaradur rişkin yirur
Her bironun vaktile kaydın görur

Şanı 'ün şun 'in göub kima 'acab
Bil is isin kim bulasin sen tarab

Yol azub halk isine kalma tana
Toşru yol bul kim yarasin sen aña

Toşru yol bulanların dut etegin
Tā kim itteler seni aña degin

1080. Anda varub bilasin is neymis
Bu caruk seyda o teşvis neyimis

35b. reften-i Bulkiyā ve resideben-i deryā-yı sıvum ve
diden-i 'acāyibā-yı u rā

Ma 'rifet şāhina hos tāl aqladuk
Bulkiyā sözine sine baqladuk

Ol aradan sine gitdi yalunuz
Eydeyin hālini taña kalunuz

Yine geldi bir 'acab bahre ulu
Yasıla oldı iki gözi tolu

Ağlayurak aña girub gitdi ol
İşbu şı 'ri okuyub eyitdi ol

#. şı 'r kerden-i Bulkiya ve 'itāb kerden-i çarh

1085. Didi ruzigara elunden figān
Ceyr u mihnetunden iy çarh el-āman

1075a. oynadur K: aynadur V

1077b. is V: isin K

1078a. yol V: bol K

1079. K'da mevcut deşil.

1080b. o V: eyu K

1081a. hos K: us V

#. kerden-i K: goften-i V

1085a. ruzigara V: ruzigarun K

1085b. ceyr u. iy çarh el-āman V: ey çarh K

1085'dan itibaren K nüshası elimizde eksik olduğundan V nüshasından devam edilecektir.

Nice dönercin uşbu soluña
Nola bir dañi saga dönercin zeman

Yir u gökyuzuñ kara isun belā
Gok cefalar halka idercin ayān

Bir gun ola kim yıka iy carh seni
Nice yasayub kala sen iy cihān

Yok ma uduñ Tañrıdan korkmaz misin
Tāb iyle cevri yurekleri kan

1090. Āndi şimāklık utanmamak neden
Nice bu kulmaşlıgıla bu yalan

Tañrı kıla saña da itduğunu
Ki itdugin her kisi bulur bi-gumān

Carhun elinden cefa görub delim
Yuregi olmisidi dilim dilim

Ol aracukdan varuban denizi
Becuben buldı varub isarā yönü

BİBLİYOGRAFYA

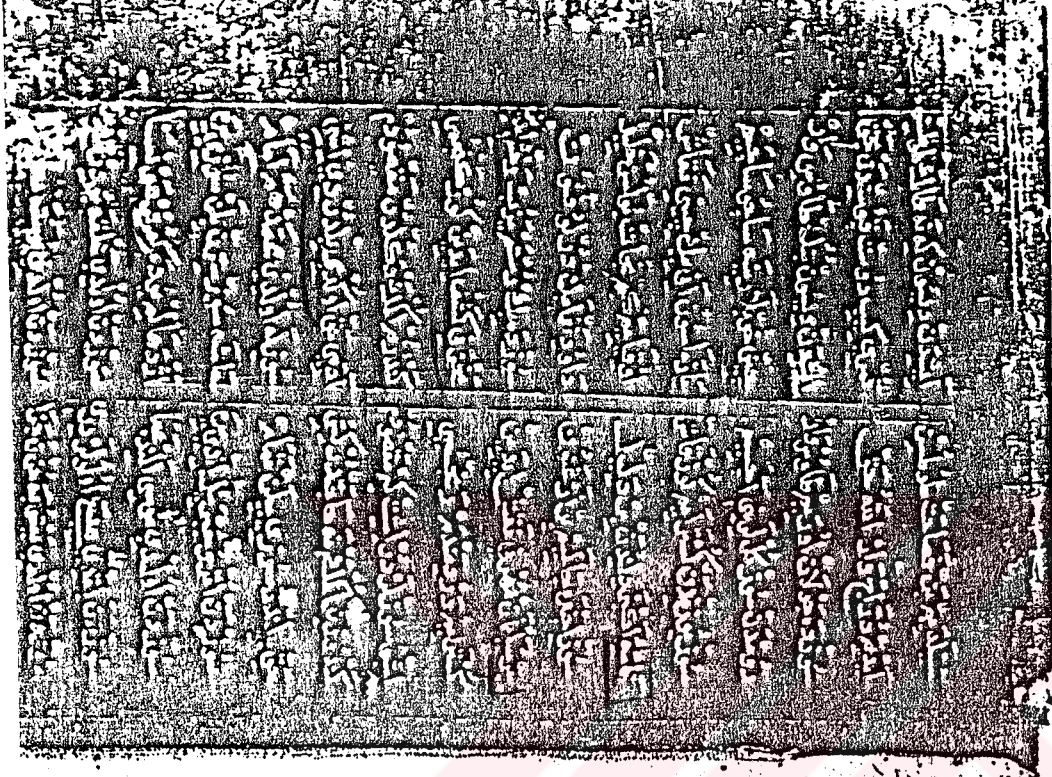
- Asikpasazade. Asikpasazade Tarihî. Sadelerlendirilmiş versiyon.
Nihal Ateiz. İstanbul. 1970.
- Ateş. Ahmed. "Mesnevi". İslam Ansiklopedisi. İstanbul.
1979. c.8 s.127-130.
- Ateş. Ahmed. "Metin Tenkidi Hakkında". Türkiyat Mecmuası
1940-1945. c.7-8 s. 253-267.
- Banarlı. N. Sami. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi. İstan-
bul. 1971 c.1 s. 478-479
- Bozkaplan. Serif Ali. Camasbname: Dil Özellikleri- Kısmi
Transkripsiyon-Söz Dizini(Doktora tezi 1989)
İnönü Üniversitesi Sos.Bil.Enst.Malatya.1989
- Bozkaplan. Serif Ali. "Abdi ve Camasbnamesi". Prof. Dr.
Osman Nedim Tuna Armağanı. Malatya. 1989
s.11-20.
- Cavusoğlu. Prof. Dr.Mehmed. "Fatih Sultan Mehmed Devrine
Kadar Osmanlı-Türk Edebi Mahsullerinde Muh-
teyanın Tekamülü". Kubbealtı Akademi Mecmuası.
c.11 s.24.1982 s.31-43.
- Danışmend. I. Hami. İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi.
İstanbul.1971 c.1 s.184.
- Ergun. Sadettin Nazhet. Türk Şairleri. İstanbul. c.1
s.183-185
- Erkan. Mustafa."Camasbname". Türkiye Diyanet Vakfı
İslam Ansiklopedisi. İst. 1993. c.7 s. 43-45
- Ertaylan. İsmail Hikmet.Ahmed-i Dai. Hayatı ve Eserleri.
İstanbul.1952. s.73-79.
- Gibb. E.J.W.. A History of Ottoman Poetry. London. 1904.
c.1 s.432.

- Bölpınarlı, Abdülhakî, " XV. ve XVI. Yüzyıllarda Diyan
Şiiri", Diyan Şiiri, İstanbul, 1954, s.3-9.
- Gönensay, Hıfzı Tevfik - Banarlı, N. Sami, Başlangıçtan
Tanzimata Kadar Türk Edebiyatı Tarihi, İstan-
bul, 1982, s.111-249.
- Inalcık, Halil, "Mehmed II" I.A c.7 s.546-535.
- Inalcık, Halil, "Murad II" I.A c.8 s.593-615.
- İstanbul Maarif Kütüphanesi, Şahmaran Hikayesi, Ankara,
1956, s.3-48.
- İz, Prof. Dr. Fahri, "Giris, Diyan Şiiri", Eski Türk Ede-
biyatında Nazım, İstanbul, 1967, c.1
- Karahan, Abdülkadir, " XV. Yüzyıl Osmanlı Dini Edebi-
yatında Mesneviler ve Abdülyasi Çelebi'nin
Halilnamesi ", Eski Türk Edebiyatı İnceleme-
leri, İstanbul, 1980, s.233-240.
- Karahan, Abdülkadir, " XV. Yüzyıl Türk Edebiyatı ve Dev-
letözü Yücelif'un Vıkaye Tercümesi ", Eski
Türk Edebiyatı İncelemeleri, İstanbul, 1980,
s.241-247.
- Kocaturk, Yaşar Mahir, Türk Edebiyatı Tarihi, Başlangıç-
tan Bugüne Kadar Türk Edebiyatının Tarihi
Tahlili ve Tenkidi, Ankara, 1964, s.216-220.
- Köprülü, Ord. Prof. M. Fuad, Türk Edebiyatı Tarihi, İstan-
bul, 1986, s.142-144.
- Köprülü, Ord. Prof. M. Fuad, "Anadolu'da Türk Dili ve Ede-
biyatının Tekamülüne Umumi Bir Bakış, XIII.-
XVI. Asır", Türk Edebiyatı Tarihi, İstanbul,
1986, s.353-377.

- Levend, Agah Sırrı, Türk Edebiyatı Tarihi, Biris, c.1
- Mazıoğlu, Hasibe, "Türk Edebiyatı, Eski", Türk Ansiklopedisi, 1982, c.2 s.96-111.
- Özdemir, H, Türk Ansiklopedisi, Ankara, 1981, c.20 Fas, 289 s.191-192.
- Pekolcay, Dr. Necla, İslami Türk Edebiyatı, İstanbul, 1975 c.2 s.10-11.
- Tevfik, Himmetzade, Sahmaran Hikayesi İstanbul, 1875, s.1-100.
- Timurtas, Prof.Dr.F.Kadri, "Türkiye Edebiyatı, XII. Asırdan XIX. Asır Ortasına Kadar" Türk Dünyası El Kitabı, Ankara, 1976, s.420-431.
- Timurtas, Prof.Dr.F.Kadri, Eski Türkiye Türkçesi, XV. Yüzyıl, Gramer-Metin-Bölük, İstanbul, 1981.
- Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, İstanbul, 1986, c.6 s.277-280.
- Uzuncarsılı, Ord.Prof.İsmail H. Osmanlı Tarihi, Ankara 1982, c.1 s.202-204, 265-287.
- Uzuncarsılı, Ord. Prof.İsmail H. Osmanlı Tarihi, Ankara 1983, c.2 s.585-589.
- Uzuncarsılı, Ord.Prof.İsmail H. Osmanlı Devletinin İlmîye Teşkilatı, Ankara, 1988, s.1-3.
- Unver, Doc.Dr.İsmail, "Mesnevi", Türk Sırrı Özel Sayısı II (Diyan Sırrı), Eylül 1986, s. 415-416-417, s.430-463.

Sayfa kenarındaki Farelar İstanbul Hırezoloji Müzesi Kutüphanesi (1A) Nüshasından çıkarılmıştır. Ortada Bulunan Metin Bibliotheca Apostolica Vaticana (V) Nüshasındadır. İzlet Kayınoğlu Nüshesi Kutüphanesi'nden Aldığımız Nüsha (K) Fotograf Halinde Olduğu İsin Fotokopisi Şekillenmiştir.

- 11b. -E
- 12a. eydegin
- 12b. bigi
- 13a. urayın
- 14a. Basayın
- 14b. sasayın
- 15a. gösterayın
- 16a. tamusi
- 16b. okuyayın
- 17a. salayın
- 17b. namegi, -bin
- 18a. beni
- 18b. rakş
- 18b. mağzeni
- 20a. şaşken işdele
- dır işit kim V
- 21b. -ögdi, -isi
- Hiç ögdi izi 1A
- 24b -kim
- 26a. alur

Handwritten notes in Turkish, including the word 'İzlet' and other illegible characters.

<p>1. İzlet</p> <p>Handwritten notes in Turkish.</p>	<p>Handwritten notes in Turkish.</p>	<p>Handwritten notes in Turkish.</p>
--	--------------------------------------	--------------------------------------

İncelediğimiz nüshanın ille on boyut ektiler. Olduğundan şüpheli on boyut Akeleye. Müzesi Nüshasından alınmıştır.

27. b. ebu, u'ir'in
28 b. psk
28 a. ^{se} bil ^{ey} anı

30. b. sözden, bir
31. a. kâfir ile
31. b. olur

30. b. alem
34. a. canlara
35 b. ağaçlar bitkil

37 a. ~~Yabu~~ joluz-şahı uru durguran

37 b. durguran
38 b. gelir

40b. kullarına
41a. şahile

2/4a

430 a. dırta

450 a. kulan

48 b. kula

52 a. canı

52 b. can icinde

530 a. öldürür, direr

53 b. iden emni'ah

54 a. varlığın ve

54 b. isteyiş

56 b. ebrer olar

57 b. iranaz

tevhid

Handwritten text in Arabic script, organized into columns and rows. The text is dense and appears to be a manuscript or a collection of notes. Some words are written in a larger, bolder script, possibly indicating titles or important terms. The text is written in a cursive style typical of Arabic manuscripts.

59 b. agar ol ilm oldisa

74 a. cennat'ül -

61 a. hik

63 b. ilm

64 b. ilmini igratir

65 a. obuyub

68 b. mebni ol durur cihanun bi-niya

69 a. alem

69 b. ruzū

3b

3a

cinis
cinis

76 b. indi

77 b. cimde, oldin

80 b. sayebandur, nolajim

81 b. anı

84 a. nırır

84 b. zahmet

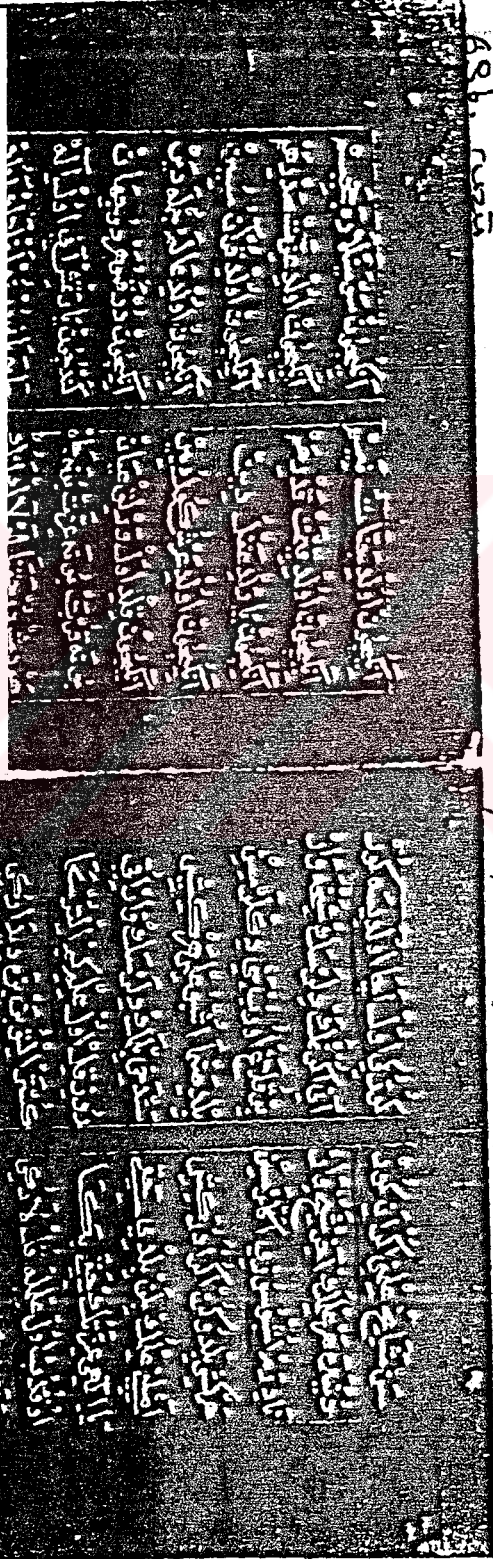
85 a. seyidi-i fahr ala nam

88 a. bu gine selidi

88 b. yudi

166. bayte kadar 55

İstahbul Anadolı'sı
Nisazi, Ktp. daki
Nisya alıktır.

→ 63

77

65

67

166 a. ferah
166 b. ka-ferah

6b

6a

- 169 a. du'ayi
- 170 a. gel sunar
- 170 b. illa umman
Kassa
- 171 b. g'alleri 130
- 174 a. baslangalun
- 175 b. bir acayib
dastana baslangalun
- 179 a. küfridi
- 178 b. din-i
125
- 182 a. gendelir
- 182 b. bilal dars

Handwritten text in Arabic script, organized into columns. The text is dense and appears to be a collection of various entries or fragments. Some words are written in larger, bolder script, possibly indicating titles or important terms. The script is right-to-left, typical of Arabic.

Handwritten notes and numbers at the bottom of the page, including the number '165' and some illegible script.

76

- 185 a. paygambari
- 185 b. shisaminda
- 186 a. gärdü
- 188 a. bür zaman
- 188 b. baltadi
- 189 a. klayin
- 189 b. bulayin

- 183 b. ecelden
- 184 a. bür
- 187 a. kıldı
- 187 b. gür kün

76a

- 201 a. tagid
- 201 b. dirilmege
- 202 a. küdaden
- 202 b. köbrinün

- 205 a. yara
- 206 a. diyejn
- 209 b. eyit billah
- 211 b. eyit izidalem
- 213 a. varibanı
- 214 b. gäreyin

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript page. The text is arranged in several columns and appears to be a list or index of items, corresponding to the entries on the left. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language.

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript page. The text is arranged in several columns and appears to be a list or index of items, corresponding to the entries on the left. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language.

Sade dil

→ 198

→ 193

8p

- 215 b. gid
- 216 b. ~~deh~~ cevabını daki
- 219 a. budur us da
- 218 b. sor su'ialini
- 220 b. ~~şöyle~~ kandadurur cabrail
- 221 a. böyle
- 221 b. yukarı batanı
- 223 a. tana
- 225 a. dir sen
- 228 b. di bana
- 229 a. dem ne yirdediy
- 228 b. mi yarda mi gihw gölde
- 230 b. ben, mühtillerini

- 231 a. ~~şöyle~~
- 231 b. idiş b
- 232 a. her yere
- 232 b. her ne haberler
- 233 b. yine ol burada
- 233 a. kardayum sen ola
- 233 b. hteşşib bakdam neşer
- 239 a. - dur bir dem yine
- 241 a. yine bulur
- 241 b. ~~olur~~ olur

Şiir olduguisin
 IA'dan
 gaaiddi.

241

→ 223

230

225

220

215

247 a. bulamagasan

247 b. hatirundan der dutgill ..

248 b. semisidan

248 a. gile

251 a. bil / 251 b. bil, busin

252 b. diytib / 253 b. katlyub

254 b. isteği bulum ben

255 d. bəyə diytib, göldə

256 b. kaidin, duta

257 a. dəğülben

258 b. dağıtdın

258 b. alim

262 a. bəyə diytib

göl

263 o. derdi

264 a. dilil / b. iyad - ger

266 b. ~~ment~~

265

264 - 270 anka sayfada yoxill!

270'den sonra basılı:

Vəfat-ı ger danıqal aleyh'is-selam

272 a. kaygılı, + yinə

273 a. + edər

277 b.

bu fəsada bunlar bu bundan gıder

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript page with a large red watermark.

Handwritten text in Arabic script, likely a manuscript page with a large red watermark.

Handwritten notes at the bottom left of the page.

282 b. sh idub dshkatzli adam sozini
 283 a. is

278 a. onda
 280 b. yive
 281 a. aqirir
 282 a. sanduqa urdu goldi
 283 b. aldi xosiyet idub
 288 a. bunı
 288 b. anı sonra
 280 a. bunı

106

109

286 a. - u
 286 b. idub *cinus*
 288 a. miras sozida
 289 a. olur, gaddan
 300 a. sefer / reyhan
 300 b. ser versen
 301. b. seksa
 302 a. - dayim,
 302 b. urdu
 302 b. anı
 303 b. urdu
 305 b. dinya fridir
 305'den sonra baki
 ber hod amaden-i
~~ibn-i daryu~~
 ve kussa-i u

Handwritten text in two columns, likely a manuscript page. The text is in a cursive script, possibly Ottoman Turkish or Persian, and is partially obscured by a dark band.

Handwritten text in two columns, likely a manuscript page. The text is in a cursive script, possibly Ottoman Turkish or Persian, and is partially obscured by a dark band.

291

292

280

321 b. bir nice iş
gösterib bazarımadı

11b

322 a. canıdan

322 b. ila 322-

323 a. ebesi

325 b. evrelim
kötünü olısa rıgı 2

328 b. 1/2

328 a. canıasb

329 b. durna

331 b. kamunun his
330

332 b: dağladı

334 a. kazağın

335 a. dağdan şah-
re var

336 b. iş hoş geldi
amun gahıne

337 a. olsun

339 a. ki olsun
canuna

339 b. bazarıdan
canuna 1/40

1/10 n medı

308 b. dutdı

311 a. durdılar

311 b. pad olub ağama bir ad urdılar

312 a. canıasb

313 a. dutdı

313 b. cepalı olısa didi bunın

314 b. ilmi, ikeser

315 a. virdiler

315 b. basladılar, -ger

316 a. müddetile

317 a. - canıasb

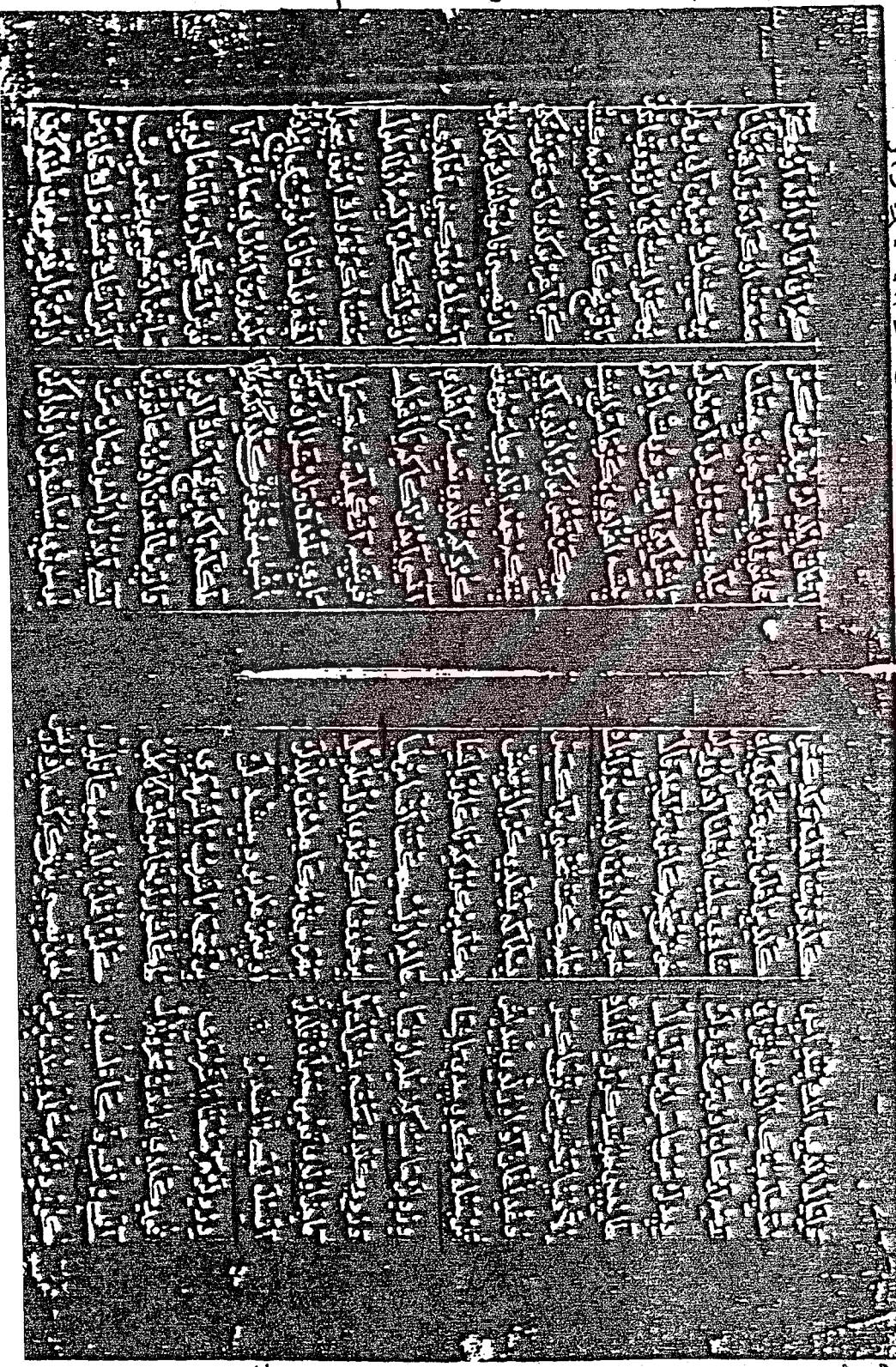
317 b. duğa

318 - Yidi gıl ilme varuban geldi ol

318 a. olub. 318 b. didiler
Nane masıl kılınadı oldı, valı=1

320 a. gıas rü ebesi

310
315-
32-
11a
diler
bunın bu

341 a. sözi dutma

342 b. halk

başlık: Kaftani Camasb ender şah-ı Biden-i Egeri

347 a. kudret, hikmet

348 a. gelsar / 348 b. gelsar, 43 alaka

348 a. camasb

350 a. şeldi b. şün aseliler taşa

352 a. girubenin

353 b. bulngas ellinde dutub oturur

354 a. ayın idiben anı düter giri

355 b. zuni

12 a

12 b

356 a. karzuben,

356 a. b. aşdilar

357 b. gine

360 b. dat diyin
camasb

362 b. seriniben
360

368 b. dogalim

370. camasb 1

765-

770

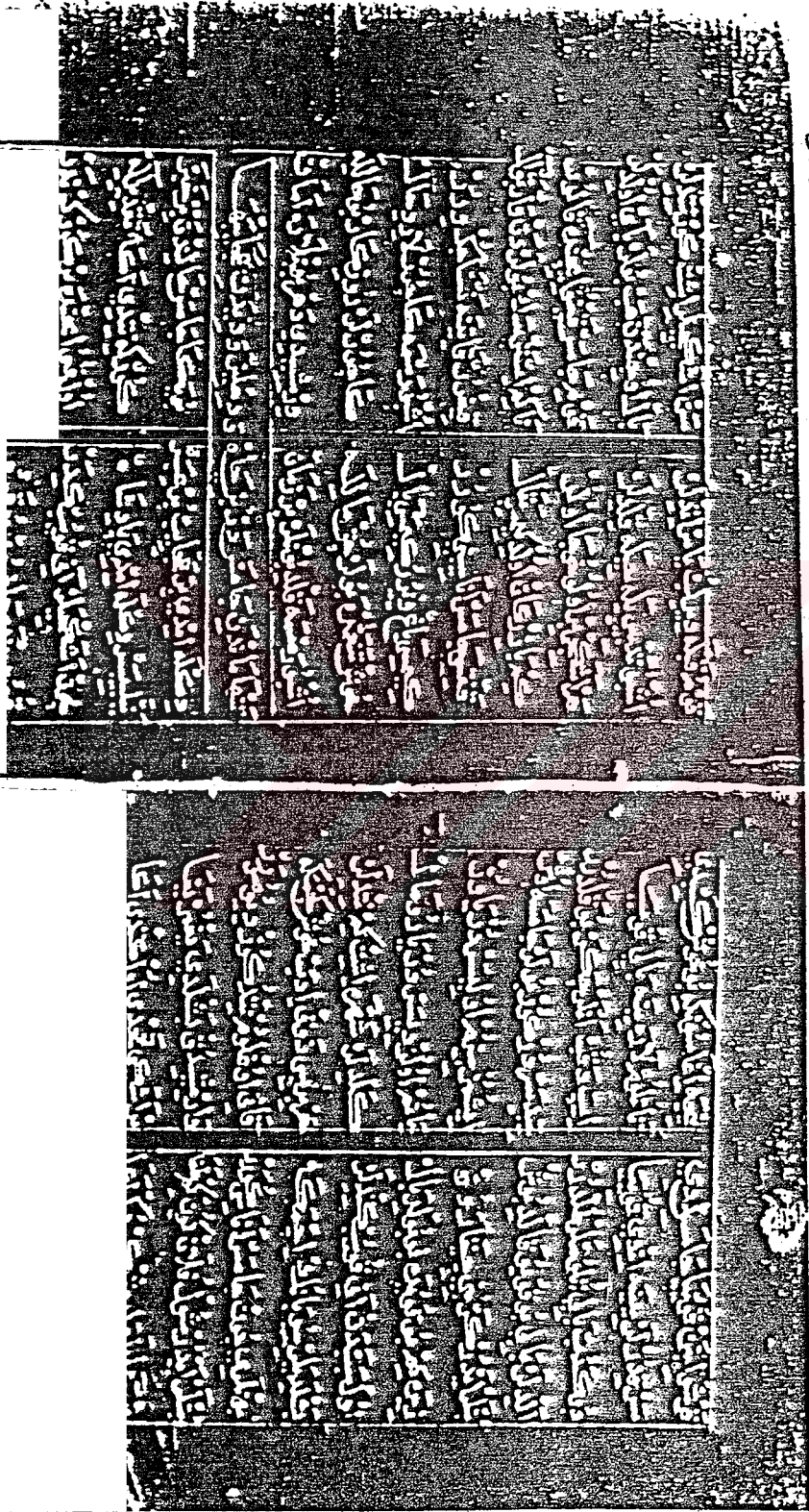

341-

350-

355-

- 388 a. kaim
kabile
- 388 b. ezekileri =
- 389 a. kurdlar
- 381 a. bazzar,
19.
balka
- 382 b. kigruban,
nesne
- 383 a. sivr idl
- 384. beğit 1A'da
necrut değıl
- başlık : - tenha
mandan -i
- 387. beğit nusra
larının yarı değı -
zilc
- 388. beğit 1A'da
necrut değıl
- 389 a. kuyi =
- 389 b. sıkarın

- 372 b. bir
- 373 a. iner
- 373 b. tar ki , bal
- 374 a. daldılar
- 374 b. ib sekib anlar yukarı
kaldırır
- 375 a. aldılar balın kuyunun kıldı baş
- 375 b. neyleyberer bulur canabba 43
- 377 a. zira kim bu bıldı kuyuda balı
- 378 a. başladı anlar
- 380 a. bunları canab anası sün görer
- 382 b. bir ezegi kadi gitti bir yana
- 383 b. görüben kaplanları siri dğner
- 384 a. kışdığın / 384 b. gırhır
- 385 b. ilisini daki ken
- 386. beğit il
- 387. beğit in
yerleri değı zilc
- 387 a. canab
- 387 b. dızdı,
dış dı

420 a. hayyü'l-ebad
 420 b. olam
 422 a. bünyat
 422 b. deşmeden
 423 a. girdi bir
 dolas
 425 a. irdi
 426 a. aydayın
 426 b. gökkel ca-
 nasb anı durur ba-
 kar
 428 a. -pes, ol
 kıldiki hoz ol
 428 a. ulu kılcelt
 seray
 428 b. su, döşü
 431 a. şakiden,
 şakir
 431 b. nur perşab
 iyleşib hoz bakat
 urur

146

Handwritten text in two columns, likely a transcription of the manuscript's content.

403 b. gözdeşib
 404 a. baka gördi hiç lınse
 gelmedi
 405 a. bildi koyuban sendüştün
 şiddetlerhi
 405 b. kıldılarnı
 406. beşit iaida nevcut dağıllı
 408. ve 408. beşitlerin gori deşizik
 408 a. ilm-i perşab ilm / 408 b. dilim

410 a. iğle / 410 b. ola
 412 a. dışer
 413 a. şıldı
 414 b. kassun

147

Handwritten text in two columns, likely a transcription of the manuscript's content.

411-
 410
 409

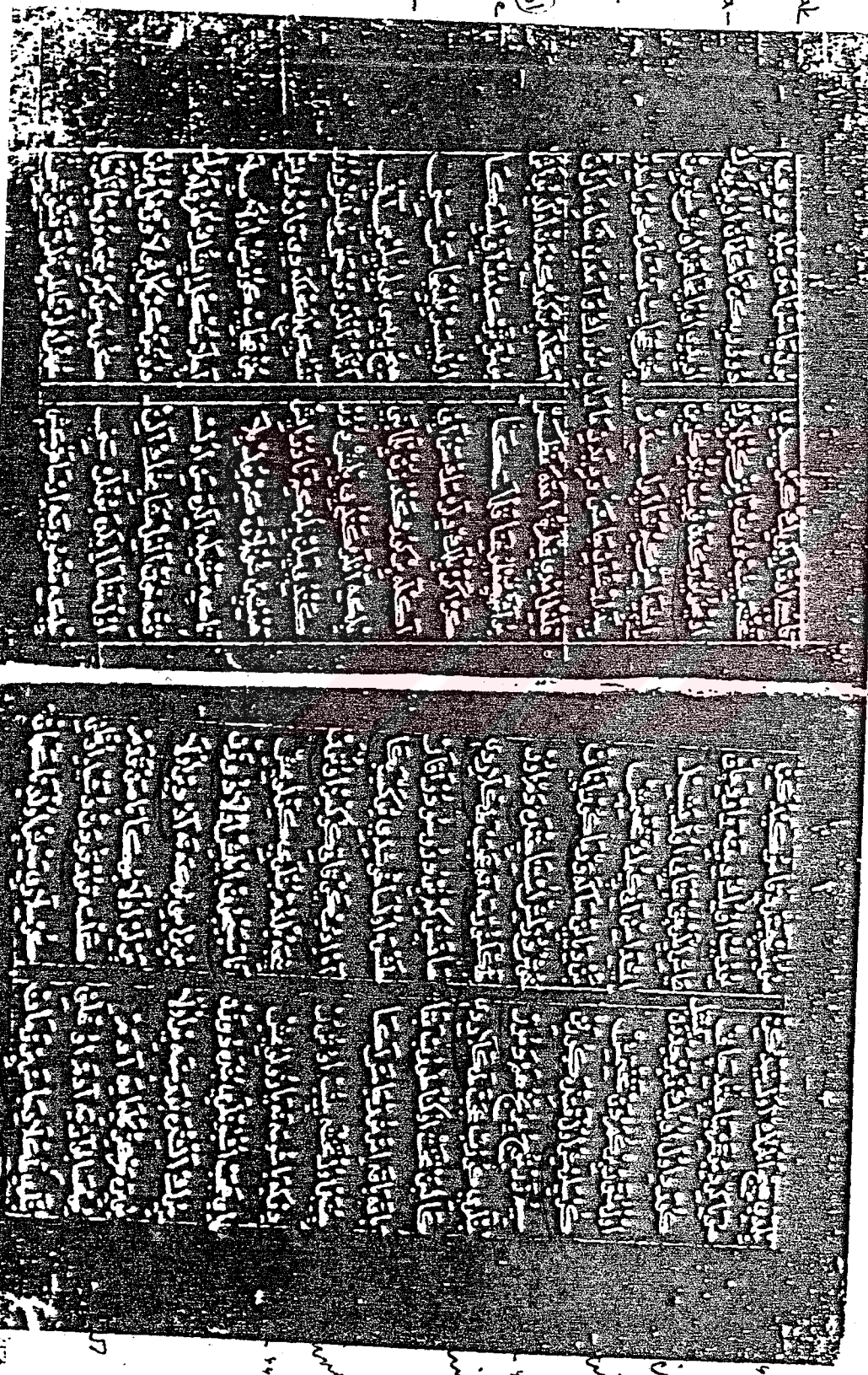
452 b. tururiken
 453 a. ughurak kapu
 Baqlik: Bizar ca-
 masb
 455 b. nazar
 460 b. bilimelige
 var ki diris
 461 a. hemistikir
 sunlaa kim gza bile
 464 b. ola 1/3
 462 b. sarb izle-
 ran togruwa gola
 463 a. imdi
 463 b. gdr
 465 b. mahy olur
 tezvisi bitler her
 1zi

150

436 b. güzübenin, sildical
 439 a. kürshimis 433 b. var var
 440 a. demir 440 b. -da
 441 a. dileridi
 441 b. tanlarusan, dileridi
 443 b. ana
 444 b. ider, urar
 445 a. dir basuma ne yazu gauluyimis

446 b. ne sebebden iyemi? am düzen
 447 b. ne diler ola
 448 b. korhu
 450 a. tanlagu canasb

150 a

165

170

168a
168b
168c
168d
168e
168f
168g
168h
168i
168j
168k
168l
168m
168n
168o
168p
168q
168r
168s
168t
168u
168v
168w
168x
168y
168z

468 a. yanahlu bir nigar
468 b. yaz geyen dişin tahsin ukar
468 a. qevga
470 b. soz soz
473 a. dökdi o
Gördi ne bir kürside ifrit var
Sahor ol tiz durdı ifrit var
475. bejti iaida yol.

477. bir yana
478 a. oldur
479 b. kadir-i sani
480 b. canavadar, -hem
481 a. virdiq, b. görüq

169

482 a. giran b. hoz

483 a. durmuşidi

484 a. ejderhac

486 a. klm¹ sarq²

klm¹ - boz

486 b. gahisk 411

488 a. çagırub

490 b. ögünän

491 b. Kim dinden

almasıdı fil-reha

492 b. vardı 130

493 b. karında

494 b. sanic-i

sun'ina

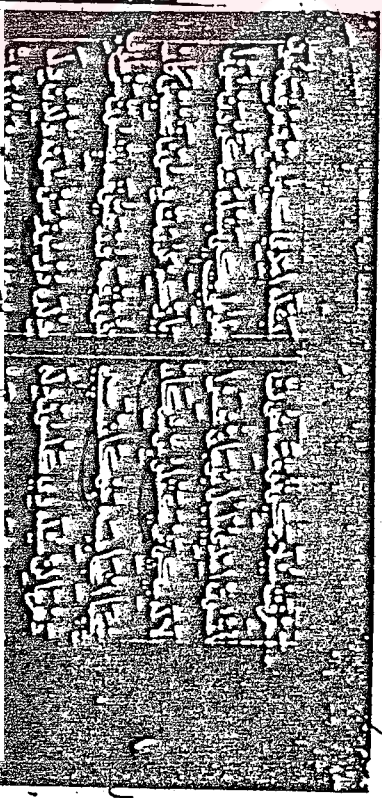
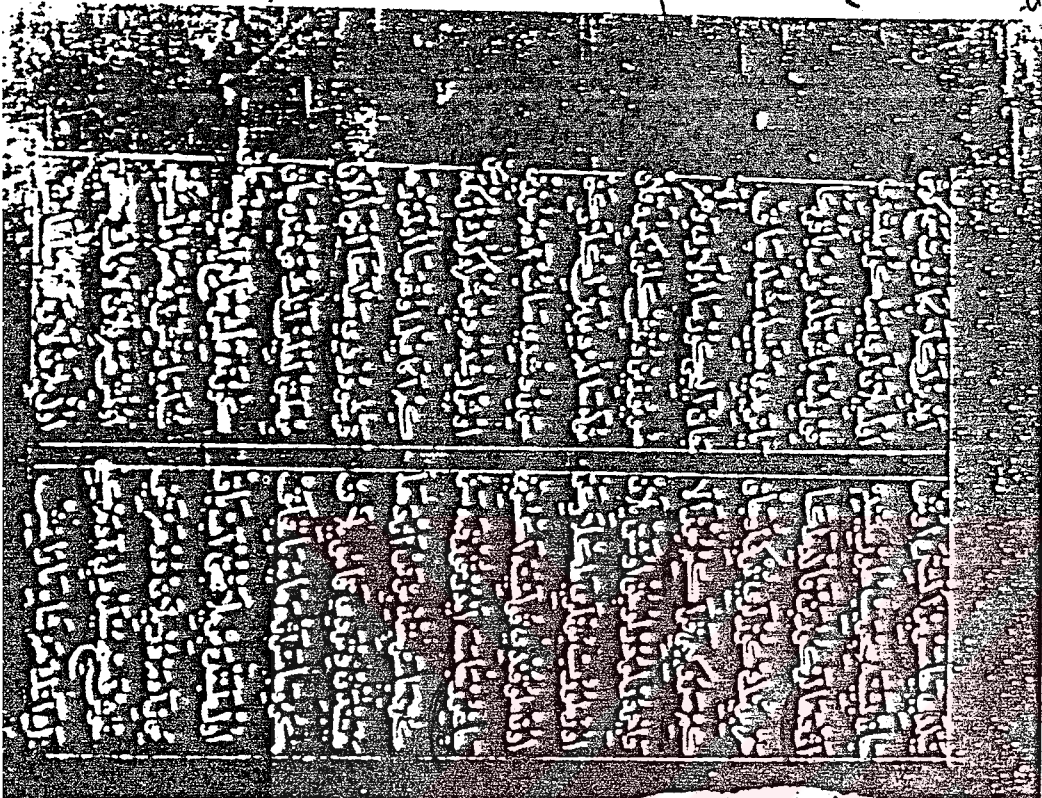
495 a. hem ilandur

495 b. hem anı

496 a. bigi

496 b. ol ilanlarun

497 a. hem anur

yaradur

499 b. olub
 502 a. giru biner
 502 b. gesiben
 503 b. ~~giru biner~~ talhin kalir
 504 b. ben
 506 b. kamusi
 507 a. kalindarin
 507 b. bunlarun hem
 509 a. berigil, -sen

510 a. bu sdi
 510 b. gahli kamu

190

190

514 b. varun,
 anlara
 517 a. emrud
 518 a. fisdükür
 518 b. dut, dahl
 520 b. ygecek
 budur
 522 a. daydi,
 522 b. daydidi,
 524 b. bize
 525 b. di bilisim
 koruma
 526 a. bes durur
 528 b. bunca, geldin
 gini
~~528 a. bunca, geldin~~
 gini

- 530a. alivirdi baña
- 530 b. nice gün
- 532a. kıldugın
- 534b. uygısın
- 535 b. kaldugın
- 540a. gele
- 540 b. ola
- 542a. dñndi cameşb, -indi
- 542 b. oldı dın
- 543 b. kalimızden biz sana

- 546 b. şbzi
- 547 b. buna benzer
- .hr. acayib kışsa
- başlık: Şah naran
- yezd i cameşb...
- 548a. sad
- 548 b. di, dastanı
- latif
- 550a. nar hr
- yanıs
- 551. beğit 1A1da
- 552 a. işlerin di
- indi
- 554 a. bunca
- 554 b. yam,
- bi bi durmaz anda
- bi
- 555 b. ay - u bñ
- 556 a. bıldakleri
- 557. beğit 1A1da
- 558 a. indi
- 559 b. + noz

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript page. The text is arranged in several columns and appears to be a continuation of the list or a related document. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language.

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript page. The text is arranged in several columns and appears to be a continuation of the list or a related document. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language.

577b. ah
 578h. d'ingamun
 lsi, + bilin i can
 579a. d'ingamun
 580b. bakam
 582b. ahir ^{hola}
 enel
 585a. yrdoy ^{ne}
 olu sava ^{Fenoy}
 585b. callis ^u
 587b. doludur
 589a. ah
 590b. virdiler
 591a. laldilar
 592b. gocalardi

198

565a. hem amun izidilr
 565b. nisidi
 567a. vakitidi
 568a. ve mala - hem
 568b. uyuban
 569a. va g'ndaz - heb
 571b. kalmisidi
 573b. vardi

574a. na'ildi
 575a. oglina d'andib
 576a. theb, -ol

199

Handwritten text in a cursive script, likely a manuscript. The text is arranged in several columns and is partially obscured by a red and white striped pattern. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language.

197

565-
 → ve
 → 74
 573.
 → 225
 574-

208

603a. ustadani

611a. -ki

613b. galisar

614b. isidib

617a. idarimis ol

617b. la'nat ol na-
dini la'illn murteda

618b. bulmasunlar

619a. dñri g'izlenib

621a. bulnara

622b. oldi

623a- didi durun
kim

623. bejitten

ihbaron in nusxas

739. bejitten
davam ediyo.

593 b. ne yola dirse ol yola gitdiler

594. 594. bejitten inida yek

597b. dindi

598b. nazime bir

600. bejitt inida narvut degil

601b. kim

602b. girs

603a. durun

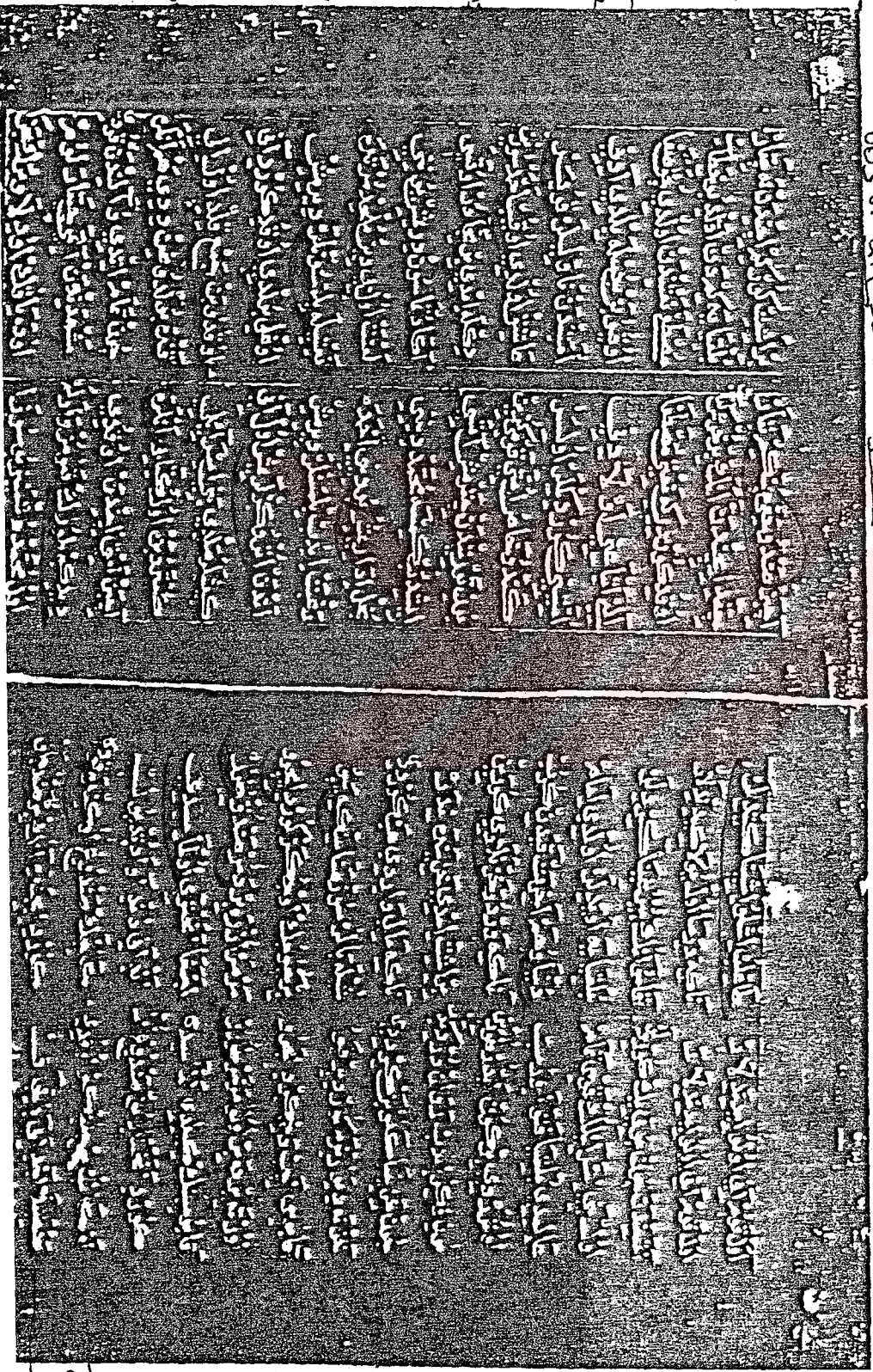
603 b. ul sanduk galisar

604 b. elmasidi

606 b. dñnre

~~607 b.~~

209

575

575
Eve gelib bir
çilingir acidi
Sanatlıca

739 a. bulalum
 738 b. ~~bulalum~~ kamu otların devesin bulalum
 740. 741. beğitler İA'da gel.

742 a. bulkiya gel
 743 a. kandadır kassr-ı şillegman bulalum
 745 b. garb bahru
 746 b. bulasın san

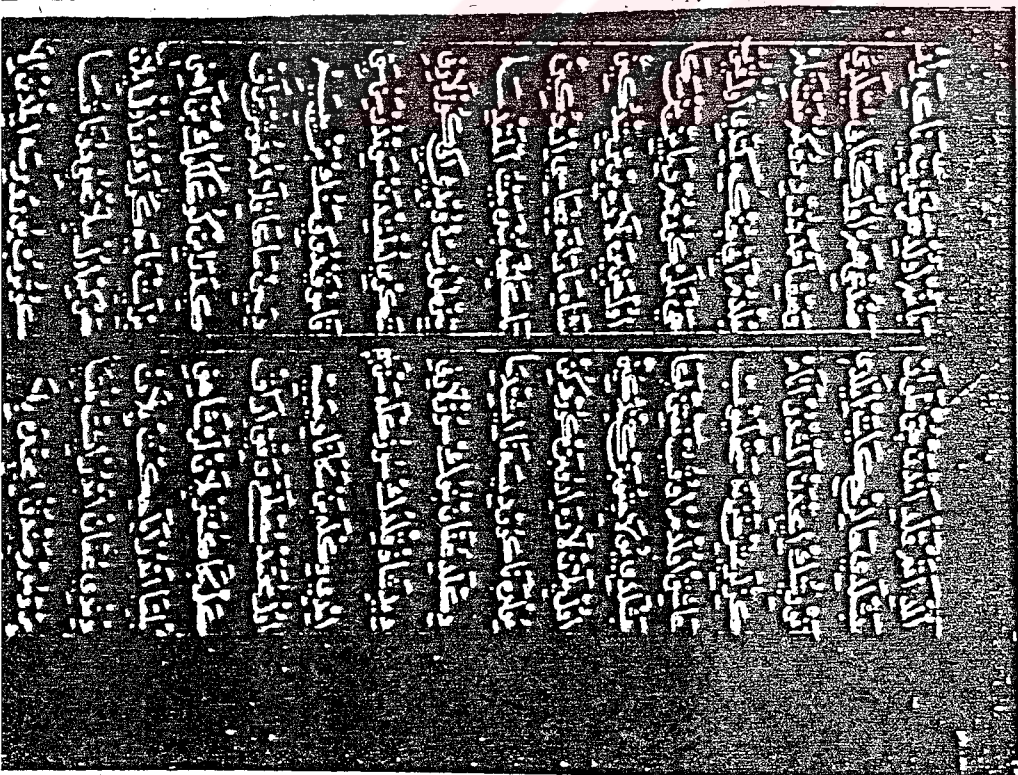
747 a. cün isidır
 747 b. anı kisi budur
 748 a. ~~misranın başına "ne"~~
 kelimesi geliyir
 İyle → Gerçek "İ" ^{24a}

749 a. İst imdi
 749 b. İst şevk sanduk du

750 b. sıld siligman
 751 a. bul gile

210

211

212

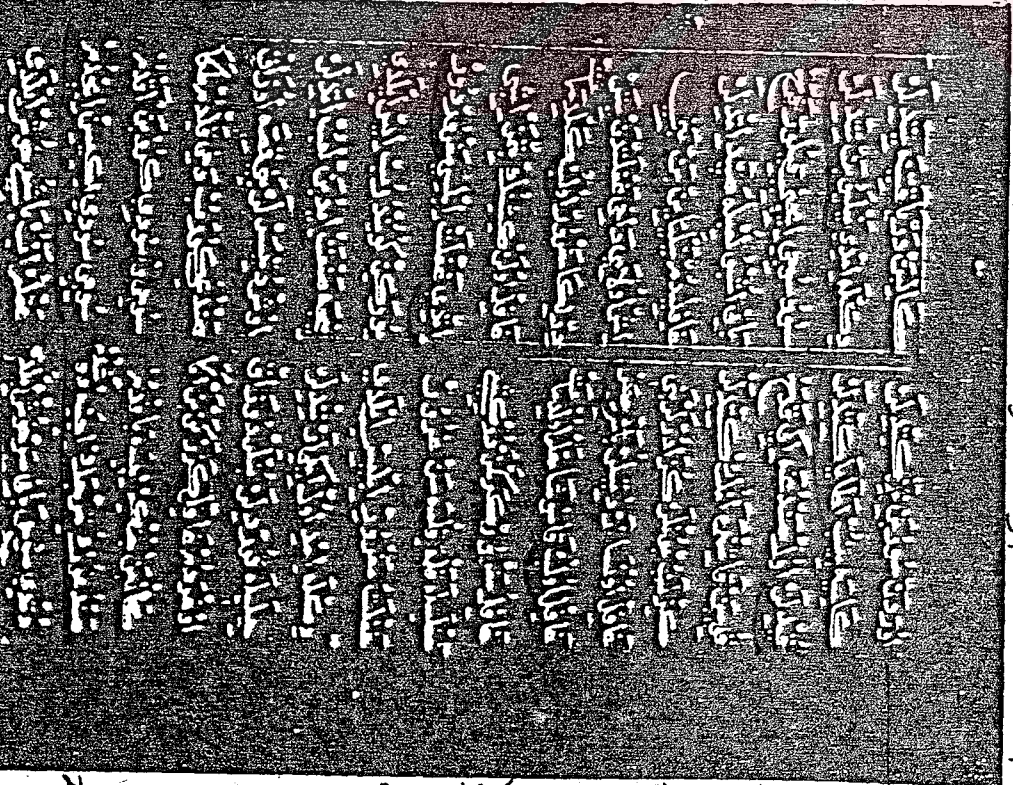
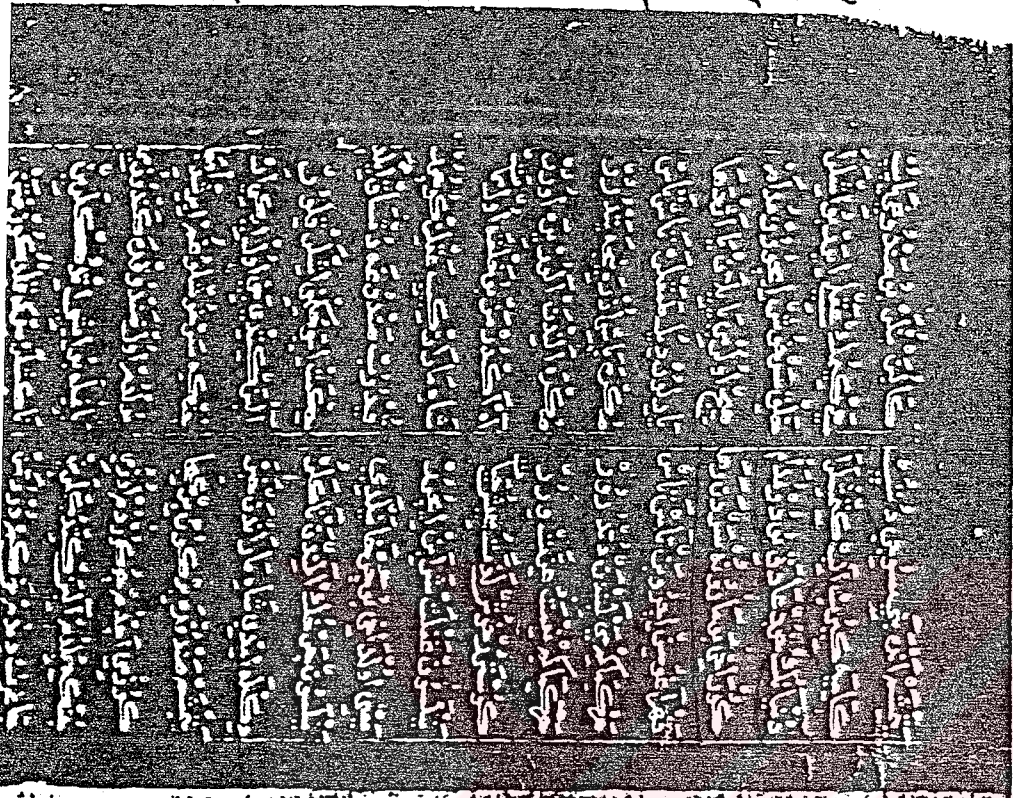
213

214

367-a. alub
 368-a. kayup
 369-a. dimgenin,
 oldur niden
 369 b. iyler : -iyler V
 370-a. gör aki bu
 marana ser gerdiler
 cala
 370-b. ejderha
 371-a. yediriben
 371-b. tamakları
 372 (4). Taddurur
 373 İa'da degışikler
 41r (44)
 374 b. ahile
 380-a. acub
 380 b. sandukdaben
 382-b. fitan

351 a. ol arada sürübni gıdiler
 352 a. adaya, gelidiler
 352 b. gör bular ne kıldılar
 353 a. kaddar
 355 b. bunda
 356 a. gıder
 357 a. oldı
 357 b. olan

* Aşağıdaki beğitler İa'da şöyle sıralan-
 mıştır: 371, 372, (44), 374, 358, 362,
 375, 376, 377
 * Har line lim ney lebinden taddurur
 Sona başı şire nice yaddurur
 * Kine gelmez evvel calu kalub
 Sona hoz gıre urur elingub
 362. beğit İa'da aynı sayfada ilk defa yazılmıştır.

358 b. kıldı,
 360. İa'da
 361 b. kıldılar
 364. -vü
 365 a. Hz
 turub işine
 düşdüm sar
 dugın
 365 b. süca
 vü şiddini
 işdim bil
 anın

262

- 783 b. bîz
- 785 a. anı nedir
- 785 b. di bana
- 786 a. didi sol oti gerel bulavuz
- 786 b. sîkub anın bîz
- 788 b. kagnına
- 791 b. alalar
- 793 a. ol denize

- 795 a. -u, -u
- 797 b. düküniser tognu tognu
- 798 a. orslan
- 798 b. salakdan

261

793 b. kohusin

800 b. yahı, olma-
yagi

801 b. gıttırbenîn

yıradılar

804 b. bigi ne

805 b. benîn

807 a. sey bilânın

809 a. kesîben sîs

810 b. gımlodılar

811 b. buldugun

yır bu sîrdîs

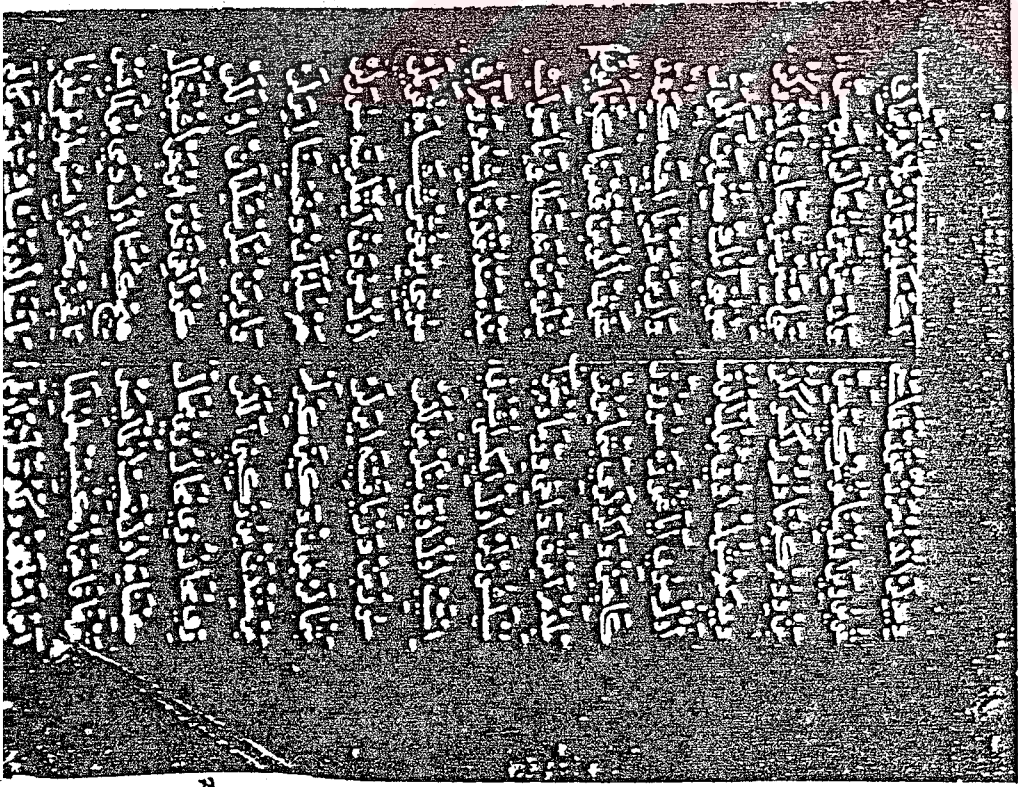
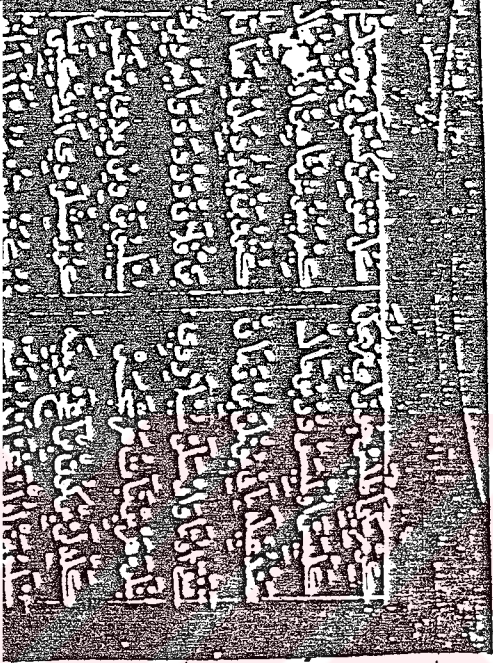
kal danık

812 a. sehnamede

813 a. sîh

813 b. dîla arşîsîr

ve ya daru
814 a. muradîr

Konumy Saale öme

241

242

243

22b

- 816 a. gñeldi kagdunuz
- 817 b. aqđılar kim sıkara
- 819 a. gın gıre sıkdun bir gıredunub
- 820 b. itđiğın 0
- 821 a. gız ki inmez
- 821 b. meger var
- 822 b. bil ki

22a

- 824 b. gerek idi
- 825 b. uşta
- 826 a. didiler kim nice nesnedir eğit
- 830 a. ılmayr kocalmayr sır olmayr

- 832 a. yotba sıvın
- 832 b. elıne gır maz iderdan bilın bunı ⁹³
- 833 a. bunı
- 834 a. tıynmadı
- 834 b. zı ki
- kur tordun ^{81r}
- 835 a. gırın
- 839 a. reynakı yot
- 839 b. taltlar is-suz
- 840 a. gıdaldan ^{91.}
- 841 a. konumuz
- 842 a. görđık ←
- 842 b. gersel inen bu sözi i ahı-i naz
- 844 b. kandallıgın dıhi

Handwritten text in a cursive script, likely a medieval or early modern Turkish dialect. The text is arranged in two columns, with some lines starting with a large initial letter. The script is dense and difficult to read without specialized knowledge of the language and its orthography.

Handwritten text in a cursive script, continuing from the previous page. The text is arranged in two columns. At the bottom of the page, there are some marginal notes and a signature-like mark.

başlık
...ida yd

...
...
...

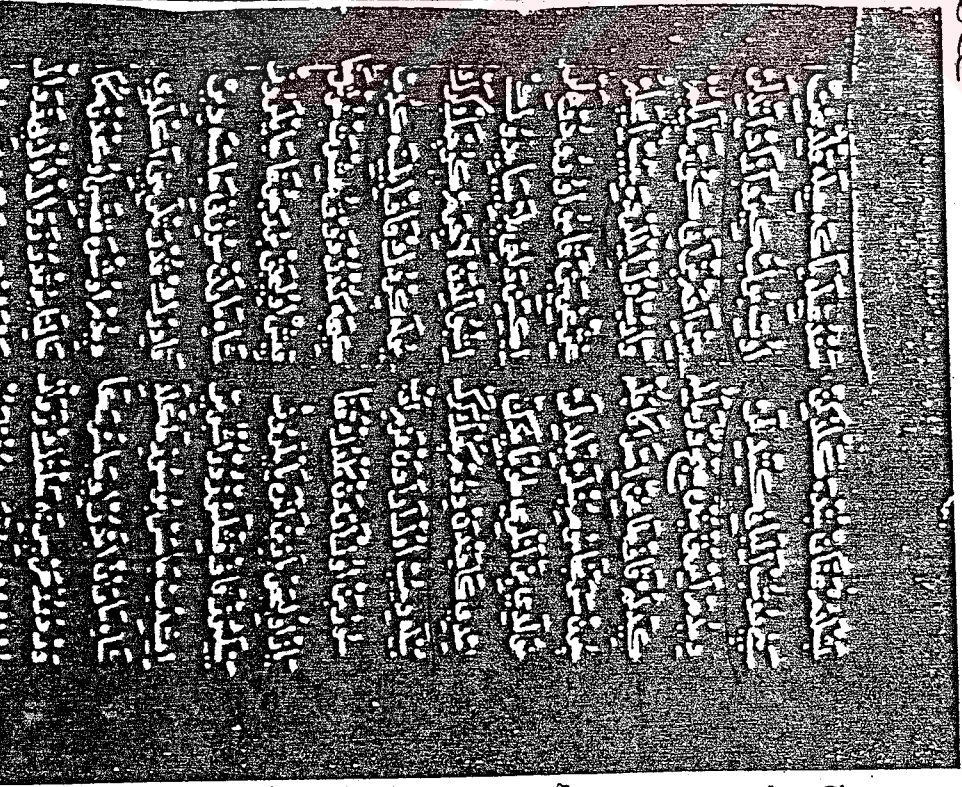
28b

- 847 a. dutup alıp otl bulub giddiniz
- 847 b. ol beni giru hem azad ittinziz
- 848 b. giru giru
- 849 a. dogru
- 849 b. arada
- 851 a. -biz
- 851 b. lile daki
- 852 a. didim ahir sasenda gesnelgerel
- 853 b. illerine girip
- 854 a. gittik
- 854 b. -u
- 855 b. bucacugda
- 856 b. camasba
- 858 a. camasb
- 858 b. enden
- 859 a. birinin

28a

- 860 b. bahri
- lacirinda,
- ogzinda
- p durr
- 861 a. p
- kim bir fili

- 862 b. olsun
- 863 a. taglara
- 863 b. qaglar
- 864 . in'ida yaktur.
- 865 b. -bak, goresin
- 866 b. aglar eydir
- podizaha beni gulam
- 867 b. alin
- 868 b. varayum
- 869 b. dileme
- 870 b. -ol
- 872 b. sayle, an'i
- 873 a. oldi
- 874 b. oturdı
- 875 a. bulkiya ve
- affan / yine
- 877 a. dinle gir
- 877 b. baslayub

850
851
852

879 - 880. bejiter avasında İAlda 24 bejti

tardici

Bir gın irub denize kozdilar

Pas ravan ol şize agın asdilar

888 b. tall arzi bag

889 b. geyibon sevre yana

890 a. bir gey ul gar

892 a. durr u

~~892 a.~~

259

~~892 a.~~

299

881 a. denize

885 a. geyib

885 b. yice

886 a. buluda

887 a. tagda yezim -

888 a. paberden

894 a. salı

897. Merdan bar dast ra engizteri

Surch-ı yakut murabba her biri

898 b. ber nilligste

şar nam ragn yillik

899 b. canlar folurlar

sağa ola kütadan

900. 303. bejiler

İAlda yaktur.

904 b. bunungündür

906 b. ölmizdir

kurtan

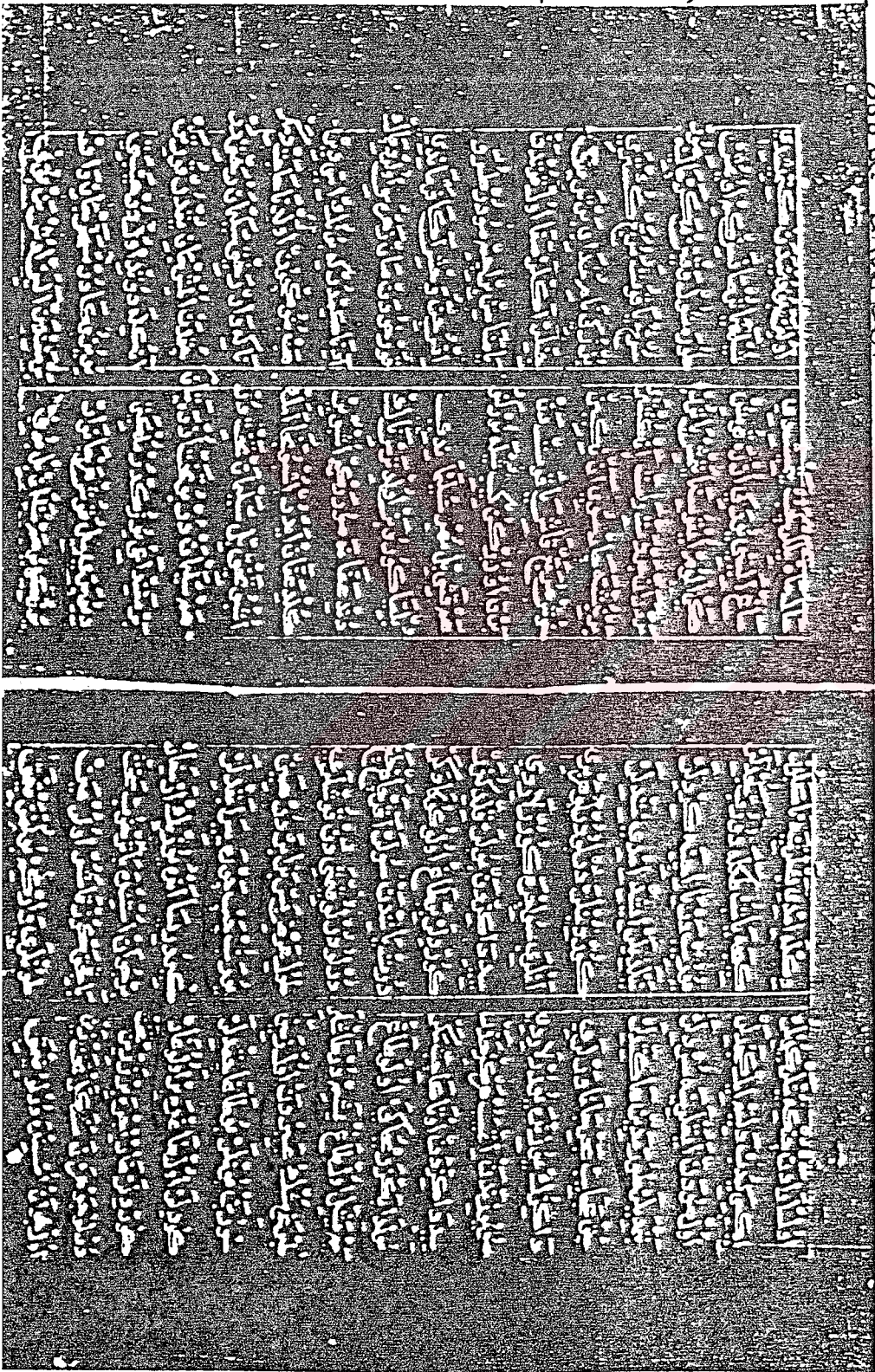
908 a. div ü parh.

911 ü kus mar cana-

var

908 b. şirşingdedür

909 b. anı

31 b

843 b. kıliram
 844 b. den uruban
 845 b. iyleedi
 846 b. göği karardı nefesinden
 dudula
 847 b. daldı
 848 a. gelmedi hiç ol olfanun'aynına

31 a

848 b. can u dil yüzele dökleni's
 'aynına
 849 b. korkmayub
 852 b. urdı sandılar iy göñile
 855 b. mustafanın aşıkıdır

858 a. Her ki sevdi
 Baslık: odi zist
 861 a. dutmayasın
 861 b. tarınun
 buğurdagin
 862. beşit l'adib 965
 yolkur
 863a. tarınun
 863b. big'i
 864 a. İsta hal'i (4)
 864 b. ahvalli hem
 866 a. garib 965
 866 b. İbrat garib
 867 a. yamisi, az-
 mi?
 867 b. bulub aklın
 868a. dururken cabal
 geldi ana 970
~~970 a. vdrub~~
 970 a. vdrub
 971 b. illerde

31 b

31 a

31 a

32b

988b. kodi untdi

990 b. sâzân se
nân dahi

993 b. kiyamazân
-bi 990

994 a. dîngezâr

997-b. gelmîz?

basilî: Vâsif kordânî

sahî norân ez kelî-i

bulîğâ camâsh va

masidânî dengyâ 995

evvel

998a. sâvî

998 b. garîb

999 a. zîrâ kîm ka-

dîrdîr kudrât îbî

kalîm
1000. boğît îhâda
ytl.
1001. b. şü dîlîdî
1000

Handwritten manuscript in Arabic script, likely a continuation of the text from the adjacent page.

Handwritten manuscript in Arabic script, likely a continuation of the text from the adjacent page.

973 b. adun
976 a. didî benîm
977 a. bulîğâdîr bilîğî adumî benîm

978 a. mustafayî istejî şîkâdum zana
Anda satarâdum bu alfânî zana

979. kân dîdî mustafayî bulâsîn
sen eger benîmîla bîr olâsîn

980. eyle dîğîcat gezm uydum ana
ol da benî aldî geldi bu jân

981. yandı ol şîkr ben kaldum dîrî
şîmâdîn însîyallah şîvrem paygamborî

982. cebraîl eydlîr îşîr dîhî benî
mustafa şîh yakmâdî ol od sen
983. gîrî îndî dahi bunda durma şîr
ne dîram sanî şîzîm benîm îşîr

32a

985

9

Babur -
Carver

1020

1030

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Urdu, on a dark background. The text is arranged in several horizontal lines.

Handwritten text in a cursive script, likely Persian or Urdu, on a dark background. The text is arranged in several horizontal lines.

33b

- 1002 a - ben
- 1003 b. miyl bigi 'oc soqayn bolam
- 1004 a. dil de
- 1004 b. baqin
- 1005 a. yokeza
- 1005 b. kalbardur
- 1006 b. shasar

karziliklar redanigle ia'aidislabu say -
 pada i'libora jaratilaranamiştir.
 Kurduş sora K ve Y karzilarah -
 clausur.

33a

1015

1010

1005

